

ODDELENIE MANAŽMENTU CHEMICKÝCH A POTRAVINÁRSKÝCH TECHNOLOGIÍ
DEPARTMENT OF MANAGEMENT OF CHEMICAL AND FOOD TECHNOLOGIES
ÚSTAV MANAŽMENTU SLOVENSKEJ TECHNICKEJ UNIVERZITY V BRATISLAVE
INSTITUTE OF MANAGEMENT OF SLOVAK UNIVERSITY OF TECHNOLOGY IN BRATISLAVA

02/2016
ROČNÍK VIII

MANažment a EKOnomika podniku
JOURNAL OF CORPORATE MANAGEMENT AND ECONOMICS

Redakčná rada

Predseda: Doc. Ing. Irina Bondareva, CSc., ÚM STU, Bratislava

Podpredseda: Prof. Elena Shibanova-Roenko, Ph.D.

Členovia:

SK

Prof. Ing. Július Alexy, CSc., EU Bratislava

Doc. Ing. Daniela Špírková, PhD., ÚM STU, Bratislava

Doc. Ing. Monika Zatrochová, PhD., ÚM STU, Bratislava

Doc. Ing. Zora Petráková, PhD., SvF STU, Bratislava

Zahraničie

Prof. Ing. Valerij Afanasjev, DrSc., MGUDT, Moskva, RU

Prof. Ekaterina Antipova, PhD., Bieloruská štátna univerzita, Minsk, BY

Prof. Ing. Irina Družinina, CSc., MGUDT, Moskva, RU

Prof. Ing. Ivan Gros, CSc., VŠCHT, Praha, CZ

Doc. Ing. Stanislava Grosová, CSc., VŠCHT, Praha, CZ

Doc. Ing. Aleš Hes, Ph.D., ČZU Praha, CZ

Prof. Andrej Kalganov, DrSc., Moskovská štátna univerzita Lomonosova, Moskva, RU

Doc. Ing. Alena Kocmanová, Ph.D., VUT Brno, CZ

Doc. Ing. František Lipták, DrSc., FaME UTB Zlín, CZ

Assoc. Prof. Dr. Jogaila Mačerinskas, Vilniuská univerzita, Vilnius, LT

Doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D., Univerzita Pardubice, CZ

Prof. Ing. Petr Němeček, Ph.D., VUT Brno, CZ

Prof. Robert Nizhegorodtsev, DrSc., Ústav problémov manažmentu Ruskej akadémie vied, Moskva, RU

Prof. Gulnara Nyusupova, PhD., Štátna univerzita Kazachstanu, Alma Ata, KZ

Prof. Ing. Hana Lošťáková, Ph.D., Univerzita Pardubice, CZ

Prof. Anatolij Porokhovskiy, DrSc., Lomonosov Moscow State University, Moskva, RU

Prof. Viktor Ryazanov, DrSc., St. Petersburg State University, St. Petersburg, RU

Vedecká rada

Predseda: Doc. Ing. Elena Šúbertová, PhD., EU Bratislava

Členovia:

Prof. Ing. Edita Hekelová, PhD., Sjf STU, Bratislava

Doc. PhDr. Iveta Šimberová, Ph.D., VUT Brno, CZ

Doc. Ing. Jana Kajanová, PhD., FM UK, Bratislava

Zodpovedný redaktor: Ing. Jana Plchová, PhD.

Grafická a redakčná úprava: Ing. Jakub Rečičár, PhD., Ing. Róbert Tomčík, PhD.

Správca webovej stránky časopisu: Ing. Juraj Tomlain, PhD.

V časopise sa uplatňuje systém anonymného recenzovania (peer-review) pre overenie vedeckej kvalifikácie článkov, každý príspevok je posudzovaný dvoma nezávislými recenzentmi.

Príspevky boli schválené na publikovanie Vedeckou radou časopisu.

Číslo 2/2016 bolo redakčne spracované v mesiacoch október – december 2016

Adresa redakcie: OMCHaPT ÚM STU
Vazovova 5
812 43 Bratislava
e-mail: jana.plchova@stuba.sk

Časopis MANEKO vychádza v spolupráci so Slovenskou spoločnosťou priemyselnej chémie FCHPT STU v Bratislave pri ZSVTS (Zväz slovenských vedecko-technických spoločností)

OBSAH

Алексей Павлович Антонов

ОПИСАНИЕ КАНАЛА РИТМИЧНОГО («ИДЕАЛЬНОГО») ДЕНЕЖНОГО ПОТОКА.....147

Sylvia Bukovová

MAJÉ A STREDNÉ PODNIKY A ZAMESTNANOSŤ NA SLOVENSKU.....156

Давид Энштейн

НОВАЯ ИНДУСТРИАЛИЗАЦИЯ: ПОЧЕМУ НЕ ИДЕТ И КАК НАЧАТЬ.....167

Jozef Chajdiak

VYBRANÉ PODÚLOHY FINANČNEJ ANALÝZY.....177

Jana Kajanová

MAJETKOVÁ ŠTRUKTÚRA A KONKURENCIESCHOPNOSŤ PODNIKU.....189

Viera Ŏlvecká

VPLYV ODPISOVEJ POLITIKY NA PODNIKATEĽSKÉ SUBJEKTY NA SLOVENSKU.....195

Jana Plchová

ŠTÚDIUM NA TECHNICKEJ UNIVERZITE VERSUS POŽIADAVKY PRAXE – VÝSLEDKY VÝSKUMU NA VZORKE ABSOLVENTOV FCHPT STU.....204

Elena Shibanova-Roenko

ASSESSMENT OF EXPENSES AND RESERVES OF THE ENTERPRISE FOR INCREASE IN EFFICIENCY OF ACTIVITY FROM POSITIONS OF RESERVE FUNDING.....213

ОПИСАНИЕ КАНАЛА РИТМИЧНОГО («ИДЕАЛЬНОГО») ДЕНЕЖНОГО ПОТОКА

THE DESCRIPTION OF THE RHYTHMIC ("PERFECT") MONEY FLOW CHANNEL

Алексей Павлович Антонов

Abstract

Economic activity of the organization is described by the input and output money flows. Money flows can be represented as the channels. This article describes the channel properties of rhythmical ("perfect") money flow. Has been concluded that achievement of rhythm money flow is the purpose of the financial management.

Purpose of the article Description of the algorithm for constructing money flow channel. Identifying features of the channel rhythmic ("perfect") money flow. Analysis of the impact of money flow rhythm at risk of insolvency.

Methodology/methods The study is based on a description of money flow as a channel. Properties of a rhythmic ("perfect") money flow have been studied on the basis of methods of mathematical statistics. Dynamic analysis of the insolvency of the organization was carried out using graphical methods.

Scientific aim Study of features of rhythmical ("perfect") money flow. Analysis of the impact of money flow rhythm on the occurrence of insolvency organization.

Findings Money flow can be described using a channel that has non-parallel boundaries. Rhythmic ("perfect") money flow has parallel boundaries. Horizon forecast its changes tend to infinity.

Conclusions (limits, implications etc.) The money flow's theory is based on the analysis of received and paid money assets. An important factor is the rhythm of these processes. Forecast horizon increases and decreases the risk of insolvency of the organization.

Keywords: money flow, rhythmic ("perfect") money flow, money flow channel, channel of a rhythmic ("perfect") money flow, money flow volatility, the forecast horizon, insolvency of the organization

JEL Classification: G32, G33

ВВЕДЕНИЕ

Хозяйственная деятельность любой организации обеспечивается кругооборотом денежных средств – их поступлением и расходом. В условиях рыночной экономики интерес к исследованиям природы денег, особенностей и закономерностей их движения обусловлен необходимостью поиска доступных организации источников финансирования с обеспечением оптимальной их структуры, рационального размещения средств в соответствующих элементах активов организации, обеспечения ликвидности и её долгосрочной платежеспособности.

Термин «денежный поток» был введен в обиход финансовыми аналитиками зарубежных стран, которые осознали необходимость объективной денежной оценки финансовых результатов деятельности организации, которую не позволяет получить метод начислений. Данный термин начали применять в сфере финансовой математики при количественном анализе финансовых операций организации. Для проведения такого анализа следовало абстрагироваться от экономического содержания каждой финансовой операции и рассматривать движение денежных средств, которое порождается в процессе деятельности организации как числовой ряд, состоящий из последовательности распределенных во времени платежей. Для обозначения такого ряда в мировой практике стал применяться термин «денежный поток» (БОЧАРОВ, В.В., с. 90).

Денежные потоки, формирующие нормальную хозяйственную деятельность организации практически во всех её сферах, можно представить как систему «финансового кровообращения». Рационально организованные денежные потоки являются проявлением «финансового здоровья», предпосылкой достижения высоких конечных результатов деятельности хозяйствующего субъекта, способствуют повышению ритмичности хозяйственной и инвестиционной деятельности.

1 СУЩНОСТЬ ТЕРМИНА «ДЕНЕЖНЫЙ ПОТОК»

Для раскрытия сущности термина «денежный поток» необходимо рассмотреть его с позиции терминологического анализа, основные принципы которого изложены в ГОСТе Р ИСО 704-2010. Исследуемый термин является сложным и состоит из двух более общих понятий, к рассмотрению которых и следует обратиться.

Сущность термина «поток» (или «потоковый процесс») достаточно подробно рассмотрена в статье (БОРОДИН, А.И., ИШИНА, И.В., НАТОЧЕЕВА, Н.Н., СОРОЧАЙКИН, А.Н., 2013, с. 126). Авторы приходят к следующей формулировке: «... это следующие друг за другом количественные или качественные изменения совокупности объектов в определённом временном периоде».

Дать однозначное определение термину «деньги» весьма непросто в силу его многоплановости. Поэтому можно рассмотреть одну из сущностей этого понятия, заключающуюся в обменной функции денег. В этом случае деньги являются высоколиквидным активом, который служит мерилем ценности других товаров и услуг (ЭНЦИКЛОПЕДИЯ ЭКОНОМИСТА). В соответствии с определением принятым в Международной системе финансовой отчётности под высоколиквидным активом организации следует понимать «...денежные средства, право требовать по договору денежные средства или другой финансовый актив, право обмена на другой финансовый инструмент, долевого инструмента» (КРАТКИЙ ОБЗОР МСФО).

Объединив термин «поток» с термином «деньги» получаем определение термина «денежный поток» – это количественные изменения в определённом периоде высоколиквидного актива организации. Это определение не похоже ни на одно из предложенных к настоящему времени. В работе (БОРОДИН, А.И., ИШИНА, И.В., НАТОЧЕЕВА, Н.Н., СОРОЧАЙКИН, А.Н., 2013, с. 129) приведено описание различных подходов к определению величины денежных потоков (таблица 1). Отличие сформулированного определения термина «денежный поток» состоит в рассмотрении не результата, а процесса обращения высоколиквидного актива организации.

Таблица 1: Основные подходы к определению величины денежного потока

Автор	Методика расчёта
Кинг А.М., Бланк И.А., Быкова Е.В., Стоянова Е.С.	Денежный поток = остаток денежных средств на конец периода – остаток денежных средств на начало периода = изменение остатка денежных средств
Терещенко С.И., Райс Т., Койли Б.	Денежный поток = прибыль + амортизация
Бригхем Е., Гапенски Л.	Денежный поток = чистый доход + амортизация
Хил Лафуенте А.М.	Денежный поток = прибыль + амортизация + запасы

Таблица разработана Бородиным А.И., Ишиной И.В., Наточеевой Н.Н., Сорочайкиным А.Н.

Широкое толкование термина «денежный поток» привело к формированию его сложной типологии. Наиболее распространённой является деление денежных потоков на входящие и исходящие. С учётом данного выше определения входящий денежный поток (ВДП) (*input money flow*) – это объём денежных средств, который организация получает в течении определённого периода времени, а исходящий денежный поток (ИДП) (*output money flow*) – это объём денежных средств, который организация выплачивает, так же в течении определённого периода времени.

Учёт поступающих денежных средств происходит по дебету 50 (касса) и 51 (расчётный счёт) счетов бухгалтерского учёта. Списанные денежные средства учитываются по кредиту указанных счетов. 52 счёт (расчётный счёт в иностранной валюте) в рассмотрение не берётся, т.к. несёт второстепенную, обеспечительную роль и не аккумулирует доход организации.

Денежный поток формируется из единичных поступлений или списаний денежных средств ($\Delta ДП_i$) за единичный промежуток времени (ΔT_i). В практике учёта денежных средств принято вести его за равные промежутки времени, по рабочим или банковским дням, т.е. $\Delta T_i = const$. С учётом введённых обозначений величина денежного потока ($ДП_{об}$) за период времени ($T_{об}$) определяется по формуле (1):

$$ДП_{об} = \sum_{i=1}^N \Delta ДП_i, N = \frac{T_{об}}{\Delta T_i}, \Delta ДП_i = ДП_i^B - ДП_i^H, ДП_{i-1}^B = ДП_i^H \quad (1)$$

где $ДП_i^B$ – «верхние» значения денежного потока в момент времени T_i при $i = 1 \div N$ (руб.);

$ДП_i^H$ – «нижнее» значения денежного потока в момент времени T_i при $i = 1 \div N$ (руб.).

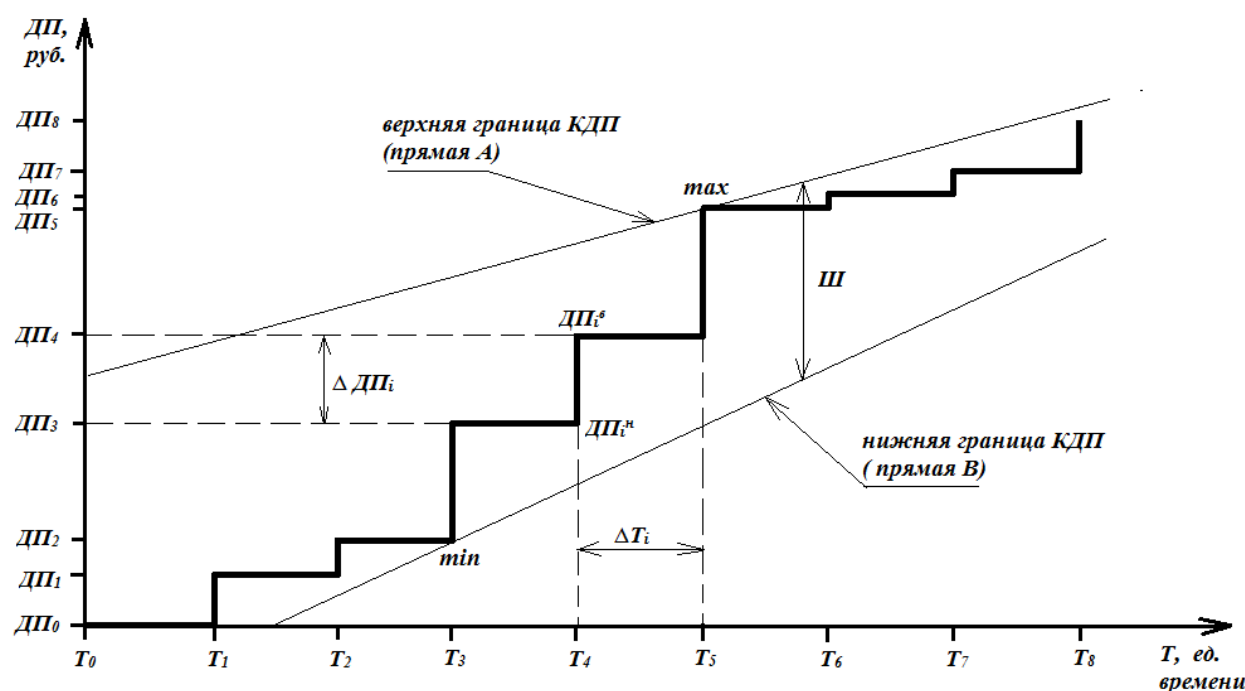

Рисунок 1: График формирования канала денежного потока с непараллельными (сходящимися) границами ($a^B < a^H$)

Визуальное представление денежного потока имеет вид ступенчатого графика, пример которого представлен на рис.1. Если провести две прямые ограничивающие график денежного потока сверху (прямая А) и снизу (прямая В), то расположенный между ними участок плоскости можно назвать каналом денежного потока.

2 ПОСТРОЕНИЕ КАНАЛА ДЕНЕЖНОГО ПОТОКА

Канал денежного потока (КДП) можно определить как часть плоскости, заключённый между верхней и нижней границами, каждая точка которой описывается дробной мерой, характеризующей вероятность получения к определённому моменту (Т) определённой суммы денег (ДП). Это свойство КДП делает его важным инструментом при описании различных финансовых рисков.

Процесс построения КДП подробно рассмотрен в работах (СЕЛЕЗНЁВА, Е.С., АФАНАСЬЕВ, В.А., АНТОНОВ, А.П., 2015, с. 154 – с. 161) и (АНТОНОВ, А.П., ДРУЖИНИНА, И.А., АНТОНОВ, А.А., 2016, с. 114 – с. 118). Наиболее общим видом является КДП с непараллельными границами. На его описании следует более подробно остановиться.

Последовательность расчётов при построении КДП с непараллельными границами имеет следующий вид:

1. Выявление точек для построения верхней границы КДП;
2. Определение интервала варьирования угла наклона прямой, описывающей верхнюю границу КДП;
3. Выбор угла наклона прямой (a^B), проходящей через точку «max» с координатами (T_{max} ; $ДП_{max}$), которая характеризуется минимальным

- суммарным отклонением расчётных значений от фактических «верхних» значений денежного потока ($ДП_i^B, i = 1 \div N$);
4. Выявление точек для построения нижней границы КДП;
 5. Определение интервала варьирования угла наклона прямой, описывающей нижнюю границу КДП;
 6. Выбор угла наклона прямой (a^H), проходящей через точку «min» с координатами ($T_{min}; ДП_{min}$), которая характеризуется минимальным суммарным отклонением расчётных значений от фактических «нижних» значений денежного потока ($ДП_i^H, i = 1 \div N$).

Верхняя граница КДП (прямая А), проходящая через точку «max» (с координатами $T_{max} = T_5$ и $ДП_{max} = ДП_5$ на рис.1) описывается уравнением прямой (2) при условии, что координаты $ДП_0$ и T_0 равняются 0:

$$ДП^B = a^B * (T - T_{max}) + ДП_{max} \quad (2)$$

Нижняя граница КДП (прямая В), проходящая через точку «min» (с координатами $T_{min} = T_3$ и $ДП_{min} = ДП_2$ на рис.1) описывается уравнением прямой (3):

$$ДП^H = a^H * (T - T_{min}) + ДП_{min} \quad (3)$$

Взаимное расположение прямых, являющихся границами КДП определяется соотношением их углов наклона (a^B и a^H). Могут сложиться три ситуации: $a^B < a^H$ – КДП со сходящимися границами; $a^B > a^H$ – КДП с расходящимися границами; $a^B = a^H$ – КДП с параллельными границами.

КДП со сходящимися границами можно охарактеризовать уменьшающимся показателем ширины КДП ($Ш$), который рассчитывается по формуле (4):

$$Ш = ДП^B - ДП^H \quad (4)$$

Если в это выражение подставить уравнения верхней (2) и нижней (3) границы КДП, то можно получить зависимость ширины КДП от момента времени T :

$$Ш = (a^B - a^H) * T + (a^H * T_{min} - a^B * T_{max}) + (ДП_{max} - ДП_{min}) \quad (5)$$

Ширину КДП можно интерпретировать как проявление волатильности денежного потока ($B_{ДП}^\sigma$), рассчитываемой по формуле (6) на основе среднего квадратического отклонения единичного изменения величины денежного потока ($\Delta ДП_i$) от его среднего арифметического значения за рассматриваемый период ($\overline{\Delta ДП}$).

$$B_{ДП}^\sigma = \sigma_{ДП}/N, \text{ где } \sigma_{ДП} = \sqrt{\frac{1}{N} * \sum_{i=1}^N (\Delta ДП_i - \overline{\Delta ДП})^2}, \overline{\Delta ДП} = \frac{\sum_{i=1}^N \Delta ДП_i}{N} \quad (6)$$

Сходящиеся границы КДП будут приближаться друг к другу до тех пор, пока не выровняются значения $\Delta ДП_i$. Такое состояние денежного потока предлагается называть «идеальным».

3 ОПИСАНИЕ «ИДЕАЛЬНОГ» ДЕНЕЖНОГО ПОТОКА

«Идеальный» денежный поток описывается соотношением (7) и представлен на рис. 2. Так как все единичные изменения денежного потока равны между собой, КДП имеет параллельные границы ($a^B = a^H$).

$$\Delta ДП_i = ДП_{об}/N \text{ для любого целого } i \in [1; N] \quad (7)$$

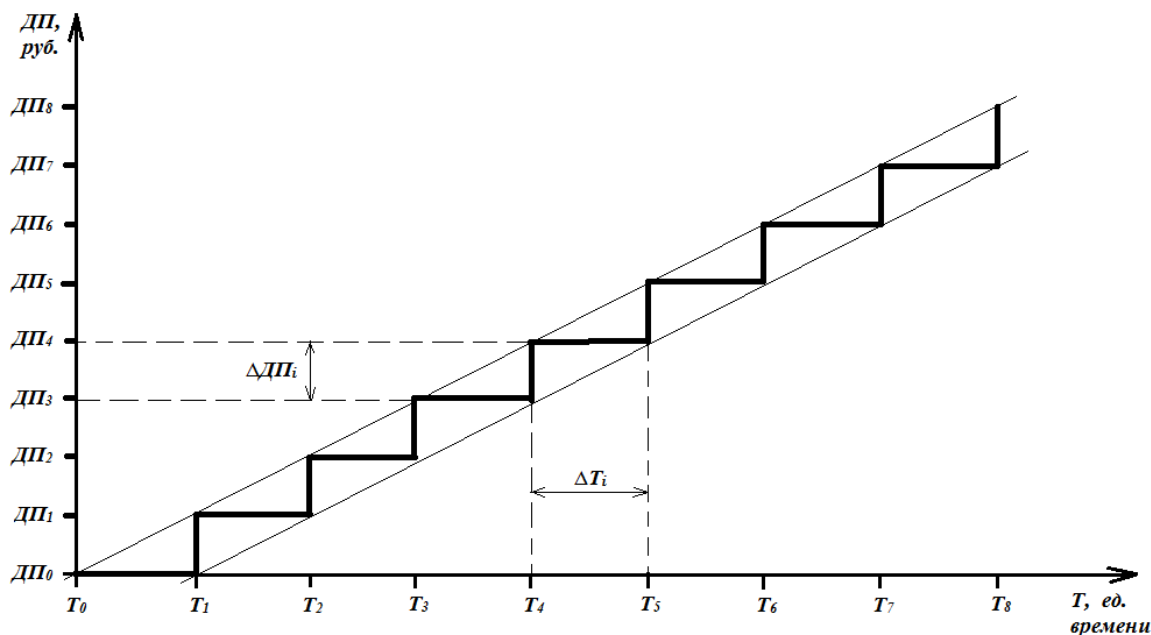

Рисунок 2: График канала «идеального» денежного потока

Все «верхние» значения денежного потока лежат на верхней границе КДП, проходящей через точку с координатами $(T_0; ДП_0)$ и описываемой уравнением (8) при условии, что координаты $ДП_0$ и T_0 отличны от 0.

$$ДП^B = \frac{ДП_{об}}{T_{об}} * (T - T_0) + ДП_0 \quad (8)$$

Нижняя граница КДП образуется путём смещения верхней вдоль горизонтальной оси на интервал ΔT_i и описывается уравнением (9):

$$ДП^H = \frac{ДП_{об}}{T_{об}} * (T - T_0 - \frac{T_{об}}{N}) + ДП_0 \quad (9)$$

Подставив в уравнение (4) выражения, описывающие верхнюю и нижнюю границы канала «идеального» денежного потока можно сделать заключение, что его ширина равна среднему арифметическому единичных изменений этого денежного потока (10):

$$Ш = ДП^B - ДП^H = \frac{ДП_{об}}{N} = \overline{\Delta ДП} \quad (10)$$

Что, в свою очередь, позволяет сделать вывод об отсутствии волатильности у «идеального» денежного потока, т. к. $\sigma_{\text{ДП}} = 0$.

В статье (СЕЛЕЗНЁВА, Е.С., АНТОНОВ, А.П., АФАНАСЬЕВ, В.А., 2016, с. 45) рассмотрены основные параметры прогнозирования изменения канала денежного потока. Так величину горизонта прогноза изменения КДП (L) предлагается определять по формуле (11):

$$L = \frac{1-N + \sqrt{\frac{N \cdot (N^2 - 1) \cdot \left(\left(\frac{\text{III}}{2 \cdot t_{\alpha} \cdot \sigma_{\text{ДП}}} \right)^2 - 1 - \frac{1}{N} \right)}{3}}}{2} \quad (11)$$

где t_{α} – табличное значение критерия Стьюдента для числа степеней свободы $N-2$ и уровня значимости прогноза « α ».

Из формулы (11) видно, что при стремлении показателя $\sigma_{\text{ДП}}$ к 0, горизонт прогноза изменения КДП, а вместе с ним и период упреждения, стремятся к ∞ . Такая ситуация может сложиться, если все единичные изменения величины денежного потока ($\Delta \text{ДП}_i$) равны между собой, т. е. денежный поток является «идеальным».

Особый интерес представляет сравнение канала входящего денежного потока (КВДП) с каналом исходящего денежного потока (КИДП), т. к. это позволяет осуществить динамическую оценку платёжеспособности организации.

4 ОСОБЕННОСТИ НАСТУПЛЕНИЯ НЕПЛАТЁЖЕСПОСОБНОСТИ И НЕСОСТОЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ПРИ СРАВНЕНИИ КАНАЛОВ ИДЕАЛЬНЫХ ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ

При совмещении в одной системе координат КВДП и КИДП могут сложиться три ситуации. Это обусловлено соотношением их углов наклона ($a^{\text{КВДП}}$ и $a^{\text{КИДП}}$).

Если $a^{\text{КВДП}} > a^{\text{КИДП}}$, то можно констатировать расхождение КВДП и КИДП. Это означает, что каждый потраченный рубль приносит дополнительный доход и происходит наращивание свободной денежной массы. Организация, характеризующаяся такой финансовой ситуацией, обладает высокой инвестиционной привлекательностью. Достичь, а главное удержать её, в условиях рыночной неопределённости очень непросто. Необходимо благоприятное сочетание большого числа разнообразных внешних и внутриорганизационных факторов.

Следующий (второй) вариант соотношения КВДП и КИДП характеризуется равенством их углов наклона ($a^{\text{КВДП}} = a^{\text{КИДП}}$). То есть, сколько денег организацией тратится, столько и возвращается. Для формирования инвестиционной привлекательности организации необходимо найти такие инвестиционные идеи, которые позволили бы достичь первого варианта соотношения углов наклона КВДП и КИДП.

Наконец, третий вариант, когда угол наклона КИДП превышает угол наклона КВДП ($a^{\text{КВДП}} < a^{\text{КИДП}}$). Эта финансовая ситуация описывается графиком, приведённым на рис. 3.

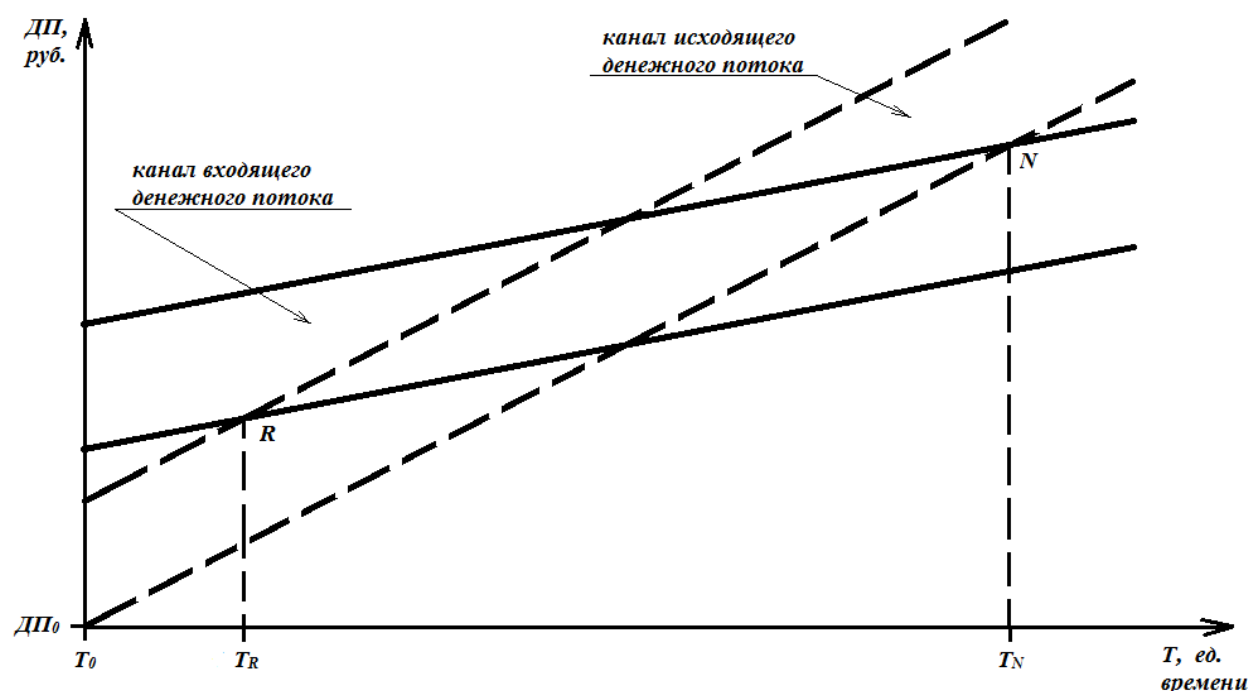

Рисунок 3: Динамика перехода риска неплатёжеспособности должника в его несостоятельность

При пересечении верхней границей КИДП нижней границы КВДП (точка R) возникает риск неплатёжеспособности, который нарастает до момента пересечения нижней границы КИДП верхней границы КВДП (точка N), тогда он трансформируется в несостоятельность организации.

Неплатёжеспособность — это невозможность должника своевременно выполнять свои финансовые обязательства, что становится причиной несостоятельности и банкротства (БОРИСОВ, А.Б., 2003, с. 415). Смысл термина «несостоятельность» состоит в прекращении должником выполнения своих финансовых обязательств (РАЙЗБЕРГ, Б.А., ЛОЗОВСКИЙ, Л.Ш., СТАРОДУБЦЕВА, Е.Б., 2011, с. 236). После судебного решения по активам должника формируется ситуация называемая банкротством (СЛОВАРЬ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ). Под термином «банкротство» также понимается процедура, применяемая по отношению к должнику, направленная на оценку его финансового состояния, выработку мер по его улучшению. Таким образом, у неплатёжеспособности есть фактор риска, а у несостоятельности и банкротства он отсутствует. Но это происходит только в тех денежных потоках, где не выполняется условие (7).

В случае совмещения «идеальных» денежных потоков риск неплатёжеспособности отсутствует. Это обусловлено тем, что в каждый из моментов времени будет поступать сумма, позволяющая превысить верхнюю границу КИДП. Поэтому в момент времени T_N сразу возникает несостоятельность организации без формирования риска её неплатёжеспособности.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Приведение денежного потока к «идеальному» (ритмичному) состоянию способствует сужению КДП при этом, с одной стороны, отодвигается во времени момент

возникновения несостоятельности организации, а, с другой стороны, исчезает зона риска неплатёжеспособности. Таким образом, достижение ритмичности в движении денежных средств организации можно определить как одну из главных задач её финансового менеджмента.

ИСПОЛЬЗОВАННЫЕ ИСТОЧНИКИ

- Антонов, А.П., Дружинина, И.А., 2014. Инструменты финансового менеджмента: Методические указания. МГУДТ, Москва, 2014, 73 с.
- Антонов, А.П., Дружинина, И.А., Антонов, А.А., 2016. Описание денежного потока организации с помощью канала, имеющего непараллельные границы. Международный научный журнал "Инновационная наука" №9/2016, Уфа, 2016, с. 114-с. 118. ISSN 2410-6070
- Большой Экономический Словарь / Режим доступа на 15.11.2016: http://big_economic_dictionary.academic.ru/
- Борисов, А.Б., 2003. Большой экономический словарь. Книжный мир, Москва, 2003, 895 с.
- Бородин, А.И., Ишина, И.В., Наточеева, Н.Н., Сорочайкин, А.Н., 2013. Эволюция подходов к определению денежных потоков предприятия. Вестник СамГУ, №1(102), Самара, 2013, с. 125 – с. 131
- Бочаров, В.В., 2009. Финансовый анализ. Краткий курс. Питер, Санкт-Петербург, 2009, 240 с. ISBN 978-5-469-01726-4
- Краткий Обзор МСФО / Режим доступа на 15.11.2016: <https://www.pwc.ru/en/ifrs/publications/assets/ifrs-pocket-guide-2012.pdf/>
- Райзберг, Б.А., Лозовский, Л.Ш., Стародубцева, Е.Б., 2011. Современный экономический словарь. ИНФРА-М, Москва, 2011, 479 с.
- Селезнёва, Е.С., Антонов, А.П., Афанасьев, В.А., 2016. Оценка периода упреждения прогноза изменения канала денежного потока. Международный научный журнал "Инновационная наука" №4/2016 (в 5 частях), часть 2, Уфа, 2016, с. 42 – с. 46. ISSN 2410-6070
- Селезнёва, Е.С., Афанасьев, В.А., Антонов, А.П., 2015. Алгоритм построения канала денежного потока. Международный научный журнал "Инновационная наука" №11/2015 (в 3 частях), часть 1, Уфа, 2015, с. 154 – с. 161. ISSN 2410-607.
- Словарь Экономических Терминов (Economicportal.ru) / Режим доступа на 15.11.2016: <http://economicportal.ru/>
- Энциклопедия Экономиста / Режим доступа на 15.11.2016: <http://www.grandars.ru/>

Автор:

доц. А.П. Антонов, к.т.н.

кафедра экономики и менеджмента,

Московский государственный университет дизайна и технологии (МГУДТ)

Москва, ул. Садовническая, д. 33

Tel.: +7 (906) 721-9858, e-mail: antonov_a_p@mail.ru

MALÉ A STREDNÉ PODNIKY A ZAMESTNANOSŤ NA SLOVENSKU

SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES AND EMPLOYMENT IN SLOVAKIA

Sylvia Bukovová

Abstract

Purpose of the article The purpose of the article is to characterize the importance of small and medium-sized enterprises for the economy of Slovakia. The article describes the share of SMEs in the basic macroeconomic categories. The paper is dedicated specifically to the role of SMES in job creation - it describes the condition, the structure of SMES and their development in the field of employment.

Methodology/methods General scientific methods of analysis, synthesis, abstraction, induction, reasoning and comparison, as well as the standard mathematical and statistical methods for the processing of the data were used in this paper. Database data consisted of reports on the State of SMES for the years 2010 through 2014.

Scientific aim The aim of the paper is to determine the share of SMEs in the basic macroeconomic categories and its development in the years 2010-2014. In addition, the paper tries to describe the evolution and the structure of enterprises in the field of employment during those years.

Findings The most important role played by SMEs is to create employment in Slovakia. Their share of the employment in the non-financial business economy sphere in 2014 was 72.7 % of employed persons – 1 313 084 together. The largest number of employees was achieved by entrepreneurs- natural persons, which led to the biggest share of total employment – 35.5 %. The highest average number of employees in one company was shown by small businesses. The highest growth in the reporting period amounted to small businesses – 19.2 %. In the category of entrepreneurs – the highest recorded growth of 33 % was achieved by, small farmers, while, the biggest decline was recorded in self-employed category – 12.2 %. In the category of SMES-in particular, the number of micro-businesses grew by 38.7 %, which consists of 92.2 % of all enterprises, whilst the number of medium-sized companies fell by 1.4 %.

Conclusions (limits, implications etc.) In addition to active labor market measures, which are aimed at improving the overall functioning of the market solely in relation to the unemployed people, the primary objective of the Government should be to increase employment. SMEs play a decisive role in this area, therefore the need for the support of the business sector should be a priority. Therefore, the government should focus on the creation of a favorable business environment and the promotion of self-employment in the form of positive changes in the field of taxation, the labor code and in the system of social and health insurance.

Keywords: small and medium sized enterprises, Slovak Republic, macroeconomic categories, structure, employment, the business of natural persons

JEL Classification: M21, M51

ÚVOD

Jednou z najdôležitejších priorít hospodárskej politiky EÚ, ale aj vlád každej národnej ekonomiky je zvyšovanie zamestnanosti a znižovanie miery nezamestnanosti. Vysoká nezamestnanosť totiž popri strate potenciálneho produktu prináša okrem nemalých hospodárskych i rozsiahle sociálne a politické problémy. Nezamestnanosť sa preto považuje za interdisciplinárny jav, ktorý zahŕňa problematiku ekonomickú, sociálnu, psychologickú, environmentálnu i politickú (Žatkovičová, Dóci 2012). Medzi sociálnoekonomické dôsledky nezamestnanosti patrí rast nárokov na sociálne transfery (náhrada príjmu zo zamestnania), obmedzenie zdrojov na iné sociálne programy, nevyužívanie disponibilných pracovných zdrojov, deštrukcia nevyužívanej pracovnej sily (znehodnotenie pracovného kapitálu, pracovných zručností), pokles príjmu domácností a ich životnej úrovne, náchylnosť k sociálnej exklúzii a patológii. K sociálno-psychologickým dôsledkom môžeme zaradiť sociálnu depriváciu, pocity nečinnosti a neužitočnosti, fatalizmu, bezvýchodiskovosti nízke sebahodnotenie, sociálnu izoláciu, marginalizáciu, rozklad sociálnych väzieb a deštrukciu rodín (Hanzelová, 2016).

Vysoká miera nezamestnanosti je prejavom nestability trhu práce. Jeho kvalitu determinujú okrem miery nezamestnanosti nasledujúce indikátory: miera dlhodobej nezamestnanosti, miera zamestnanosti, skrátené pracovné úväzky, dočasné pracovné kontrakty, priemerné mzdy, počet odpracovaných hodín, rast miezd a rast HDP (Czesaný, 2014).

Súčasnú situáciu na trhu práce Slovenska charakterizuje vysoká miera nezamestnanosti, jej vývoj od roku 2010 zachytáva nasledujúca tabuľka:

Tabuľka 1: Vývoj percentuálnej miery nezamestnanosti na Slovensku od roku 2010

2010	2011	2012	2013	2014	2015	September 2016
14,5	13,7	14,0	14,2	13,2	12,4	9,6

Zdroj: ŠÚ SR + vlastné spracovanie

Alarmujúca je najmä miera nezamestnanosti mladých ľudí, ktorá sa v sledovanom období pohybuje od 34 % do 30 %, (priemer EÚ: 12,8 – 21,6 %) ako aj miera dlhodobej nezamestnanosti – 63 % – 53,1 % (priemer EÚ: 45,3 % – 48,7 %). Miera zamestnanosti – 58,8 – 61 % je taktiež pod priemerom EÚ (64,1 % – 64,9 %), veľmi nízky je indikátor osôb pracujúcich na skrátený úväzok – 3,4 – 5,1 %, pričom priemerné hodnoty v EÚ sú 18,0 % – 19,6 %.

Hlavným aktérom na trhu práce – poskytovateľom a zároveň tvorcom väčšiny nových pracovných príležitostí v SR je práve malo-podnikateľský sektor, ktorého rozvoj markantne ovplyvňuje celkovú zamestnanosť. Najviac nových pracovných miest – až 4 milióny ročne – vytvárajú v Európe nové spoločnosti, najmä malé a stredné podniky (MSP). Malé a stredné podniky prispievajú k riešeniu ekonomických, politických a spoločenských problémov a preberajú tak na seba množstvo úloh (Šúbertová, 2016).

MSP vytvárajú najširšiu platformu pre podnikanie, „garantujú najbežnejšie slobody a dávajú šancu k slobodnému uplatneniu občanov – podnikateľov, dávajú šancu k samostatnej realizácii ľudí v produktívnom procese. Ich existencia stabilizuje

spoločnosť, lebo akákoľvek výrazná politická neistota a radikálne prúdy sú pre MSP zdrojom rizík“ (Weber, Srpová, 2005). Na význam MSP v EÚ sa poukázalo už pri prijatí Lisabonskej stratégie pre rast a zamestnanosť v roku 2000, ktorá zdôrazňuje význam existencie a rastu malých a stredných podnikov, ako jedného z predpokladov EÚ pre vytvorenie „najkonkurencieschopnejšej a najdynamickejšie sa rozvíjajúcej ekonomiky na svete do roku 2010“.

MSP predstavujú veľmi dynamický segment podnikov, pretože ich charakteristickým rysom je flexibilita, čiže schopnosť adaptácie na neustále sa meniace podmienky podnikateľského prostredia. Typickou črtou MSP je aj ich regionálnosť – ich efekty popri celonárodných pôsobia a zostávajú v danom regióne – poskytujú danému regiónu zamestnanosť a ekonomické prínosy, často sponzorujú i charitatívnu činnosť (Srpová, Řehoř, 2010).

Mikropodniky, malé a stredné podniky (MSP) tvoria 99 % všetkých podnikov v EÚ – Existuje približne 21 miliónov MSP, ktoré zamestnávajú asi 33 miliónov ľudí. Zabezpečujú tak dve tretiny pracovných miest v súkromnom sektore a prispievajú viac ako polovicou k celkovej pridanej hodnote vytvorenej podnikmi v EÚ. MSP predstavujú významný zdroj podnikateľského ducha a inovácií, čo má zásadný význam pre konkurencieschopnosť podnikov z EÚ (Európsky parlament, 2016).

Od roku 1980 sa vo verejných aj odborných diskusiách zdôrazňuje, že MSP sú hnacím motorom zamestnanosti v národnom hospodárstve (Bamberger, Evers, 2002), predstavujú dôležitý faktor efektívnej alokácie výrobných faktorov, čím ovplyvňujú hospodársky rozvoj národnej ekonomiky. Prispievajú najmä k realokácii pracovných miest a tým zohrávajú dôležitú úlohu v efektívnej alokácii výrobného faktora práca (Bauer, Schmucker, Vorell, 2008).

1 CIEĽ A METODIKA

Cieľom článku je na základe spracovania dát z údajovej databázy Slovak Business Agency – Správ o stave MSP v SR s využitím všeobecných vedeckých metód analýzy, syntézy, abstrakcie, indukcie, dedukcie a komparácie a štandardných matematicko-štatistických metód posúdiť stav a štruktúru malých a stredných podnikov v oblasti zamestnanosti a ich vývoj na Slovensku v rokoch 2010 až 2014.

2 VÝSLEDKY A DISKUSIA

MSP zohrávajú v národnom hospodárstve Slovenska dominantnú úlohu. Rozhodujúcou mierou sa podieľajú na raste ekonomiky. Prioritné postavenie však majú v zabezpečovaní a tvorbe pracovných miest. Cieľom príspevku je zistiť podiel MSP na základných makroekonomických kategóriách a jeho vývoj v rokoch 2010 až 2014 a v uvedenom období sledovať vývoj a štruktúru podnikov v oblasti zamestnanosti.

2.1 VÝZNAM MSP PRE NÁRODNÉ HOSPODÁRSTVO SR

Situáciu v SR ohľadne ekonomickej sily malo-podnikateľského sektora na Slovensku dokumentujú údaje v nasledujúcej tabuľke, ktorá zachytáva podiel MSP na základných makroekonomických kategóriách, charakterizujúcich výkonnosť národného hospodárstva a ich vývoj v sledovanom období.

Tabuľka 2: Podiel MSP v % na základných makroekonomických kategóriách v SR v rokoch 2010 až 2014

Kategória	Podiel MSP						
	2010	2011	2012	2013	2014	Priemer	Index 2010/2014
HDP	42,8 %	42,4 %	41,3 %	42,1 %	42,9 %	42,3 %	+0,1 %
Zamestnanosť v podnikovej ekonomike	72,2 %	72,2 %	71,8 %	71,7 %	72,7 %	72,12 %	+0,5 %
Pridaná hodnota	56,1 %	55,6 %	55,1 %	54,5 %	53,3 %	54,92 %	-2,8 %
Zisk pred zdanením	53,4 %	52,3 %	51,5 %	57,5 %	48,7 %	52,68 %	-4,7 %
Export	37,4 %	31,0 %	31,7 %	29,4 %	29,4 %	31,78 %	-8,0 %
Import	42,8 %	44,0 %	44,9 %	41,2 %	42,9 %	43,16 %	+0,1 %

Zdroj: SBA, Bratislava, 2016, vlastné spracovanie

V danom období vykazovali MSP najvyšší rast v podiele na zamestnanosti – predstavoval v porovnaní s rokom 2010 rast o 0,5 %. Zvýšil sa aj ich podiel na tvorbe HDP o 0,1 % a na dovoze taktiež o 0,1 %. Vo všetkých ostatných makroekonomických kategóriách ich podiel klesol, najvyšší pokles zaznamenali v podiele na exporte – o 8,0 %, v podiele na zisku pred zdanením o 4,7 % a v tvorbe pridanej hodnoty klesol ich podiel o 2,8 %.

2.2 ÚLOHA MSP V ZAMESTNANOSTI SR

Dominantné postavenie majú MSP vo vytváraní zamestnanosti v SR. V tejto súvislosti sme v danom období (2010 až 2014) sledovali štruktúru a vývoj podielu MSP na zamestnanosti v podnikovej ekonomike nefinančnej sféry na nasledujúcich ukazovateľoch:

- počet zamestnancov v MSP podľa veľkostných kategórií – Tabuľka 3
- priemerný počet zamestnancov v MSP podľa veľkostných kategórií – Tabuľka 4
- počet podnikov podľa počtu zamestnancov – Tabuľka 5
- podiel veľkostných kategórií MSP na zamestnanosti – Tabuľka 6
- počet podnikateľov FO podľa právnej formy podnikania – Tabuľka 7
- podiel jednotlivých právnych foriem podnikateľov – FO – Tabuľka 8
- počet MSP – PO v SR – Tabuľka 9
- podiel jednotlivých veľkostných kategórií MSP – PO v SR – Tabuľka 10
- počet novovzniknutých s.r.o. v SR – Tabuľka 11

Tabuľka 3: Počet zamestnancov podľa jednotlivých veľkostných kategórií podnikov v SR

Veľkostné kategórie podnikov	Počet zamestnancov						
	2010	2011	2012	2013	2014	Index 2010/2014	
						Absol.	Rel.
FO	647 500	650 000	653 250	647 750	641 500	-6000	-0,9 %
malé podniky	360 939	384 630	396 987	396 072	409 782	+48 843	+13,5 %
stredné podniky	265 390	272 128	253 660	248 603	261 802	-3 588	-1,4 %
spolu MSP	1 273 839	1 306 758	1 303 837	1 292 425	1 313 084	+39 245	+3,1 %
veľké podniky	489 304	502 325	511 114	508 458	494 117	+4 813	+1,0 %

Zdroj: SBA, Bratislava, 2016, vlastné spracovanie

MSP spolu v roku 2014 zamestnávali 1 313 084 osôb, čo je o 3,1 % viac než v roku 2010. V porovnaní s MSP stúpol počet zamestnávajúcich osôb vo veľkých podnikoch len o 1%.

Najväčší počet osôb v roku 2014 zamestnávali FO (641 500), ich počet však v porovnaní s východiskovým rokom klesol takmer o 1 % (-0,9 %). Najväčší rast v počte zamestnancov zaznamenali stredné podniky – o 13,5 %, pokles o 1,4 % stredné podniky.

Tabuľka 4: Vývoj priemernej zamestnanosti v SR

Veľkostné kategórie podnikov	Priemerný počet zamestnancov					
	2010	2011	2012	2013	2014	Index 2010/2014
FO	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	+0,1
malé podniky	30,4	21,4	30,3	26,6	28,9	-1,5
stredné podniky	94,6	94,7	95,6	90,6	95,1	+0,6
spolu MSP	2,3	2,4	2,4	2,3	2,3	0
veľké podniky	837,8	840,0	831,1	812,2	786,8	-51

Zdroj: SBA, Bratislava, 2016, vlastné spracovanie

Z tabuľky vyplýva, že 1 MSP zamestnáva v roku 2014 priemerne 2,3 osôb. Index zmeny v porovnaní s rokom 2010 je 0. V sledovanom období klesol počet priemerne zamestnaných v malých podnikoch (-1,5 osôb), v stredných podnikoch stúpol o 0,6 a u FO o 0,1 osôb.

Pokles priemerne zamestnávaných osôb bol najvýraznejší v kategórii veľkých podnikov – predstavoval pokles o 51 osôb.

Tabuľka 5: Vývoj počtu podnikov podľa počtu zamestnancov

Počet zamestnancov	Počet podnikov						
	2010	2011	2012	2013	2014	Index 2010/2014	
						Absol.	Rel.
0-9	538 038	534 766	535 834	545 859	548 330	+10 292	+1,9 %
10 - 49	11 881	17 968	13 121	14 898	14 158	+2 277	+19,2 %
50 - 249	2 806	2 874	2 653	2 744	2 753	-53	-1,9 %
250 a viac	584	598	615	626	628	+44	+7,5 %
MSP spolu	552 725	555 608	551 608	563 501	565 241	+12 516	+2,3 %
Podniky spolu	553 309	556 206	552 223	564 127	565 869	+12 560	+2,3 %

Zdroj: SBA, Bratislava, 2016, vlastné spracovanie

Predchádzajúca tabuľka dokumentuje vývoj počtu podnikov v jednotlivých veľkostných kategóriách. Najväčší počet podnikov pôsobil v SR v kategórii **mikropodniky (0-9 zamestnancov)**. V sledovanom období ich počet neustále rástol, index zmeny v porovnaní s východiskovým rokom bol +1,9 %. Najvyšší rast zaznamenali MSP v kategórii **malých podnikov** +19,2 %, pokles sme zistili v kategórii **stredných podnikov** (50 – 249 zamestnancov) -1,9 %.

Na rozdiel od veľkých podnikov, ktoré vzrástli v porovnaní s rokom 2010 o 7,5 %, dosiahol rast MSP len 2,3 %.

Tabuľka 6: Vývoj podielu veľkostných kategórií MSP na zamestnanosti v podnikovej ekonomike

Veľkostné kategórie	Podiel MSP					
	2010	2011	2012	2013	2014	Index 2010/2014
FO	36,7 %	35,9 %	36,0 %	36,0 %	35,5 %	-1,2 %
mikropodniky	9,5 %	7,7 %	11,7 %	9,3 %	10,6 %	+1,1 %
malé podniky	20,5 %	21,3 %	10,2 %	12,7 %	12,1 %	-8,4 %
stredné podniky	15,1 %	15,0 %	14,0 %	13,8 %	14,5 %	-0,6 %

Zdroj: SBA, Bratislava, 2016, vlastné spracovanie

Z tabuľky vyplýva, že najväčší podiel na zamestnanosti SR v podnikovej ekonomike nefinančnej sféry v kategórii MSP majú FO, ich podiel má však klesajúcu tendenciu. V porovnaní s východiskovým rokom predstavuje -1,2 % v roku 2014. Do roku 2012 boli druhým najväčším zamestnávateľom malé podniky, od roku 2012 stredné podniky. Najmenší podiel na zamestnanosti vykazujú mikropodniky, s výnimkou r. 2012, kedy predstihli malé podniky o 1,5 %. Údaje tabuľky ukazujú, že najväčší pokles na zamestnanosti v uvedenom období vykazujú malé podniky – (až -8,4 %), najmenší stredné podniky – (-0,6%).

Ďalšia tabuľka predstavuje vývoj počtu podnikateľov – FO, ktorí predstavujú na zamestnanosti MSP najvyšší podiel.

Tabuľka 7: Vývoj počtu podnikateľov FO podľa právnej formy podnikania

Právna forma podnikania	Počet podnikateľov – FO						
	2010	2011	2012	2013	2014	Index 2010/2014	
						Absol.	Rel.
slobodné povolania	7 728	7 534	7 495	7 579	7 849	+121	+1,6 %
samostatne hospodáriaci roľníci	18 378	19 069	20 383	21 925	24 483	+6 105	+33,2 %
živnostníci	384 202	375 722	359 574	352 707	337 182	-47 020	-12,2 %
spolu	410 308	402 325	387 452	382 211	369 514	-40 794	-9,9 %

Zdroj: SBA, Bratislava, 2016, vlastné spracovanie

Tabuľka 7 ukazuje, že celkovo v danom období počet podnikateľov FO klesol takmer o 10 %. Spôsobil to výrazný pokles počtu živnostníkov, ktorý v porovnaní s rokom 2014 klesol o 12,2 %. Aj keď počet živnostníkov od roku 2010 postupne klesal, živnosť stále ostáva najrozšírenejšou právnou formou podnikania FO v SR. Právna forma SHR vykazovala postupný rast, celkový index zmeny bol +33,2 %. Najmenší počet podnikateľov – FO pôsobí v právnej forme slobodné povolania – aj táto forma však vykázala nepatrný rast, ktorý predstavuje 1,6 %.

Tabuľka 8: Vývoj % podielu jednotlivých právnych foriem podnikateľov – FO

Právna forma podnikania	Podiel					
	2010	2011	2012	2013	2014	Index 2010/2014
slobodné povolania	1,9 %	1,9 %	1,9 %	2,0 %	2,1 %	+0,2 %
samostatne hospodáriaci roľníci	4,5 %	4,7 %	5,3 %	5,7 %	6,6 %	+1,1 %
živnostníci	93,6 %	93,4 %	92,8 %	92,3 %	91,3 %	-2,3 %

Zdroj: SBA, Bratislava, 2016, vlastné spracovanie

Z tabuľky 8 je zrejmé, že najväčší podiel na podnikaní FO v sledovanom období mali jednoznačne živnostníci – od 91,3 % do 93,6 %. Ich percentuálne zastúpenie však postupne klesalo na 91,3 %, čo v porovnaní s rokom 2010 predstavuje pokles o 2,3 %. Podiel ostatných právnych foriem podnikania jednotlivca naopak rástol – podiel samostatne hospodáriacich roľníkov zo 4,5 % na 6,6 %, čo predstavuje rast o 1,1 %, podiel slobodných povolání vzrástol z 1,9 % na 2,1 % – rast o +0,2 %.

Tabuľka 9: Vývoj početnosti MSP - PO v SR

Veľkostná kategória	Počet MSP – PO						
	2010	2011	2012	2013	2014	Index 2010/2014	
						Absol.	Rel.
mikropodniky	130 144	136 672	150 433	165 896	180 542	+50 398	+38,7 %
malé podniky	9 549	13 850	11 151	12 734	12 499	+2 950	+30,9 %
stredné podniky	2724	2 761	2 573	2 660	12 499	-38	-1,4 %
spolu	142 417	153 283	164 157	181 290	2 686	+53 310	+37,4 %

Zdroj: SBA, Bratislava, 2016, vlastné spracovanie

Celkový počet PO v kategórii MSP v danom období stúpol o 37,4 % (+53 310 podnikov). Najvyšší rast vykazovali mikropodniky – o 38,7 % (+50 398), rast malých podnikov dosiahol v porovnaní s rokom 2010 30,9 % (+2 950 podnikov). Stredné podniky však zaznamenali pokles o 38 podnikov, čo predstavuje 1,4 %.

Tabuľka 10: Vývoj podielu jednotlivých veľkostných kategórií MSP – PO v SR

Veľkostná kategória	Podiel					
	2010	2011	2012	2013	2014	Index 2010/2014
mikropodniky	91,4 %	89,2 %	91,6 %	91,5 %	92,2 %	+0,8 %
malé podniky	6,7 %	9,0 %	6,8 %	7,0 %	6,4 %	-0,3 %
stredné podniky	1,9 %	1,8 %	1,6 %	1,5 %	1,4 %	-0,5 %

Zdroj: SBA, Bratislava, 2016, vlastné spracovanie

Počas uvedeného obdobia (tabuľka 10) v porovnaní s východiskovým rokom v kategórii PO – MSP stúplo jedine percentuálne zastúpenie mikropodnikov – o 0,8 %, podiel ostatných veľkostných kategórií klesol – malých podnikov o 0,3 % a stredných o 0,5 %.

Z hľadiska právnych foriem MSP-PO majú najväčšie zastúpenie **spoločnosti s ručením obmedzeným**. Ich vývoj v sledovanom období predstavuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 11: Vývoj početnosti s.r.o. v SR

	Obdobie						
	2010	2011	2012	2013	2014	Index 2010/2014	
						Abs.	Rel.
Počet	17 528	19 007	19 970	26 732	12 887	-4 641	-26,5 %

Zdroj: Bianode, Bratislava, 2016, vlastné spracovanie

V sledovanom období vzniklo najviac spoločností s ručením obmedzeným v roku 2013, najmenej v roku 2014. Rast počtu s.r.o. až do roku 2014 spôsobilo neustále sa zvyšujúce odvodové a daňové zaťaženie SZČO (zavedenie progresívnej sadzby dane z príjmov FO – 19 a 25 %). Naopak, prudký pokles novovzniknutých s.r.o. v roku 2014 je dôsledkom zavedenia daňovej licencie pri zdaňovaní príjmov PO. V roku 2014 v porovnaní s rokom 2010 klesol počet novozaložených spoločností takmer o 27 %, čo v absolútnom vyjadrení predstavuje pokles takmer o 5 000.

Výsledky skúmania poukazujú na význam malých a stredných podnikov v národnom hospodárstve SR. V roku 2014 tvoril podiel MSP na tvorbe pridanej hodnoty 53,3 % (priemer v rokoch 2010 až 2014 54,92 %), na zisku pred zdanením 48,7% (priemer 52,68 %), na HDP 42,3 % (priemer 42,3 %), na importe 42,9 % (priemer 43,16%). Najnižší bol ich podiel na exporte – 29,4 % (priemer 31,78 %). V podiele na týchto makroekonomických kategóriách nedosahujú výsledky veľkých podnikov, čo je spôsobené tým, že MSP, i „keď sú nositeľmi vysokého počtu inovácií, ide zvyčajne o inovácie nižšej úrovne“ (Weber, Srpová 2005).

Najdôležitejšiu úlohu na Slovensku zohrávajú MSP v tvorbe zamestnanosti. Ich podiel na zamestnanosti v podnikovej ekonomike nefinančnej sféry dosiahol v roku 2014 72,7 % – zamestnávali spolu 1 313 084 osôb. Najväčší počet zamestnancov mali podnikatelia – FO, s čím súvisí aj ich najväčší podiel na zamestnanosti – 35,5 %. Najvyšší priemerný počet zamestnancov v jednom podniku vykazovali malé podniky. V sledovanom období najvyšší rast dosiahli malé podniky – o 19,2 %. V kategórii podnikateľov – FO zaznamenali najvyšší rast SHR – o 33,2 %, najvyšší pokles živnostníci – o 12,2 %. V kategórii MSP- PO rástol najmä počet mikropodnikov (38,7 %), ktoré tvoria 92,2 % všetkých PO, pokým počet stredných podnikov klesol o 1,4 %.

V roku 2014 zaznamenala najpočetnejšia právna forma MSP – PO spoločnosť z ručením obmedzeným pokles novovzniknutých podnikov o 26,5 %.

ZÁVER

V súvislosti s rastom nezamestnanosti v dôsledku finančnej a hospodárskej krízy sa realizujú v každom štáte opatrenia na zníženie nezamestnanosti v podobe aktívnej politiky trhu práce. Okrem týchto opatrení, ktoré sú zamerané na zlepšenie celkového fungovania trhu výlučne vo vzťahu k nezamestnaným, prvoradým cieľom vlády by malo byť zvýšenie zamestnanosti.

V tejto oblasti zohrávajú práve MSP rozhodujúcu úlohu, preto sa do popredia dostáva potreba všestrannej podpory malo-podnikateľského sektora – vytváranie priaznivého podnikateľského prostredia. V podnikateľskom prostredí sa musia neustále realizovať pozitívne zmeny, ktoré umožnia vznik a ďalší rozvoj MSP. Ide najmä o presadzovanie princípov iniciatívy

Small Business Act, ktorej cieľom je vytvorenie rovnakých podmienok pre MSP v celej EÚ zlepšením kvality podnikateľského prostredia a to odstránením legislatívnych a administratívnych bariér, ako aj uľahčením prístupu najmä k alternatívnym finančným zdrojom. Čím sú pre MSP vytvorené lepšie podmienky, tým rýchlejšie a efektívnejšie môžu MSP rozvinúť svoj rastový potenciál, ako aj potenciál vytvárania pracovných miest.

Pretože pre MSP je typický fenomén samozamestnanie alebo samostatná zárobková činnosť, čo vlastne znamená podnikanie FO, ktoré sa môže stať základom ich ekonomickej sebestačnosti – úlohou aktívnej politiky v tejto oblasti by mala byť nielen podpora FO pri vzniku a založení podnikania FO, ale jeho neustála podpora v podobe pre SZČO pozitívnych zmien v oblasti zdaňovania, zákonníka práce a v systéme sociálneho a zdravotného poistenia.

LITERATÚRA

- Ministerstvo hospodárstva SR. 2016. *Analýza stavu malého a stredného podnikania*. [online] [citované 2016-08-21]. Dostupné na: [file:///C:/Users/EUBA/Downloads/Anal%C3%BDza%20stavu%20MSP%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/EUBA/Downloads/Anal%C3%BDza%20stavu%20MSP%20(3).pdf)
- Bauer, T.K. – Schmucker, A. – Vorell, M. 2008. KMU und Arbeitsplatzdynamik: Eine Analyse auf Basis der Beschäftigten-Historik-Datei: In: *IAB Discussion Paper*, Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung der Bundesagentur für Arbeit, Nürnberg 2/2008 s. 3-29. [online] [citované 2016-08-22]. Dostupné na: http://kooperationen.zew.de/fileadmin/user_upload/Redaktion/DFGFLEX/IAB7Vorell.pdf
- Bamberger, I. – Evers, M. 2002. Ursachen und Verläufe von Internationalisierungsentscheidungen mittelständischer Unternehmen, In: *Arbeitspapier* Nr. 9 Universität-GH Essen. [online] [citované 2016-09-01]. Dostupné na: <http://www.uni-essen.de/o.p/service/download/arbeitspapiere/wp9.pdf>
- Czesany, S. (2014). Kontexty současné finanční a hospodářské krize a vývoje na trhu práce v České republice. In *Ekonomický časopis*, 62, č.4, s.377 – 393. ISSN 0013-3035
- Európska komisia. 2014. *Návrh spoločnej správy komisie a rady o zamestnanosti*. [online] [citované 2016-09-01]. Dostupné na: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/2015/jer2015_sk.pdf
- Európsky parlament, 2016. Malé a stredné podniky. [online] [citované 2016-09-01]. Dostupné na: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sk/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.9.2.html
- Hanzelová, E. 2016. *Ekonomické a sociálne aspekty nezamestnanosti*. Inštitút výskumu práce a rodiny. [online] [citované 2016-09-01]. Dostupné na: http://web.saaic.sk/nrcg_new/doc/Zbornik/03_Kap-2.1.pdf
- Jeck, T. 2014. *Malé a stredné podniky na Slovensku a v Európskej únii: bariéry, financovanie a inovačné správanie*. Bratislava: Ekonomický ústav SAV 2014. ISSN 1337-5598 (elektronická verzia). [online] [citované 2016-08-21]. Dostupné na: http://www.ekonom.sav.sk/uploads/journals/268_wp67jeck.pdf
- Kešelová, D. 2015. *Špecifika formovania dlhodobej nezamestnanosti v skupine mladých ľudí a možnosti jej prevencie*. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny 2015 [online] [citované 2016-08-21]. Dostupné na: http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2015/Keselova/keselova_specifika_2015.pdf
- Páleník, M a kol. 2014. *Politika zamestnanosti budúcnosť pre Slovensko*. Bratislava: Inštitút zamestnanosti. ISBN: 978-80-970204-6-0 [online] [citované 2016-08-18]. Dostupné na: <http://www.iz.sk/download-files/sk/publikacia-politika-zamestnanosti.pdf>
- SBA. 2016. *Správa o stave implementácie iniciatívy SBA pre rozvoj sektora MSP na Slovensku*. [online] [citované 2016-08-11]. Dostupné na: <file:///C:/Users/EUBA/Downloads>

- /Spr%C3%A1va%20o%20stave%20implement%C3%A1cie%20iniciat%C3%ADvy%20SBA%20pre%20rozvoj%20sektora%20MSP%20na%20Slovensku%20(2).pdf
- Srpová, J. – Řehoř, V. 2010. *Základy podnikání*. Praha: Grada 432 s. ISBN 978-80-247-3339-5 s.38
- Šúbertová, E. – Kinčáková, M. 2014. *Podpora podnikania pre MSP*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2014. ISBN 978-80-225-3967-8
- Šúbertová, E. 2016. Význam malých a stredných podnikov a možnosti rozvoja ich podnikania na Slovensku. In: *Maneko* , č.1 s. 115 – 124 . [online] [citované 2016-09-11]. Dostupné na: http://www.maneko.sk/casopis/pdf/1_2016.pdf
- Tiruneh, M. W. – Štefánik, M. 2014. *Trh práce na Slovensku: Analýzy a prognózy*. Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 2014. . [online] [citované 2016-09-15]. Dostupné na: http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/261_monografia-trh-prace-na-slovensku.pdf
- Žatkovičová, K. – Dóci, I. 2012. Psychiatrické, psychologické, sociálne a ekonomické aspekty nezamestnanosti. In: *Psychiatria-psychoterapia-psychosomatika* 19, 2012, č.1 s. 17 – 24 . [online] [citované 2016-09-01]. Dostupné na: file:///C:/Users/EUBA/Desktop/ppp1-2012-cla3.pdf
- Weber, J. – Srpová, J. 2005. *Podnikání malé a střední firmy*. Praha: Grada, 2005. 304. s. ISBN 80-247-1069-2 (s. 21)

Afiliácia k projektu:

Tento príspevok bol spracovaný v rámci výskumu na projekte „Zhodnotenie efektívnosti financovania projektov na podporu rozvoja podnikania novozaložených i etablovaných aktívnych malých a stredných podnikov v SR“ VEGA 1/0709/15, autorský podiel 100 %.

Autor:

PhDr. Ing. Sylvia Bukovová PhD.

Ekonomická univerzita v Bratislave

Fakulta podnikového manažmentu

Katedra podnikovohospodárska,

Dolnozemska 1/b

852 35 Bratislava

Tel: 0910 630 557

e-mail: sylvia.bukovova@euba.sk, bukovova@centrum.sk

НОВАЯ ИНДУСТРИАЛИЗАЦИЯ: ПОЧЕМУ НЕ ИДЕТ И КАК НАЧАТЬ

NEW INDUSTRIALIZATION: WHY DOES NOT GO AND HOW TO BEGIN

Давид Эпштейн

Abstract

The reasons why Russia has not made the transition to the new industrialization, are analyzed. It is shown that it is grounded by a number of peculiarities of the Russian economy. The role of "first push" in the economic reforms of the USSR, China, Japan, South Korea and Germany is shown. This "first push", implemented by the leadership of the country, allows to overcome the inhibitory features and turn them into competitive advantages. Few elements of economic policy, which can play the role of "first push" for the Russian economy, are proposed. Among them are particularly important the refusal from the right-wing liberal economic course and keeping low exchange rate of Ruble.

The purpose of article consists in allocation of contradictions of recipes of modernization of economy of the Russian Federation and its reindustrialization.

Methodologies/methods As methods are used the statistical analysis, the comparative analysis, forecasting, a way of analogy.

The scientific purpose consists in accurate author's fixing of features of the current situation in economy of the Russian Federation and allocation of the elements of government policy necessary as a basis of high growth rates of Russia.

Findings The author marked out seven features of the current situation in economy of the Russian Federation which interfere in the conditions of its openness with accumulation of competitiveness in the world markets. The most essential elements of government policy which can form a basis for really high growth rates of Russia are also formulated and united in groups.

Conclusions (limits, implications etc.) Today's problems in economy of Russia are a result of insufficiently active economic policy in the last decades. In the conditions of reduction of prices of oil and the anti-Russian sanctions for a number of projects considerable subsidies can be required. However fight against speculators in the foreign exchange market should not turn into fight against own economy. Transition to deduction of ruble exchange rate at a low level, even in case of increase in prices for oil and other exported resources, and further smooth decline in the rate to the level guaranteeing high competitiveness of the Russian economy, both extracting, and processing sectors, and also agricultural industry is necessary.

Keywords: economic policy, peculiarities of the Russian economy, exchange rate, economic reforms, right-wing liberal economic paradigm.

JEL Classification: E24, E58, E65, L51

ВВЕДЕНИЕ

Необходимости перехода экономики России к новой индустриализации посвящено немало работ¹.

Но, анализируя ситуацию, сложившуюся в экономике России к концу 2014 года, и призывы к реиндустриализации и модернизации, а также предлагаемые меры для их осуществления, мы не можем не замечать определенного противоречия. Оно состоит в том, что большинство из предлагаемых рецептов в той или иной степени были уже задействованы, но существенного результата они пока не дали.

В самом деле, предлагается, в основном, за счет государственных капиталовложений, с использованием средств накопленных резервных фондов, сделать упор на... (далее приводится перечень отраслей или комплексов отраслей):

- развитие военно-промышленного комплекса,
- развитие энергетики,
- развитие самолетостроения,
- увеличение производства и экспорта зерна,
- воспроизводство человека (модернизации медицины, образования, науки).

Между тем, все это в определенной степени делается, как минимум, с послекризисного 2010 года: по указанным выше направлениям наращиваются государственные капиталовложения, имеются определенные успехи, но ситуация в экономике продолжает ухудшаться, темпы роста снизились до отрицательных, рентабельность промышленности падает, импорт растет.

Падение темпов развития России задолго до второй половины 2014 года, когда произошло падение цен на нефть, и задолго до введения экономических санкций против РФ, причем на фоне достаточно высоких темпов роста мировой экономики, показывает, что проблема не во внешних обстоятельствах, а в самой российской экономической системе и в неадекватности принимаемых государством мер.

1 ОСОБЕННОСТИ СЕГОДНЯШНЕГО ПОЛОЖЕНИЯ В ЭКОНОМИКЕ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Ряд данных показывает, что, несмотря на экспорт энергоносителей и все принимаемые меры, российская экономика проигрывает конкурентам из других стран, и некоторые успехи в одних отраслях нивелируются потерями в других. В чем причина такого явления? Может быть, есть некие особенности сегодняшнего положения в экономике РФ, которые препятствуют в условиях ее открытости наращиванию конкурентоспособности на мировых рынках?

На наш взгляд, такие особенности есть. И эти особенности являются серьезным препятствием на пути новой индустриализации России. Не учтя и не понимая их, РФ и далее, считаем, не добьется успеха. Перечислим наиболее значимые из них.

¹ См, например: [Губанов, 2008, 2014][Бодрунов][Бузгалин, Колганов и др.][Кульков][Хубиев].

Во-первых, новая индустриализация означает новые отрасли производства, которых сейчас нет или их масштаб крайне мал. Это порождает проблему «успешного начала с нуля». Имеется в виду то, что для новых отраслей в российской экономике пока нет ни своего оборудования, ни кадров для их построения.

Продemonстрируем динамику производства ряда основных отраслей обрабатывающей промышленности (см. таблицу 1). Тенденции снижения выпуска с середины 2000-х годов налицо.

В условиях закрытости от внешнего рынка можно было строить такие отрасли по принципу «главное начать», то есть, закупить готовые предприятия, выстроить их, пригласить иностранных инженеров и частично рабочих и предложить им работать на этих новых предприятиях, выходя на передовой уровень. Но в условиях конкуренции на внешних рынках такой подход приведет к большим убыткам и, соответственно, к большим потерям бюджета. И будут ли проданы самые передовые предприятия, способные выйти на мировой уровень, тем более, в условиях санкций в отношении России?

Вторая особенность текущей ситуации в экономике РФ состоит в том, что для развития новых отраслей нужны большие средства. Частный бизнес в обрабатывающей промышленности имеет рентабельность 3-5%. Процент за кредит для нового бизнеса в РФ составляет 20-25%, а сроки возврата от вложений в новые отрасли, как правило, весьма велики. Конечно, успешно развиваясь, новые отрасли способны сами генерировать прибыль, залоги, кредиты и т.д. Но для этого они должны сначала хотя бы появиться в минимально-необходимом объеме и стабильно функционировать. Недоступность средств для предпринимателей и предприятий, многократно усиленная декабрьскими решениями Центрального банка РФ 2014 года о скачкообразном повышении ключевой ставки – это третья особенность текущей ситуации.

Четвертая особенность – низкая доля работников, работающих в производственных организациях и занятых на регулярной основе. Так, в 2013 году в РФ из 95,8 млн.чел. трудовых ресурсов, трудились в таких организациях 44,7 млн. чел., то есть 47,1%. Всего же в сфере, производящей продукцию или услуги по рыночным ценам, было занято (в пересчете на полный рабочий день) лишь 61 млн.чел., из которых более 16 млн. – работники сельского хозяйства, охоты и рыболовства [Росстат, 2013]. Без этого сектора, где занятость, очевидно, неполная, в рыночной экономике заняты все те же 44-45 млн. чел.

Где же занята оставшаяся половина людей трудоспособного возраста? Примерно поровну заняты в сфере предпринимательской деятельности без образования юридического лица и в сфере производства продукции для собственных нужд.

Такая структура экономически активного населения означает, что половина населения трудится в режиме, далеком от реального сектора, т.е. теряет навыки ежедневного участия в общественном производстве, где трудятся коллективно. Именно этот сектор в первую очередь должен получить развитие в ходе новой индустриализации. Иначе говоря, на большинство из указанных 45 млн.чел. вряд ли можно рассчитывать как на потенциальную рабочую силу для новой индустриализации.

Таблица 1: Производство ряда отраслей обрабатывающей промышленности России

Показатель	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Серверы сетевые, компьютеры серверного назначения, тыс. шт.	-	-	-	-	147	40,1	58,3	48,0
Тракторы колесные, тыс. шт.	92,6	10,8	6,9	3,5	6,9	13,2	13,6	7,6
Комбайны зерноуборочные, тыс. шт.	65,7	6,2	5,2	7,5	4,3	6,5	5,8	5,8
Станки металло-режущие, тыс. шт.	74,2	18	8,9	4,9	2,8	3,3	3,5	2,9
Станки токарные с ЧПУ, шт.	16 741	280	176	279	129	195	166	137
Машины кузнечно-прессовые, тыс. шт.	27,3	2,2	1,2	1,5	2,2	2,5	2,1	2,2
Комбайны проходческие, шт.	406	128	93	80	54	78	46	31
Бульдозеры, шт.	1 410	2 400	3 000	1 800	911	1 807	1 371	1 180
Грейдеры самоходные, шт.	4 800	1 200	1 700	1 000	943	1 235	857	984
Экскаваторы, тыс.шт.	23,1	5,2	3,4	3,6	2,1	2,2	1,9	1,8
Тракторы гусеничные, тыс.шт.	121	10,4	12,4	4,1	0,759	1,735	1,232	1,132
Станки ткацкие, шт.	18 341	1 890	95	95	5	11	64	43

Источник: составлено автором по данным Росстата

Указанное обстоятельство создает еще одну, пятую особенность сегодняшней ситуации в российской экономике: нет существенных резервов рабочей силы, которые могли бы быть задействованы без больших дополнительных капиталовложений на создание рабочих мест. Сельское население, занятое в личных подсобных хозяйствах, смогло бы прийти на предприятия новых или старых отраслей промышленности, если бы индустриальные предприятия строились в сельской местности или в небольших городах. Но этого, как правило, не происходит из-за недостаточной развитости инфраструктуры. Между тем, наличие резервов рабочей силы было существенным фактором ускоренного экономического развития почти во всех случаях: в СССР 30-60х годов, в Южной Корее и Японии после Второй мировой войны, в Китае с начала реформ и т.д.

Уточним: резервы дешевой рабочей силы в России, безусловно, есть, но для того, чтобы они могли быть высвобождены и задействованы, должны произойти коренные изменения в характере нашего экономического развития, то есть, во-первых, должны стать инвестиционно привлекательными новые секторы новой экономики, во-вторых, они должны «прийти к дому» той части рабочей силы, которая вынужденно не занята в общественном производстве. В-третьих, новые секторы должны обеспечить достаточно высокий уровень заработной платы, чтобы привлечь слои, которые

предпочитают заниматься индивидуальным производством или нерегулярную занятость.

Шестая особенность сегодняшней ситуации экономики России состоит в том, что заработная плата в ней существенно превышает заработную плату в развивающихся странах Азии, что снижает наши возможности притока иностранного капитала.

Но откуда взялись, как сложились все эти особенности, почему не были приняты государством необходимые меры для того, чтобы индустриальный потенциал советского периода не был растерян? Ответ на этот вопрос, в целом, известен: в стране, в силу избранного радикально-капиталистического пути трансформации, сложилась особая сырьевая модель экономики, для которой характерны олигополистическая структура рынков, олигархия владельцев нескольких десятков крупных и крупнейших компаний, прежде всего, в ресурсо-добывающих отраслях и финансовой сфере.

Таким образом, сложившаяся ситуация – есть результат воплощения праволиберальной парадигмы и не может быть преодолена без отказа от нее. Этот факт может рассматриваться как седьмая, основополагающая особенность ситуации. Между тем, опыт коренных модернизационных реформ в различных странах показывает, что эта парадигма глубоко ошибочна, повсеместно такие реформы осуществлялись по инициативе государства, которое самым непосредственным образом нарушало сложившуюся институциональную систему (имеется в виду система производственно-распределительных отношений) и производственную структуру, создавая приоритетные условия для развития определенных отраслей.

2 ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РЫВОК: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ

Усложняющие обстоятельства предшествовали любому экономическому рывку, но каждый раз лидеры и власти той или иной страны отбрасывали идеи невмешательства государства в экономику и находили нестандартные решения, иногда очень жесткие, которые позволяли начать процесс экономического роста в достаточно большом масштабе, чтобы он далее сам начал генерировать доходы и привлекать инвестиции. Власти же должны были при этом умело поддерживать расширяющиеся масштабы зон экономического роста.

Так, проведение коллективизации, сопряженной с немалыми жертвами, позволило в СССР сосредоточить в руках государства существенные объемы зерна и других ресурсов для экспорта, достаточные в условиях Великой депрессии 1930-х годов для закупки по сниженным ценам передовых проектов и оборудования для большого числа предприятий за рубежом.

В послевоенной Германии таким первотолчком послужила денежная реформа, проведенная вопреки позиции американской администрации.

В Южной Корее старт бурному экономическому росту дал в 1962 году президент Пак Чон Хи, который стал внедрять пятилетние государственные планы развития экономики, в первую очередь, развития экспортных отраслей, сделав упор на государственные капиталовложения в промышленность, а также на иностранные инвестиции. Часть отраслей промышленности и банковский сектор были национализированы, в частном секторе поощрялась вертикальная интеграция в виде крупных многоотраслевых комплексов - чеболей. Государством были определены приоритетные отрасли - автомобилестроение, электронная промышленность, кораблестроение. Благодаря наличию избыточной рабочей силы в сельской местности темпы роста южнокорейской экономики в отдельные периоды достигали 25-40% в год.

В этом рывке определенную роль сыграл тот факт, что в конце 50-х годов было выстроено «впрок» высококлассное многополосное шоссе с севера на юг, хотя до середины 60-х годов оно использовалось с низкой эффективностью.

В Японии была хорошо развитая экономика и перед Второй мировой войной, но она оказалась практически полностью разрушенной в результате войны. Толчком к мощному экономическому росту на новой основе явилась политика государства, взявшего под жесткий контроль сферу внешней торговли, введя фиксируемый валютный курс йены, высокие пошлины на импорт, за исключением современных технологий. Большую роль сыграли поддержка мелкого предпринимательства и системы пожизненного найма, массовая скупка западных патентов и научно-технической информации, их быстрое применение для повышения эффективности производства, приоритет на развитие не капиталоемких, а, в первую очередь, трудоемких отраслей экономики.

В Китае первотолчком в конце 1970-х годов после длительного периода кризисных лет, последовавших за «большим скачком», был выбор пути, прямо противоположного СССР, т.е. деколлективизация, роспуск «народных коммун», предоставление экономических свобод для развития рынка, причем не только для производства сельскохозяйственной продукции. Высвобожденные производительные возможности позволили не только быстро нарастить производство зерна, но и начать создавать небольшие предприятия по производству промышленных товаров непосредственно в сельской местности, где рабочая сила недорогая и имелся ее огромный избыток. При этом «командные высоты», то есть крупные государственные предприятия и необходимые для их функционирования средства производства, собственность на землю, а также многие инструменты экономического регулирования оставались в руках государства. КНР очень существенно и неуклонно, использовала фиксируемый заниженный курс юаня для поддержания высокой конкурентоспособности своей продукции внутри страны и на мировом рынке, несмотря на все попытки США заставить ее повысить курс или перейти к рыночному курсу.

3 ЭЛЕМЕНТЫ ПРАВИТЕЛЬСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ, НЕОБХОДИМЫЕ ДЛЯ ОСНОВЫ ВЫСОКИХ ТЕМПОВ РОСТА РОССИИ

Разумеется, реформы в приведенных примерах производились в странах с разным социально-экономическим строем и в разных ситуациях, они имели различное содержание и различные экономические механизмы реализации. Тем важнее увидеть в примерах «экономических чудес», что именно государство играло ключевую роль как в организации «первотолчка», так и в последующем выборе приоритетов и регулировании экономики.

Необходимость формирования долговременного экономического механизма импортозамещения – в результате обострения геостратегической обстановки – может рассматриваться как один из долговременных стимулов для осуществления государством первотолчка преобразований.

Попытаемся в связи с этим назвать группы наиболее существенных элементов правительственной политики, которые, на наш взгляд, могут сыграть роль указанного первотолчка и послужить основой для действительно высоких темпов роста России.

Политические меры:

1. необходим принципиальный отказ от праволиберальной парадигмы, от идеи, что действия государства в экономике – это «вмешательство», а

вмешательство государства заведомо неэффективно, что, якобы, государство неэффективно и как предприниматель, и как собственник; все это многократно опровергнуто и реальным опытом экономического развития, и в теории;

2. отказ от праволиберальной парадигмы должен выражаться в демонстративно объявленном переходе от преимущественно праволиберальной экономической политики, делающей упор лишь на совершенствовании институтов, то есть, «правил игры», к активной социально-ориентированной политике экономического роста и развития на новой технологической базе; демонстративность этого отказа должна означать замену ключевых фигур правительства, сторонников праволиберального «невмешательства» на активных и известных обществу, высококвалифицированных и авторитетных сторонников альтернативной линии – на сторонников и стратегов новой индустриализации;
3. должна быть усилена социальная и антикоррупционная составляющие экономической политики, в том числе, путем введения прогрессивного налогообложения, принятия законов о конфискации имущества чиновников и госслужащих, размер и происхождение которого не соответствуют декларируемым доходам, реальной деофшоризации экономики.

Финансовые и антиинфляционные меры:

1. необходим переход к удержанию курса рубля на низком уровне, даже и в случае повышения цен на нефть и другие экспортируемые ресурсы, и дальнейшее плавное снижение курса до уровня, гарантирующего высокую конкурентоспособность российской экономики, как добывающего, так и обрабатывающего сектора, а также сельского хозяйства; этот элемент экономической политики гарантированно создает фоновые условия повышения и сохранения конкурентоспособности уже существующих отраслей отечественной экономики и поэтому играет ключевую роль, на чем мы остановимся подробнее после перечисления других мер;
2. аккумуляция сырьевой ренты в руках государства в существенно больших объемах, чем в настоящее время, в том числе, за счет повышения налогообложения сырьевых отраслей;
3. государственный контроль и полная прозрачность издержек и цен в сырьевом секторе, регулирование цен на нефть, газ, основные виды горючего и топлива, а также на продукцию отраслей - естественных монополий по принципу издержки плюс минимально-необходимая прибыль;

Меры инновационной политики:

1. создание Государственного комитета по науке и инновациям как единого органа для организации инновационного процесса, то есть, создания и массового трансфера преимущественно отечественных инноваций на основе взаимодействия государства, бизнеса, имеющих звеньев инновационной инфраструктуры, прикладной и фундаментальной науки;
2. переход от политики «экономии на науке» и ее «реструктуризации», «оптимизации» и т.п. к повышению престижа фундаментальной науки и ее работоспособности с помощью резкого увеличения заработной платы в ней и к таким объемам финансирования фундаментальной и прикладной науки, которые создают условия для быстрого сокращения отставания от стран-

конкурентов в сфере создания научных заделов для инноваций, то есть, в объемах, примерно в два раза опережающих средний уровень финансирования науки в ОЭСР (1,8% ВВП).

Меры структурной политики:

1. использование государственных капиталовложений и государственных субсидий и льгот для обеспечения опережающего роста капиталовложений в высокотехнологичные секторы, где мы имеем шансы обгонять конкурентов, не догоняя, например, в производстве медицинского оборудования на новых принципах, производстве новых материалов; освоении космоса; развитии образования и науки; развитии медицины и др.;
2. одним из приоритетов государственной политики обязательно должно стать универсальное машиностроение, производящее станки, роботизированные и автоматизированные комплексы, их электронную базу, а также программное обеспечение, используемые для производства машинного оборудования в специализированных отраслях; именно эта сфера является ключевой для реального повышения производительности труда на отечественной машинной базе.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Сегодняшние проблемы в экономике России – это результат недостаточно активной экономической политики в предыдущие десятилетия. В частности, основную негативную роль играл избыток сырьевого экспорта, который приводил к избытку долларов и экономически неоправданному их удешевлению. Российские товары дорожали ежегодно на 10-15% (такова была инфляция), а цены на импортные товары оставались почти на том же уровне, снижались или росли в цене не более 1-3% в год. Поэтому они вполне успешно теснили на рынках, выдавливали с рынков товары российского производства во многих отраслях. В результате рентабельность производства из года в год снижалась. Если в 2005 году она составляла (по всей экономике) 13,5%, то в 2012 году – уже лишь 8,6%, а в 2013 году – около 6,5%.

Но пугаться скачка в цене доллара было бы неверно, так как именно это резко повысило конкурентоспособность нашей продукции, хотя и ценой роста инфляции. Механизм вполне очевиден: импорт из-за удорожания доллара дорожает, цены на российские товары тоже начинают расти, но все же не так быстро, а зарплата не растет или растет намного медленнее роста цен. Спрос на импорт падает, растет спрос на российские товары. В результате быстро начинает расти прибыль российских производителей, появляется существенная «подушка рентабельности», которая позволяет вкладывать в производство и стимулирует вложения. И оно начинает расти, хотя дифференциация финансового состояния предприятий при этом остается высокой.

Указанный механизм проявлял себя в 2015 году даже в условиях тормозящего действия скачка ключевой ставки и процента за кредит: в январе – мае 2015 года цены на промышленные товары выросли на 11,1%, на сельскохозяйственную продукцию – на 19,7%, на потребительские товары – на 16,2%, а на продукцию инвестиционного назначения – лишь на 10,1%. При этом номинальная заработная плата выросла лишь на 5,9%. Налицо условия для роста рентабельности промышленного и сельскохозяйственного производства.

Статистические данные целиком подтверждают наши утверждения об опережающем росте прибыли: за январь – апрель 2015 года прибыль организаций и

предприятий выросла по отношению к этому же периоду 2014 года на 90,5%, в сельском хозяйстве – в 2,4 раза, а в обрабатывающей промышленности – в 5,8 раза [Соц.-экон. положение, 2015, etc.].

В конце 2014 – начале 2015 гг. девальвация также дала толчок росту ряда отраслей промышленности, они показывали рост на фоне некоторого снижения ВВП. Но все позитивное действие девальвации было торпедировано повышением ключевой ставки Центробанком РФ.

Конечно, девальвация повышала инфляцию и временно снижала покупательную способность населения. Она вела также к резкому удорожанию импортируемых средств производства. Но это, во-первых, объективно вынужденная плата за многолетнее неприятие необходимых мер в экономике. И, во-вторых, это шанс для развития отечественного производства сырья, материалов, оборудования.

Позитивное действие девальвации рубля может быть легко заторможено и даже торпедировано в случае отсутствия адекватных действий правительства, например, если оно не помогает продолжить или завершить уже начатые проекты переоборудования предприятий на базе импортного оборудования. Для такой помощи не всегда нужны деньги, вполне достаточно гарантий правительства для получения крупными компаниями валютного кредита. Но в условиях снижения цен на нефть и антироссийских санкций для ряда проектов могут потребоваться субсидии. И на это стоило идти, если речь идет о проектах, гарантирующих импортозамещение и достаточно высокий спрос на производимую продукцию.

Отметим, что расходы федерального бюджета России на национальную экономику выросли в январе-апреле 2015 года по отношению к 2014 году на 11,4%, а бюджетов регионов – на 7,2%, а в сумме – на 9,7%. При этом налоговые сборы выросли в стране за этот период на 14,4%, при росте потребительских цен на 16,2% и цен промышленной продукции – на 11,1%. Налицо реальное (за вычетом инфляции) снижение господдержки экономики в условиях, когда средства для поддержки имеются.

Сократились, по указанным выше причинам, и инвестиции частных компаний. В сумме вложения в основной капитал сократились в стране за январь-май 2015 года на 4,8%.

Борьба со спекулянтами на валютном рынке не должна превращаться в борьбу с собственной экономикой, то есть, стремясь ограничить доступ спекулянтов на валютный рынок, нельзя существенно увеличивать процентную ставку, поскольку это оказывает резко тормозящее действие на всю экономику и не только не уменьшает, а, наоборот, разгоняет инфляцию. Дело в том, что, не имея доступа к краткосрочным кредитам, предприятия будут вынуждены поднимать цены.

Необходим переход к удержанию курса рубля на низком уровне, даже и в случае повышения цен на нефть и другие экспортируемые ресурсы, и дальнейшее плавное снижение курса до уровня, гарантирующего высокую конкурентоспособность российской экономики, как добывающего, так и обрабатывающего сектора, а также сельского хозяйства. Этот элемент экономической политики гарантированно создает благоприятные фоновые условия повышения и сохранения конкурентоспособности уже существующих отраслей отечественной экономики и поэтому играет ключевую роль

Для борьбы с валютной спекуляцией целесообразно найти нестандартные способы, например, продажу валюты лишь тем покупателям, кому она нужна для оплаты реальных закупок по импорту, подтверждаемых контрактами, или для погашения долгов. А добившись таким путем стабилизации валютного курса, необходимо создать условия для резкого удешевления кредитов под проекты увеличения производства, вплоть до использования эмиссионного финансирования

отраслей и предприятий, дающих достаточно быструю и надежную отдачу. Разумеется, все это возможно лишь при отказе от праволиберального курса и переходе к активной социально-ориентированной экономической политике, нацеленной на инновационный рост нашей экономики.

ЛИТЕРАТУРА

- Губанов С.С. Неоиндустриализация плюс вертикальная интеграция (о формуле развития России) // Экономист. 2008. №9. С.3–27.
- Губанов С.С. Неоиндустриальная перспектива и нищета ее либеральной критики // Экономист. 2014. №3. С.3–32.
- Бодрунов С.Д. Российская экономическая система: будущее высокотехнологичного материального производства // Экономическое возрождение России. 2014. №2(40). С.5–16.
- Бузгалин А.В., Колганов А.И. Реиндустриализация как ностальгия? Теоретический дискурс // Социс. 2014. №1. С.80–94.
- Бузгалин А.В., Колганов А.И., Сорокин Д.Е. Преобразование экономической системы России // Проблемы современной экономики. 2014. №3(41). С.46–48.
- Хубиев К.А. Экономическая система России: проблема исторического тренда и функциональной эффективности // Проблемы современной экономики. 2014. №3(41). С. 49–53.
- Бузгалин А.В. Обновление экономической системы России: необходим отказ от «рыночного фундаментализма» // Проблемы современной экономики. 2014. №3(41). С. 53–55.
- Кульков В.М. Постиндустриализация или новая индустриализация? // Проблемы современной экономики. 2014. №3(41). С.56–59.
- Российский статистический ежегодник. 2013. – М.: Роскомстат, 2013.
- Эпштейн Д.Б. Эволюционный подход к институциональным реформам в сельском хозяйстве // Международный сельскохозяйственный журнал. 2004. №6. С. 25–29.
- Социально-экономическое положение России в 2015 году. Январь-май 2015. М.: Госкомстат, 2015.

Author:

Ph.d., professor, Epstein David Berkovich

chief researcher,

Northwest Research Institution of economy and organization of agricultural industry of Russian Academy of Agrarian Sciences (RAAS)

Tel.: +79217669226, +79043309883 (Russia)

epsteindb@gmail.com

VYBRANÉ PODÚLOHY FINANČNEJ ANALÝZY

SELECTED FINANCIAL ANALYSIS SUBTASKS

Jozef Chajdiak

Abstract

Purpose of the article Financial analysis in our country today is the insufficient intense discipline. It has defined, although not complete, unambiguous targets. Generally, the purpose of financial analysis is to recognize the financial health of the economic object (in terms of the publication business), transforming a set of indicators in kind to a set of economic indicators and more precise financial indicators and subsequently analyzed in order to appreciate the financial health of the company.

Methodology/methods Were used: the method of deduction, induction method, statistical methods (descriptive statistics, correlation analysis, standardization).

Scientific aim was to choose the most important indicators of financial analysis and assess their suitability for use in practical analysis.

Findings The article is worded conclusion of the analysis done on the economic substance and it is the perfect application to profitability indicators, labor intensive and liquidity ratios.

Conclusions (limits, implications etc.) They are characterizing the financial health of the company, and between them there is no reason to reject the hypothesis of independence, calculated on the basis of using real data.

Keywords: profitability, labor intensive, L2 liquidity, financial analysis

JEL Classification: G02, C10

ÚVOD

Finančná analýza u nás v súčasnosti je intenzívne rozpracovávaná disciplína. Má definované, hoci nie úplne, jednoznačné ciele. Všeobecne, cieľom finančnej analýzy je oceniť finančné zdravie ekonomického objektu (v podmienkach tejto publikácie podniku), transformovať množinu naturálnych ukazovateľov na množinu ekonomických ukazovateľov, či presnejšie finančných ukazovateľov, a následne ich analyzovať s cieľom oceniť finančné zdravie podniku. Má definované zdroje údajov, ktoré sú prakticky vo svojej väčšine prevažne jasné. Definované sú aj metódy finančnej analýzy.

Na druhej strane finančná analýza je intenzívne sa rozvíjajúca disciplína. Znamená to aj prípadné straty z nejasnosti či neúplnosti formulovaných cieľov analýzy vzťahov. Prítomná je aj možná protirečivosť záverov vychádzajúcich z analytických podkladov sformulovaných pri rôznych úrovniach hĺbky finančnej analýzy, v závislosti od miesta a cieľov, ktoré primárne sledujú, v závislosti od členenie ľudského faktora na skupiny osôb sledujúcich aj svoje záujmy, v závislosti od členenia ekonomických objektov (od mikro až po makro úroveň).

Výsledky finančnej analýzy v prvom rade závisia od schvaľovacieho pokračovania. To môže závisieť aj od nefinančného hodnotenia situácie. V tejto publikácii sa nerozoberajú, ale každému súdnemu človeku je jasné, že kvalita hodnotenia finančnej situácie človekom je v prvom rade závislá od kvalitatívnych a etických schopností hodnotiteľa a až v druhom rade od číselných výsledkov finančnej analýzy a sformulovaných záverov na ich základe. A máme tu problém etiky vo finančnej analýze a jej vplyve na výsledky hodnotenia!

Úlohou tohto príspevku je poukázať na aspekty miesta majiteľov podniku a zamestnancov podniku z pohľadu finančnej analýzy.

1 ÚLOHY FINANČNEJ ANALÝZY

Finančná analýza je pomerne rozsiahla disciplína, pomerne prácna, tiež náročná na znalosti ekonómie a etické správanie sa hodnotiteľa a hodnotených. Jej cieľom je prežitie podniku s čo najlepšimi výsledkami. Zahŕňa komplex úloh od naturálneho pohľadu na proces produkcie (pripravenosť ľudského faktora čo vyrábať a ako vyrábať), cez úlohy vlastnej finančnej analýzy (analýza od minulých do prítomných výsledkov produkčného procesu s cieľom hodnotenia finančného stavu doterajšieho procesu produkcie a z toho vyplývajúceho cieľa plánovania budúceho procesu produkcie). Poslednou etapou v finančnej analýze je finančné plánovanie, ktoré znamená návrat k naturálnemu procesu produkcie, ale na vyššej úrovni. Tento pohľad do budúcnosti znamená opätovne sformulovať na novej (plánovanej) úrovni predpokladov finančnej analýzy, čo a ako budeme produkovať a pripravenosť ľudského faktora tak na riešenie úloh v oblasti realizácie inovovaného alebo nového produkčného procesu a novej etapy finančnej analýzy, novej verzie produkčného procesu.

2 HLAVNÁ PODÚLOHA FINANČNEJ ANALÝZY

Podľa autora členenie podnikového ľudského faktora je členenie na skupinu vlastníkov a skupinu zamestnancov. Hlavný záujmom vlastníkov je výsledok hospodárenia (ZISK). Hlavným ujomom zamestnancov sú osobné náklady (ON). Tieto dva protipóly sa predstavujú v dialektickej jednote a boja protikladov pôsobiace skupiny. Záujmom oboch skupín je zachovanie podniku a na druhej strane aj profitovať na svojich individuálnych a zároveň protirečiacich si záujmoch. Výsledok hospodárenia (ZISK) možno zvyšovať, vo všeobecnosti, znižovaním nákladov a naopak, poklesom výsledku hospodárenia môžu narásť podiel osobných nákladov. Záujem oboch skupín je svoje profity z pohľadu vlastníctva

zvyšovať. Úlohou vlastníkov ako majiteľov výrobných procesov, je zvyšovať ho však len do tej miery, aby sa nenarušila jednota protikladov, aby sa zachoval produkčný proces pri plnom finančnom zdraví podniku z pohľadu ústredného protirečenia podnikovej činnosti. Môžeme porovnať objem výsledku hospodárenia (ZISK) s objemom osobných nákladov (ON) v podniku JITN.

Tabuľka 1: Hlavné protirečenie podnikových financií

Rok	ZISK	ON	ZISK-ON	
2014	43 326	613 419	-570 093	?
2015	93 868	637 796	-543 928	?

V tab. 1 je dôležitá ukážka takéhoto prvotného porovnania. Ako tretí ukazovateľ vyjadrujúci spolu s výsledkom hospodárenia (ZISK) reprezentujúcim záujmy vlastníkov a ukazovateľom Osobných nákladov (ON) reprezentujúcim záujmy zamestnancov sú to ukazovatele likvidity.

Porovnaním objemu zisku a objemu osobných nákladov dostaneme výsledok, pričom môžeme zistiť, ktoré číslo je väčšie a ktoré je menšie a ich rozdiel ($ZISK - ON$) hovorí, že objem zisku je rádovo menší ako objem osobných nákladov (čiže prakticky sme zistili veľmi málo. Musíme použiť pomerové ukazovatele.

Vybrané sú údaje za posledné dva roky (2014 a 2015) za ktoré sú k dispozícii ročné údaje.

Z tohto pohľadu sa to dá dodržať hlavne pri dodržaní vybraného ukazovateľa likvidity, ukazovateľa rentability a ukazovateľa finančnej prácnosti. Ide o tri ukazovatele, tri aspekty finančného zdravia, od ktorých sa požaduje nezávislosť hodnôt.

Tabuľka 2: Výpočet hodnôt štatistík z absolútnych ukazovateľov

Rok	ZISKpo	VI	ON	Q	L2c	L2m
2011	5 360	1 224 996	559 308	4 366 287	1 302 201	1 502 701
2012	10 479	1 235 670	551 221	4 191 375	1 282 189	1 602 880
2013	53 479	1 119 149	545 514	3 879 727	1 187 984	1 616 540
2014	43 326	1 162 474	613 419	4 859 799	1 328 616	1 635 340
2015	93 868	1 256 341	637 796	4 724 675	1 319 357	1 371 037
Priemer	41 302,4	1 199 726	581 451,6	4 404 372,6	1 284 069	1 545 700
Std	35 908	57 044	41 510	397 517	56 556	110 317
Korelačná matica						
	ZISKpo	VI	ON	Q	L2c	L2m
ZISKpo	1,00					
VI	-0,01	1,00				
ON	0,72	0,34	1,00			
Q	-0,48	0,36	-0,39	1,00		
L2c	0,02	0,66	0,69	0,00	1,00	
L2m	-0,53	-0,71	-0,56	0,28	-0,40	1

Tabuľka 3: Výpočet hodnôt štatistík z pomerových ukazovateľov

Rok	ROE	ONQ	L2
2011	0,0044	0,128	0,867
2012	0,0085	0,132	0,8
2013	0,0478	0,141	0,735
2014	0,0373	0,126	0,812
2015	0,0747	0,135	0,962
Priemer	0,0345	0,1323	0,8352
Std	0,0291	0,0057	0,0851
Korelačná matica			
	ROE	ONQ	L2
ROE	1		
ONQ	0,52	1	
L2	0,37	-0,23	1

Východiskové hodnoty za analyzovaný podnik JITN zistíme z výkazu Účtovná závierka za roky 2011 až 2015. Vybrané východiskové údaje sú uvedené v nasledujúcej tabuľke č. 2 a č. 3 za jednotlivé roky (alebo iné časové jednotky).

Tabuľka 4: Hodnoty časového radu zvolených relatívnych ukazovateľov

Rok	L2	ROE	QON
2011	0,867	0,0044	7,807
2012	0,800	0,0085	7,604
2013	0,735	0,0478	7,112
2014	0,812	0,0373	7,922
2015	0,962	0,0747	7,488
Priemer	0,83	0,035	1,50
Std	0,08	0,029	0,07
Korelačná matica			
	L2	ROE	QON
L2	1,00		
ROE	0,40	1,00	
QON	0,44	-0,38	1,00

K určení nezávislosti medzi hodnotami ukazovateľov pre podnik JITN potrebujeme dve schémy: hodnotenie nezávislosti členov časového radu (tu hodnoty v rokoch 2011, 2012, 2013, 2014 a 2015) a hodnotenie nezávislosti priestorových jednotiek (tu hodnoty za podniky JITN, KKDS, JIZI, HUPO a IMDS). K výpočtu ROE pre rok 2015 v podniku JITN potrebujeme hodnoty ZISK_{po} a VI z tabuľky 2. Výpočet obsahujúci hodnoty je: $93\,868 / 1\,256\,341 = 0,0747$, t. j. podnik JITN dosiahol v roku 2015 rentabilitu vlastného imania vo výške 0,0747 eura výsledku hospodárenia (ZISK_{po}) na jedno euro vlastného imania alebo 7,47 centov¹ výsledku hospodárenia na 1 euro

¹ V praxi sa namiesto slova „centov“ používa znak „%“, čiže „7,47 percent“.

vlastného imania. Hodnoty ROE v riadku 2015 a v riadku IJTN sú rovnaké (keďže ide o rovnaký výsledok).

Výsledky korelačnej analýzy sú v tabuľkách 2 a 3 a č.4v spodnej časti. Obsahujú výpočet korelačnej matice pre analyzovaný podnik IJTN v roku 2015.

Zvolili sme tri ukazovatele, o ktorých si myslíme, že by ich hodnoty by mohli vyjadrovať finančné zdravie podniku IJTN.

Korelačná matica obsahuje koeficienty korelácie na priesečníku príslušného riadka a stĺpca zodpovedajúceho koeficienta korelácie. Matica je symetrická – hodnota koeficienta korelácie medzi premennými x_1 a x_2 je tá istá ako medzi x_2 a x_1 (excel využil túto vlastnosť na publikovanie len spodného trojuholníka matice). Koeficient korelácie nadobúda hodnoty od -1 po +1. Hodnoty blízko 0 vyjadrujú nezávislosť medzi hodnotami x_1 a x_2 . Keďže ide o vzorku podnikov z väčšieho základného súboru môžeme otestovať, či príslušný koeficient je rovný nule (test nezávislosti) alebo je dôvod zamietnuť nulovú hypotézu a prijať záver, že medzi hodnotami je závislosť. Výsledok testu závisí od rozsahu vzorky – čím menej pozorovaní, tým vyššia hodnota koeficientu korelácie z nich vypočítaná, ktorá robí záver o závislosti hodnôt x_1 a x_2 (tu je to pre 5 pozorovaní hodnota 0,8). Keďže v oboch korelačných maticiach sú hodnoty koeficientov menšie ako 0,8 môžeme urobiť záver o nezávislosti hodnôt príslušných dvojíc ukazovateľov.

3 VYBRANÉ UKAZOVATELE PRE ZÁKLADNÉ HODNOTENIE

K hodnoteniu finančného zdravia sa tradične vychádza z pomerových ukazovateľov. Vychádzajúc z predpokladov o jednote a boji protikladov pre základné hodnotenie potrebujeme minimálne dva ukazovatele a to po jednom zo skupiny rentability a zo skupiny finančnej praconosti, ktoré vyjadrujú jednotu a boj protikladov v podnikových financiách a tretí ukazovateľ zo skupiny ukazovateľov likvidity.

Rentabilita – záujem vlastníkov

Rentabilita predstavuje dôležitý ekonomický pojem v súkromne vlastnenom trhovom hospodárstve. Vyjadruje efektívnosť ekonomického procesu z pohľadu súkromného vlastníka.

Skupinu ukazovateľov rentability predstavujú ukazovatele, v ktorých čitateli je niektorá z verzií ukazovateľov výsledku hospodárenia (zisku). Najprísnejší pohľad na rentabilitu predstavuje výsledok hospodárenia po zdanení, ktorý nadobúda kladné hodnoty (len čistý zisk, nie stratu). Menej prísny pohľad predstavuje výsledok hospodárenia po zdanení v možných hodnotách od mínus po plus nekonečno (čistý zisk aj strata). Druhú verziu pohľadov predstavuje skupina ukazovateľov v čitateli ktorých je výsledok hospodárenia (ZISK).

Z ukazovateľov rentability sme vybrali ukazovateľ **rentability vlastného imania (ROE – Return On Equity)**. Je najdôležitejší teoretický ukazovateľ efektívnosti viazaných vlastných zdrojov v ekonomickom procese v súkromne vlastnenom trhovom hospodárstve. Vypočíta sa podľa nasledujúceho vzťahu:

$$\text{rentabilita vlastného imania} = \frac{\text{výsledok hospodárenia po zdanení}}{\text{vlastné imanie}} = \text{ROE} = \frac{Z_{po}}{VI} = \frac{r_{61}}{r_{067}} = \frac{V_{61}}{V_{80}} \quad (1)$$

Prestavuje objem výsledku hospodárenia po zdanení (zisku) v centoch (tu v eurách) na jedno euro vlastného imania (vlastného kapitálu). Keďže podnikanie je rizikovejšie ako uloženie peňažnej hotovosti v banke, odporúčanou hodnotou rentability vlastného imania je vyššia hodnota ako úhrnné výnosy na jednotku vkladu po zdanení na ročný terminovaný vklad v banke. V prípade, že platia záporné úrokové sadzby alebo

nominálna úroková sadzba je menšia ako miera inflácie minimálnou požadovanou hodnotou rentability vlastného imania je miera inflácie.

Rentabilita vlastného imania je najlepší ukazovateľ v teoretickom zmysle. Jeho praktickú cenu ovplyvňujú potenciálne skreslenia hodnoty čitateľa aj menovateľa.

Výsledok hospodárenia v čitateli je sám o sebe dostatočne variabilná veličina. V praxi často podlieha aj dvom skresľujúcim systematickým vplyvom.

Prvý systematický vplyv predstavuje umelé znižovanie objemu zisku z dôvodu nižšieho objemu platenia dane zo zisku. V prvotnom pohľade daň zo zisku predstavuje pre súkromného vlastníka náklad, t.j. znižuje sa objem zisku. Je zrejmé, že sa dá „ušetriť“ na dani zo zisku a tak zvýšiť objem dosiahnutého čistého zisku, ale na druhej strane podnikanie potrebuje kvalitnú pracovnú silu (náklady na školstvo), kvalitnú logistickú infraštruktúru (v princípe bezplatné udržiavané cesty), ochranu majetku (aj polícia niečo stojí), súdne riešenie sporov (aj súdy niečo stoja) a ďalšie potreby. Je otázne, či šetrenie na dani zo zisku je šetrením, pričom abstrahujeme od etickej roviny umelého zníženia základu pre daň zo zisku.

Druhý systematický vplyv predstavuje umelé zvýšenie objemu zisku z dôvodu zvýšenia kredibility firmy pri získavaní úverov v banke a možno tiež aj pre odmeňovanie riadiacich kádov podniku.

Problém predstavuje aj objem menovateľa rentability vlastného imania. Vlastné imanie obsahuje aj základné imanie. U nás sa základné imanie vyказuje v nominálnej výške určenej a zloženej pri založení firmy. Je zrejmé, že milión korún z obdobia socializmu, milión korún nežnorevolučného obdobia, milión korún pri vzniku Slovenskej republiky, milión korún pri vstupe do Európskej únie, či 33194 eur teraz sú nominálne ekvivalentné objemy peňazí, reálne však jedno súčasné euro a 30 korún z obdobia konca socializmu sú v relácii 1 k 7. Nie však vo výkaze Súvaha, tam milión je milión, nezávisle na chode času a z jeho chodu vyplývajúcej zmenenej hodnoty koruny (či inej peňažnej jednotky, teraz u nás eura).

Finančná pracnosť – záujem zamestnancov

Klasická produktivita práce sa počíta ako zlomok, v ktorom je v čitateli niektorý z ukazovateľov produkcie a v menovateli je počet pracovníkov alebo odpracovaného času nahradený objemom osobných nákladov. Prechod na finančnú produktivitu práce je až triviálne jednoduchý, t. j. zamení sa počet pracovníkov resp. odpracovaného času v menovateli objemom osobných nákladov. Týmto nahradením je naturálna jednotka počtu pracovníkov nahradená peňažnou jednotkou a ukazovateľ klasickej produktivity práce postúpil do triedy finančných ukazovateľov produktivity práce.

QON – finančná pracnosť z výnosov (obratu)

QON – Vypočítame ju podľa $QON = (Q/ON)$. V čitateli môžeme použiť aj ukazovateľ tržieb spolu či niektorý z ukazovateľov z verzie pridanej hodnoty. Autor sa rozhodol pre oficiálnu verziu pridanej hodnoty (V11) aj keď si v tejto súvislosti kládol otázku prečo, napríklad, sa pri výpočte pridanej hodnoty berie do úvahy len hospodárska činnosť a nie aj finančná činnosť, prečo sa neberie výsledok hospodárenia z úrokovej činnosti ako rozdiel výnosových úrokov V39 a nákladových úrokov V49 alebo prečo vo V20 Dane a poplatky sú teoreticky Dane ako položka rozdelenia zisku, a teda vo výsledku aj súčasť pridanej hodnoty. V tejto verzii sa započítavajú dva krát, t.j. aj spolu s Poplatkami, ktoré sú nákladovou položkou a teda vchádzajú do medzisúpotreby. Nezahrnutie tržieb do výpočtu finančnej produktivity práce bolo z dôvodu, že obsahujú okrem pridanej hodnoty aj časť tržieb za už vytvorenú hodnotu.

Likvidita –záujem výrobného procesu

Pomerové ukazovatele likvidity finančným vyjadrením v čitateli špecifikujú „čím“ sa bude uhrádzať a v menovateli „za koľko“ sa bude uhrádzať.

$$likvidita = \frac{\text{čím uhrádzaš}}{\text{za koľko uhrádzaš}} \quad (2)$$

Veľmi nízke hodnoty svedčia skôr o neschopnosti podniku uhrádzať svoje záväzky, o znižovaní bonity podniku a naopak príliš vysoké hodnoty signalizujú, že časť prostriedkov sa nachádza nedostatočne produktívne na bežných účtoch alebo v hotovosti a svojim spôsobom tiež signalizujú nedostatočne racionálne využívanie viazaných zdrojov.

Z množstva ukazovateľov likvidity zvolíme ukazovateľ **L2**, tiež **likvidita L2**, **pohotová likvidita**, **rýchla likvidita**, **quick ratio**. Vypočíta sa:

$$L2 = \frac{\text{čím}}{\text{čo}} = \frac{\text{krátkodobé pohľadávky}}{\text{krátkodobé záväzky}} = \frac{P+KP+(FU+s058)+PBOK}{RK+KZ+KfV+BBU+VBOK} =$$

$$\frac{s028+s047+(s055-s058)+s065}{(s091+s093)+s105+s115+s118+s121} = \quad (3)$$

$$\frac{A29+A53+A66+V71+V78}{P136+P122+P140+P139+P143}$$

kde P sú pôžičky (s028), KP sú krátkodobé pohľadávky (s047), FU sú finančné účty (s055) a PBOK sú príjmy budúcich období krátkodobé; RK sú rezervy zákonné krátkodobé (s091) a rezervy krátkodobé (s093), KZ sú krátkodobé záväzky (s105), KfV sú krátkodobé finančné výpomoci (s115), BBU sú bežné bankové úvery (s118) a VBOK sú výdavky budúcich období krátkodobé (s121).

Finančná analýza je pomerne rozsiahla disciplína, pomerne prácna, tiež náročná na znalosti ekonómie a etické správanie sa hodnotiteľ a hodnotených. Jej cieľom je prežitie podniku s čo najlepšimi výsledkami. Zahŕňa komplex úloh od naturálneho pohľadu na proces produkcie (pripravenosť ľudského faktora čo vyrábať a ako vyrábať), cez úlohy vlastnej finančnej analýzy (analýza od minulých do prítomných výsledkov produkčného procesu s cieľom hodnotenia finančného stavu doterajšieho procesu produkcie a z toho vyplývajúceho cieľa plánovania budúceho procesu produkcie). Poslednou etapou v finančnej analýze je finančné plánovanie, ktoré znamená návrat k naturálnemu procesu produkcie ale na vyššej úrovni. Tento pohľad do budúcnosti znamená opätovne sformulovať na novej (plánovanej) úrovni predpokladov finančnej analýzy, čo a ako budeme produkovať a pripravenosť ľudského o faktora tak na riešenie úloh v oblasti realizácie inovovaného alebo nového produkčného procesu a novej etapy finančnej analýzy novej verzie produkčného procesu. Na tieto úlohy musíme byť pripravení.

4 PODÚLOHA FINANČNEJ ANALÝZY – JEDNODUCHÁ ANALÝZA RELÁCIE VÝSLEDKU HOSPODÁRENIA (ZISK) A OSOBNÝCH NÁKLADOV (ON)

V hodnotení finančnej situácie podniku musíme nájsť ukazovatele, ktoré vyjadrujú protirečivosť záujmov jednotlivých skupín ľudského faktora priamo či nepriamo fungujúceho v produkčnom procese. Tieto dve skupiny predstavujú majitelia podniku

a zamestnanci podniku. Majitelia majú záujem o zisk po zdanení a zamestnanci majú záujem o Osobné náklady (riadok E, 15, Osobné náklady). Oba tieto ukazovatele vyjadrujú jednotu a boj protikladov medzi majiteľmi a zamestnancami.

Pri hodnotení relácie medzi ZISK-om a ON (osobnými nákladmi) v podniku IJTN v roku 2015 môžeme konštatovať, že ZISK je väčší ako ON, resp. ZISK je menší ako ON, prípadne sa zhodujú. Aj keď ide o jednoduché konštatovanie faktu, predsa je len ako principiálny výsledok finančnej analýzy nevhodný. Neberú do úvahy vývoj dvoch predmetných ukazovateľov alebo finančný stav podniku.

$$ZISK_t \approx ON_t \quad (4)$$

Porovnanie však vyžaduje aj ďalšie hodnoty. Pri porovnaní vývoja treba doplniť základ porovnávania.

Nech bežné obdobie označíme t a bazické obdobie ako základ porovnávania označíme $(t-1)$. Primeranosť vývoja ZISK-u a ON predstavuje relácia:

$$(ZISK_t - ZISK_{t-1}) \approx (ON_t - ON_{t-1}) \quad (5)$$

t.j. zmena objemu ZISK-u sa približne rovná zmene osobných nákladov ON.

K zohľadneniu stavu potrebujeme určiť hodnoty základu. Porovnanie vychádza z relatívneho porovnania ziskovosti $ZISK/Q$ s nákladovosťou osobných nákladov ON/Q . Primeranosť stavu môžeme konštatovať, ak platí vzťah:

$$(ZISK/Q) \approx (ON/Q) \quad (6)$$

Tretím spôsobom porovnania je porovnanie vzťahu charakterizujúceho súčasne stav aj vývoj hodnôt ukazovateľov vyjadrujúcich záujem majiteľov aj zamestnancov podniku. K hodnotám ZISK-u a ON v bežnom období zistíme aj hodnoty ZISK-u a ON v bazickom období. Vypočítame hodnoty relatívnych ukazovateľov v období t a $(t-1)$. Primeranosť stavu môžeme konštatovať, ak platí:

$$((ZISK/Q)_t - (ZISK/Q)_{t-1}) \approx ((ON/Q)_t - (ON/Q)_{t-1}) \quad (7)$$

V prípade, že namiesto relácie približnej rovnosti $\approx$ dosiahne analyzovaný podnik reláciu väčšiu $>$ alebo menšiu $<$ môže konštatovať, že zmena ziskovosti bola väčšia ako zmena nákladovosti osobných nákladov resp. že bola menšia.

Pevnejším bodom v rozhodovaní môže byť v praxi odporúčaná hodnota ziskovosti aspoň 10 centov zisku na 1 euro výnosov.

Príklad

Úlohou je oceniť finančné zdravie podniku IJTN v roku 2015 vychádzajúc z reálne dostupných údajov finančnej analýzy. Údaje k prvotnej finančnej analýze sú v tabuľke č.5.

Riešenie

Z výkazu účtovná závierka sme získali údaje (v €) v tab.3.5 podnik IJTN.

Tabuľka 5: Východiskové údaje podniku IJTN

Rok	ZISKpo	VI	PH	ON	Q
2011	5 360	1 224 996	878 916	559 308	4 366 287
2012	10 674	1 235 670	821 456	551 221	4 191 375
2013	53 479	1 119 149	758 297	545 514	3 879 727
2014	43 326	1 162 474	961 981	613 419	4 859 799
2015	93 868	1 256 341	954 649	637 796	4 724 675

Prvú podúlohu predstavuje porovnanie ZISKpo (výsledok hospodárenia po zdanení) s výškou osobných nákladov ON za rok 2015.

$$93\,868 < 637\,796$$

Vidíme, že objem zisku po zdanení je skoro rádovo nižší než objem osobných nákladov ON. Na druhej strane okrem výsledku relácie nám prakticky výsledok porovnania nič nehovorí a teda toto porovnanie je nepoužiteľné.

K riešeniu úlohy zoberieme ďalšie údaje. Nech bežný rok t je rok 2015 a bazický rok je 2014. Potom

$$(93\,868 - 43\,326) > (637\,796 - 613\,419) \\ 50\,542 > 24\,377$$

a môžeme konštatovať, že prírastok zisku bol zhruba dva krát vyšší ako prírastok osobných nákladov. Vychádzajúc z týchto údajov by sme oprávnené mohli konštatovať zjavnú prevahu výsledku v prospech majiteľov.

Ďalší pohľad na riešenie problému je cez ziskovosť (Z_{po}/Q) a nákladovosť osobných nákladov (ON/Q). Analyzujeme údaje za rok 2015:

$$(93\,868/4\,724\,675) < (637\,796/4\,724\,675) \\ 0,0199 < 0,1350 \\ -0,1151 \\ 1,99 < 13,50 \\ -11,51$$

V roku 2015 dosiahla rentabilita výnosov z hospodárskej činnosti spolu (tiež zo ziskovosť) dosiahla hodnotu 0,0199 eura zisku po zdanení ($ZISKpo/Q$) na 1 euro výnosov z hospodárskej činnosti spolu (Q) a 0,1350 eura osobných nákladov (ON) na 1 euro výnosov z hospodárskej činnosti spolu (Q), t. j. o 0,1151 eura $ZISKpo$ menej ako osobných nákladov (ON). Posledné dva riadky uvedeného postupu výpočtu sú v merných jednotkách v centoch na jedno euro.

Môžeme posúdiť vývoj ziskovosti a podielu osobných nákladov na výnosoch.

$$\left(\frac{93868}{4724675} - \frac{43868}{4859799} \right) > \left(\frac{637796}{4724675} - \frac{613429}{4859799} \right) \\ (1,99 - 0,90) > (13,50 - 12,62) \\ 1,08 > 0,88 \\ 1,08$$

V roku 2015 dosiala ziskovosť (Zpo) 1,99 centa na 1 euro výnosov spolu (Q) a v roku 2014 to 0,90 centa na 1 euro. V roku 2014 dosiahol podiel osobných nákladov (ON) 13,50 centa osobných nákladov na 1 euro výnosov spolu (Q). V roku 2014 to bolo 12,62 centa osobných nákladov na 1 euro výnosov spolu. Prírastok ziskovosti bol 1,08 centa Zpo na 1 euro Q a prírastok nákladovosti bol 0,88 centa ON na 1 euro Q, t. j. ziskovosť rástla rýchlejšie ako nákladovosť osobných nákladov. Pri celkovom závere uvedených čísiel za ziskovosť a nákladovosť osobných nákladov treba by dostatočne obozretný aby sa neurobil predčasný záver o rýchlejšom raste ziskovosti alebo opačne nákladovosti osobných nákladov.

Všeobecne výsledok hospodárenia (zisk alebo strata) má medzi ukazovateľmi dosť vysokú variabilitu. Empiricky odporúčaná hodnota ziskovosti je **aspoň 10 centov** zisku na jedno euro výnosov spolu. Pri nákladovosti osobných nákladov sa autor však s odporúčanou hodnotou nestretol.

Vnímavý čitateľ publikácie si určite všimol, že v uvedenom príklade sa porovnávajú dva principiálne dôležité ukazovatele charakterizujúce protirečivé postavenie skupiny majiteľov a skupiny zamestnancov v podniku. V roku 2014 už len pri pohľade na zisk bola jeho hodnota dosť nízka a tak jeho zvýšenie sa mohlo prejavovať bezproblémovo aj vo finančnom pláne na rok 2015. Situácia na porovnanie v roku 2015 je trochu zložitejšia. Objem zisku treba zvýšiť a pri osobných nákladoch máme a výber či osobné náklady máme zvýšiť, znížiť alebo ponechať na pre rok 2015 vykázanú úroveň.

Príklad

Odhadnite strednú hodnotu a smerodajnú odchýlku z údajov v časovom rade 2011 až 2015 pre ukazovatele: ROE (rentabilita vlastného imania), finančnej produktivity práce (PPPH) a likvidity L2 pre podnik IJTN.

Riešenie

Máme po 5 hodnôt troch ukazovateľov. Výsledky odhadov sú v tabuľke č.6. K výpočtu odhadov strednej hodnoty a smerodajnej odchýlky autor použil funkcie AVERAGE a STDEV.

V krokoch finančnej analýzy budeme vychádzať z údajov v časovom rade 2011 až 2015 pre ukazovatele: likvidita L2, rentabilita vlastného imania ROE a finančnej produktivity práce v objeme pridanej hodnoty na 1 euro osobných nákladov PPPH. Ukazovatele charakterizujú dynamickú rovnováhu medzi efektom v prospech majiteľov (ZISK) a efektom v prospech zamestnancov (ON). Ukazovateľ L2 charakterizuje mieru likvidity skúmaného podniku. Transformácia ich hodnôt do jednej hodnoty umožňuje podať prvotné rozhodnutie o finančnom zdraví analyzovaného podniku.

Máme po 5 hodnôt (roky 2011 až 2015 alebo 5 podnikov v tabuľke č.5) troch ukazovateľov (L2, ROE a PPPH v tabuľke č.6) a chceme analyzovať umiestnenie podniku IJTN v nich v roku 2015. Hodnoty odhadov priemerov a smerodajných odchýlok ukazovateľov sú v tabuľke č. 5 a tab. 6 v spodnej časti.

Tabuľka 6: Hodnoty pomerových ukazovateľov podniku IJTNIH v rokoch 2011 až 2015

Rok	L2	ROE	PPPH
2011	0,86	0,0044	1,57
2012	0,80	0,0086	1,49
2013	0,73	0,0478	1,39
2014	0,81	0,0373	1,57
2015	0,96	0,0747	1,50

Rok	L2	ROE	PPPH
Priemer	0,83	0,0346	1,50
Std	0,0844	0,0291	0,07
Z	1,54	1,38	0,00

K výpočtu odhadov strednej hodnoty autor použil funkcie AVERAGE a STDEV z excelu. V ďalšom kroku sa realizuje štandardizácia priemerov jednotlivých premenných podľa vzťahu

$$Z = \frac{x - \bar{X}}{std_x} \quad (8)$$

kde Z je štandardizovaná hodnota hodnoty X, $\bar{X}$ je priemer hodnôt X a std_x je smerodajná odchýlka hodnôt premennej X. Premenná Z má stred v nule a smerodajnú odchýlku rovnú 1.

V prípade, že hodnoty ukazovateľa X (konkrétne L2, ROE a PPPH) sa vyskytujú v súlade s normálnym rozdelením, v intervale od -1 po +1 sa nachádza 68% hodnôt normalizovanej premennej Z a v intervale od -2 po +2 až 95 % hodnôt. V takto usporiadanom rozdelení hodnôt môže podnik usporiadať podľa danej miery „fyzického zdravia“ f podniku reprezentovanú jedným ukazovateľom alebo priemerom z troch ukazovateľov v n rokoch alebo za n podnikov. Problémom však je, že výsledná hodnota f síce uvádza konkrétnu hodnotu f podľa ktorej môžeme usporiadať všetky tri zložky, z ktorých je vypočítaná a priemer z f spolu, ale hovorí málo o fyzickom zdraví podniku – to nepriamo špecifikujú len hodnoty $\bar{X}$ a std_x .

$$f = \left(\frac{L2 - \bar{L2}}{std_{L2}} + \frac{ROE - \bar{ROE}}{std_{ROE}} + \frac{PPPH - \bar{PPPH}}{std_{ppph}} \right) \cdot \frac{1}{3} \quad (9)$$

Z riadku Z tabuľky č. 6 môžeme konštatovať, že podnik JITN sa umiestnil v lepšej polovici podnikov. Na druhej strane hodnoty jednotlivých ukazovateľov majú do ideálnych hodnôt dosť ďaleko.

ZÁVER

Časť finančnej analýzy venovaná problematike úmernosti výsledku hospodárenia a osobných nákladov a odvodených ukazovateľov sa v praxi vyskytuje len zriedka. Príspevok ukázal, že neoprávnene. Jednota a boj protikladov medzi majiteľmi a zamestnancami sa nachádza prakticky v každom podniku v rámci trhovej ekonomiky. Udržanie alebo nastolenie rovnováhy medzi dvoma hlavnými skupinami ľudského faktora v podniku (zamestnancov a zamestnávateľov) vyžaduje aj finančnú analýzu tohto problému. Popri tomto aspekte druhým okruhom problematiky je likvidita podniku a jej dodržovanie. V príspevku sa hlavne meria likvidita L2 čo ale v časti slovenských podnikov v realite sa obchádza trepezlivosťou dodávateľov pri inkasovaní za dodávky. V rámci hodnotenia postavenia podniku v súbore iných podobných podnikov je v závere uvedená jedna z autorových metód takéhoto hodnotenia.

LITERATÚRA

- Brealey, R.A. – Myers, S.C. 1991. *Teorie a praxe firemních financí*. Praha: Victoria Publishing, 1992.
- Chajdiak, J. 2010. *Pomerové ukazovatele ekonomiky firmy*, Statis Bratislava, ISBN 978-80-85659-61-0
- Chajdiak, J. 2017. *Finančná analýza a finančné plánovanie*. Statis Bratislava (v tlači)
- Kotler, P. 2007. *Moderní marketing*. Praha: Grada 2007.
- Kaplan, R. S. Norton D. P.: *Balanced Scorecard. Strategický systém měření výkonosti podniku*, Management Press, Praha, ISBN 80 – 7261 – 124 – 0 -
- Královič, J. 1998. *Finančné plánovanie podniku*, Ekonom, Bratislava 1998, ISBN 80- 225-0867-05
- Landa, M. 2007. *Finanční plánování a likvidita*, Computer Press, Brno 2007, ISBN 978 – 80-251-1492-6
- Roubíčková, M.; Ružičková, P. 2012. *Finanční management*, Grada Publishing Praha. ISBN 978-80-247-4047-8
- Ručková, P. 2015. *Finanční analýza – metody, ukazatele, využití v praxi*, 5. Aktualizované vydanie, Grada Publishing, Praha, 2015, ISBN 978-80-247-5534-2
- Sedláček, J. 1998. *ÚČETNÍ data v rukou manažera. Finanční analýza v řízení firmy*, Computer Press. Praha. ISBN 80-7226-140-1
- Žurková, H. 2007. *Plánování a kontrola – klíč k úspěchu*. Grada Publishing Praha. ISBN 978-80-247-1844-6

Autor:

Doc., Ing., Jozef Chajdiak, CSc.

Ústav manažmentu STU

Vazovova 5 Bratislava

e-mail: Jozef.Chajdiak@stuba.sk

MAJETKOVÁ ŠTRUKTÚRA A KONKURENCIESCHOPNOSŤ PODNIKU

ASSET STRUCTURE AND COMPANY COMPETITIVENESS

Jana Kajanová

Abstract

Purpose of the article Assessment of asset structure creates a space for the analysis of areas company management, where is possible to identify savings, minimize risks and reduce inefficiencies. Responsible monitoring exploitation of assets is the way to improvement the competitiveness, effectivity and efficiency of business subjects. Management and decision-making in the field of asset structure determines the basic conditions for the optimization of inputs necessary to achieve the intended performance.

Methodology/methods Within the analysis asset structure and company competitiveness were used following scientific methods: analysis, synthesis, deduction, comparison and the observation. In accordance with the principles of scientific work, the contribution structure consists of an introduction, the goal of contribution, methods, results and the discussion, conclusion and references.

Scientific aim The aim of this paper is to identify the key areas of management of asset structure of business subjects affecting the competitiveness of enterprises.

Findings As a part of the recommendations we formulated following tools for increasing competitiveness of the analyzed companies: using of new technologies, innovations, rigorous management of individual assets, the creation of a system of regular control and maintenance of fixed assets, implementation of controlling, monitoring of liquidity, receivable management.

Conclusions (limits, implications etc.) Consideration of asset structure in the company management and the utilization of resources are parts of the modern trends and approaches in the management of enterprises. Creation of competitive advantages in the management of assets, resources as well as in the management of costs and revenues are increasingly being used to maintain and strengthen the market position of entrepreneurial subjects.

Keywords: asset structure, competitiveness, management

JEL Classification: M21, D24

ÚVOD

Hodnotenie majetkovej štruktúry podnikateľských subjektov sa stáva vhodným a dostupným nástrojom riadenia a kontroly činnosti, výkonnosti či úspešnosti podnikov. Súčasnosť podporuje rozvoj a udržanie sa takých subjektov, ktoré disponujú relevantnými informáciami využívanými pri riadení a rozhodovaní, sledujú tendencie vývoja a využívania moderných informačných a komunikačných technológií, zabezpečujú trvalo udržateľný rozvoj, akceptujú aktuálne výzvy a tendencie v zmenách podnikateľského a konkurenčného prostredia.

Konkurencieschopnosť podnikov závisí vo všeobecnosti od mnohých faktorov. Medzi interné faktory možno zaradiť aj majetkovú štruktúru, ktorá významne ovplyvňuje výkonnosť a výsledky podnikateľských subjektov. Obstarávanie, vyžívanie a riadenie majetku ovplyvňuje charakteristiky a ukazovatele likvidity, rentability alebo aktivity. V nasledujúcej časti príspevku identifikujeme jednotlivé prepojenia majetkových zložiek a ich vplyv na konkurencieschopnosť podniku.

Konkurencia hrá kľúčovú úlohu v udržateľnom rozvoji a technologickom pokroku. Podporuje podniky byť lepšími ako konkurencia, a to pri minimalizácii produkčných nákladov a maximalizácii spokojnosti zákazníkov. (Bogdanova – Orlovska, 2008). Preto zabezpečenie konkurencieschopnosti na neustále sa rozširujúcich trhoch sa stáva strategickou záležitosťou podnikateľských subjektov.

1 CIEĽ A METODIKA

Hlavným cieľom príspevku je prezentovať vplyv majetkovej štruktúry podniku na jeho konkurencieschopnosť a identifikovať kľúčové oblasti riadenia majetkovej štruktúry podnikateľských subjektov, ktoré ovplyvňujú konkurencieschopnosť podniku. K parciálnym cieľom možno zaradiť:

- definovať majetkovú štruktúru,
- popísať ukazovatele využitia dlhodobého a krátkodobého majetku,
- prezentovať previazanosť majetkovej štruktúry a konkurencieschopnosti,
- formulovať odporúčania pre podnikateľské subjekty v zmysle udržania a zvyšovania konkurencieschopnosti podnikov.

2 METODIKA

V rámci spracovania príspevku boli použité tradičné vedecké metódy: metóda analýzy, syntézy, komparácie, pozorovania, indukcie, dedukcie. Na základe skutočností a faktov pojednávajúcich o problémoch konkurencieschopnosti podnikateľských subjektov sme identifikovali majetkovú štruktúru ako významný faktor, ktorý môže konkurencieschopnosť pozitívne aj negatívne ovplyvniť. Analýzou výsledkov, ktoré dosiahli skúmané podniky, sme sformulovali príslušné závery a odporúčania.

Štruktúra príspevku je v súlade so štruktúrou vedeckých prác: úvod do problematiky, cieľ, metódy, výsledky a diskusia.

3 VÝSLEDKY A DISKUSIA

Majetková štruktúra predstavuje členenie majetku na jednotlivé zložky. Vo všeobecnosti zachytáva všetok majetok podniku, ktorý má k dispozícii na zabezpečenie a udržanie svojich príjmov, na dosiahnutie podnikových cieľov a zabezpečenie úspešnosti svojho konania.

Samotný proces obstarávania a využívania majetku má priamy dopad na celkový výsledok podnikovej činnosti, teda ovplyvňuje vykázaný výsledok hospodárenia (zisk, strata). Činnosť podnikateľských subjektov bez existencie a využívania príslušného majetku zodpovedajúceho charakteru, typu a orientácii podniku nie je možná. V rámci finančného riadenia je zameranie na využívanie dlhodobého, resp. krátkodobého majetku nie vždy prioritou. O to významnejším prínosom je riešenie danej problematiky a poukázanie na možnosti nevyužitých kapacít, voľných zdrojov, umelo vytváraných a nevyužívaných rezerv (Kajanová – Ölvecká – Saxunová, 2014).

Hodnotenie využívania majetku podnikateľských subjektov je zvyčajne až druhoradou záležitosťou. Do popredia sa dostávajú kvantifikácie výsledku hospodárenia, rozpočty a plány nákladov a výnosov, otázky likvidity a rentability, nástroje podporujúce predaj a komunikáciu so zákazníkmi. Samotné hľadanie rezerv, úspor, znižovania vložených zdrojov či efektivita a hospodárnosť často nedosahujú potrebnú pozíciu a prioritu.

Tieto východiská vytvárajú podklad pre identifikáciu vhodných indikátorov upozorňujúcich na nízku efektivitu alebo hospodárnosť podnikateľských subjektov spôsobenú nedostatočným hodnotením prínosu a využívania jednotlivých druhov majetku.

Ukazovatele využitia dlhodobého a krátkodobého majetku sú zachytené v tabuľke 1 a 2.

Tabuľka 1: Ukazovatele využitia dlhodobého majetku

UKAZOVATEĽ	DEFINIČNÝ VZŤAH
výrobná kapacita	$K = V \cdot F$
koeficient extenzívneho využitia	$k_e = T_{sk} / T_{max}$
koeficient intenzívneho využitia	$k_i = V_{sk} / V_{max}$
koeficient integrálneho využitia	$k_c = k_e \cdot k_i$
účinnosť	$ú = Q / DM$
fondová náročnosť	$f_n = DM / Q$
rentabilita dlhodobého majetku	$RE_{DM} = VH \text{ po zdanení} / DM$

Zdroj: vlastné spracovanie

V prípade výpočtu výrobnej kapacity sa kapacita určí ako súčin výkonnosti výrobného zariadenia (V) a využiteľného fondu pracovného času (F). Jedná sa teda o ukazovateľ, ktorý disponuje možnosťami vykázať percentuálne využitie zariadení z hľadiska výkonnosti a času.

V prípade výpočtu koeficientu extenzívneho využitia je koeficient definovaný ako podiel skutočne odpracovaného času (T_{sk}) na danom zariadení a maximálne možného času (T_{max}) predstavujúce využitie v trojzmennej prevádzke.

Výpočet koeficientu intenzívneho využitia je definovaný ako súčin skutočného výkonu daného zariadenia (V_{sk}) a maximálne možného výkonu udaného výrobcom (V_{max}).

Koeficient integrálneho využitia (k_c) je súčinom koeficientu extenzívneho využitia (k_e) a koeficientu intenzívneho využitia (k_i). Predstavuje teda ukazovateľ, ktorý pokrýva využitie z hľadiska výkonu a času.

Účinnosť dlhodobého majetku ($ú$) je podielom objemu podnikových výkonov (Q) a množstva dlhodobého majetku (DM) zodpovedajúceho danému obdobiu produkcie.

Fondová náročnosť (f_n) je recipročnou hodnotou účinnosti, informuje teda o podiele dlhodobého majetku (DM) a objemu produkcie (Q).

Samotné využitie dlhodobého majetku a prenesenie jeho hodnoty do nákladov (cez odpisy) je dôležitým momentom pri ovplyvňovaní výsledku hospodárenia podnikateľského subjektu. Rovnako množstvo a efektívnosť využívania dlhodobého majetku má priamy vplyv na rentabilitu dlhodobého majetku, rentabilitu celkového majetku a prostredníctvom rozhodnutia, či dlhodobý majetok zakúpiť alebo prenajať, ovplyvňuje aj likviditu podniku.

Výber ukazovateľov hodnotenia rôznych aspektov podnikovej činnosti a metódy ich merania sú z teoretického hľadiska popísané v dielach viacerých autorov (Solař – Bartoš, 2003; Petřík, 2009).

Tabuľka 2: Ukazovatele využitia obežného majetku

UKAZOVATEĽ	DEFINIČNÝ VZŤAH
rýchlosť obrátky	$r_0 = RT / \varnothing OM$
koeficient využívania krátkodobého majetku	$k_0 = \varnothing OM / RT = 1 / r_0$
doba obrátky	$t_0 = d / r_0 = \varnothing OM \cdot d / RT$

Zdroj: vlastné spracovanie

Vo všetkých ukazovateľoch sa objavuje priemerný stav krátkodobého majetku ($\varnothing OM$), ktorý sa vypočíta podľa nasledovného vzťahu:

$$\varnothing OM = \frac{\frac{x_1 + x_n}{2} + x_2 + x_3 + \dots + x_{n-1}}{n-1} \quad (1)$$

kde:

x_1 – stav obežného majetku na začiatku obdobia,

x – hodnota obežného majetku v jednotlivých obdobiach (napríklad štvrt'rok),

x_n – stav obežného majetku na konci obdobia.

Rýchlosť obrátky (r_0) je definovaná ako podiel realizovaných tržieb (RT) a priemerného stavu krátkodobého majetku ($\varnothing OM$). Udáva koľko obrátok sa uskutoční za dobu, v ktorej bol realizovaný určitý objem produkcie.

Koeficient využívania krátkodobého majetku (k_0) je recipročnou hodnotou rýchlosti obrátky. Vyjadruje koľko krátkodobého majetku má podnik na 1 € realizovanej produkcie.

Doba obrátky (t_0) je definovaná ako podiel súčinu priemerného stavu krátkodobého majetku ($\varnothing OM$) a počtu dní v sledovanom období (d) a realizovaných tržieb (RT). Vyjadruje dobu, za ktorú obežný majetok prejde jednotlivými fázami jedného cyklu.

Najčastejšie využívaným komplexným ukazovateľom charakterizujúcim výnosnosť celkového majetku je rentabilita majetku (ROA – Return on Assets), ktorá je definovaná nasledovným vzťahom:

$$ROA = \frac{VH \text{ po zdanení}}{\text{majetok}} \cdot 100 \% \quad (2)$$

kde:

VH – výsledok hospodárenia.

Hodnotenie využívania dlhodobého a krátkodobého majetku vytvorilo priestor pre diskusiu o potrebe analyzovať všetky oblasti podnikového riadenia, kde je možné identifikovať úspory, minimalizovať riziká a znižovať neefektívnosť. Zodpovedné sledovanie využívania majetku je cestou k zvyšovaniu konkurencieschopnosti, hospodárnosti a efektívnosti podnikateľských subjektov. Riadenie a rozhodovanie v oblasti majetkovej štruktúry determinuje základné podmienky pre optimalizáciu vstupov potrebných na dosiahnutie plánovaných výkonov.

3.1 VPLYV MAJETKOVEJ ŠTRUKTÚRY NA KONKURENCIESCHOPNOSŤ PODNIKU

V rámci riešeného projektu sme sledovali vo výrobných podnikoch využitie dlhodobého majetku prostredníctvom koeficientov extenzívneho, intenzívneho a integrálneho využitia na piatich najvýznamnejších zariadeniach podniku. Vzhľadom na podiel dlhodobého majetku vo výrobných podnikoch sme predpokladali, že odporúčané zmeny budú mať reálny vplyv nielen na prínos

a efektívnosť dlhodobého majetku ale aj na výsledok hospodárenia analyzovaných podnikateľských subjektov.

Zistili sme, že iba 46 % respondentov (zo 75 oslovených podnikov) sa intenzívne zaujímal o využívanie jednotlivých zložiek majetku spoločnosti. Spoločnosti preferovali ukazovatele rentability a likvidity pred klasickými ukazovateľmi využívania dlhodobého a krátkodobého majetku. Súčasťou analýzy finančnej situácie bola prevažne horizontálna analýza, mapujúca vývoj vybraných ukazovateľov v niekoľkých za sebou idúcich obdobiach.

V podnikoch sme skúmali nielen samotné využitie zariadení, ich výkonnosť, výrobnú kapacitu, ale aj starostlivosť o zariadenia, údržbu, pravidelné kontroly a opravy a náklady vynaložené na opravy a udržiavanie príslušných zariadení. Na základe uskutočneného výskumu vybraných podnikateľských subjektov sme identifikovali nasledujúce položky a zmeny v majetkovej štruktúre, ktoré ovplyvnili konkurencieschopnosť podnikateľských subjektov.

Pozitívny vplyv na konkurencieschopnosť podniku vyvolali pri analýze využívania dlhodobého majetku:

- vyššie využívanie kapacity zariadení, ktoré umožňuje znížiť jednotkové náklady a následne ceny podnikových výkonov,
- pravidelné kontroly zariadení, ktoré minimalizujú odstávky zariadení a umožňujú produkovať požadované objemy podnikových výkonov,
- využívanie nových technológií umožňujúcich vyšší výkon pri nižších vynaložených nákladoch,
- preferovanie „zelených“ technológií znižujúcich negatívne dopady na životné prostredie, spôsobili rozšírenie odberateľskej siete,
- kvalitné obstarávací procesy dlhodobého majetku.

Negatívny vplyv na konkurencieschopnosť podniku vyvolali pri analýze využívania dlhodobého majetku:

- nevyškolení a nekvalitní pracovníci,
- nedostatočné riadenie procesov a výroby,
- netransparentné obstarávania dlhodobého majetku,
- nepravidelné opravy a kontroly zariadení.

Pozitívne a negatívne vplyvy na konkurencieschopnosť podniku identifikované na základe analýzy využívania krátkodobého majetku sú zachytené v tabuľke 3.

Tabuľka 3: Vplyvy krátkodobého majetku na konkurencieschopnosť podnikateľských subjektov

Pozitívne vplyvy	Negatívne vplyvy
- zabezpečenie požadovanej likvidity podniku	- platobná neschopnosť
- vytvorenie systému riadenia pohľadávok	- príliš vysoké zadlženie podniku
- zvyšovanie rýchlosti obrátky krátkodobého majetku	- absencia riadenia pohľadávok
- zabezpečovanie pohľadávok	- chýbajúci controlling
- využívanie voľných peňažných prostriedkov na investovanie	- výška nevymožiteľných pohľadávok

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe prezentovaných výsledkov sme formulovali pre analyzované podniky odporúčania, ktoré mali zabezpečiť a garantovať nielen udržanie ale aj zvýšenie ich konkurencieschopnosti.

ZÁVER

V rámci odporúčaní, ktoré sme formulovali pre analyzované podniky sa najčastejšie ako nástroje zvyšovania konkurencieschopnosti uvádzali: využívanie nových technológií, inovácií, dôslednejšie riadenie jednotlivých zložiek majetku, vytvorenie systému pravidelných kontrol a udržiavania dlhodobého majetku, implementácia controllingu, sledovanie likvidity, riadenie pohľadávok. Jednotlivé nástroje možno uplatňovať individuálne, podľa možností a špecifik podniku.

Konkurencieschopnosť podnikov sa stala kľúčovou témou predovšetkým tlakom globalizácie a posilnenia konkurenčného prostredia. Identifikácia nástrojov a prostriedkov zvyšovania konkurencieschopnosti otvorila priestor pre manažérske rozhodovanie v intenciách kvalitného a zodpovedného riadenia podnikateľských subjektov.

Zohľadnenie majetkovej štruktúry pri riadení podniku a využívaní zdrojov sú súčasťou moderných trendov a prístupov v manažmente podnikov. Tvorba konkurenčných výhod aj v oblasti riadenia majetku, zdrojov ako aj v oblasti riadenia nákladov a výnosov sú stále častejšie využívané na udržanie a posilnenie trhovej pozície podnikateľských subjektov.

LITERATÚRA

- Bogdanova, O. – Orlovska, A. 2008. In: *Competition – the key factor for effective business development. The problems of development of national economy and entrepreneurship*. Riga: RTU Publishing house, 2008.
- Bondareva, I. 2012. Prognózovanie platobnej schopnosti malých a stredných podnikov. *Maneko*, 4(1), 2012, s.16-25.
- Chodasová, Z. 2012. *Podnikový controlling. Nástroj manažmentu*. Bratislava: STATIS, 2012.
- Kajanová, J. – Ölvecká, V. – Saxunová, D. 2014. *Hodnotenie majetkovej a finančnej štruktúry*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014.
- Petřík, T. 2009. *Ekonomické a finanční řízení firmy*. Praha: Grada Publishing, 736 s., 2009.
- Plchová, J. 2013. *Základy podnikania*. Bratislava: Vydavateľstvo STU, 2013.
- Sibilkov, V. 2007. *Asset Liquidity and Capital Structure*. [online] [citované 2016-11-11]. Dostupné na: <http://ssrn.com/abstract=594523>
- Solař, J. - Bartoš V. 2003. *Rozbor výkonnosti firmy*. 2. vydání, Brno: VUT Brno, Fakulta podnikatelská, 173 s., 2003.
- Šubertová, E. 2014. *Podnikateľské prostredie v Európskej únii*. Bratislava: Kartprint, 2014.
- Zatrochová, M. 2013. Vplyv manažérského rozhodovania na konkurencieschopnosť podniku. *Horizonty podnikateľského prostredia II*. Bratislava: UK v Bratislave, 2013, s. 290-296.

Afiliácia k projektu:

Príspevok je čiastkovým výstupom v rámci výskumnej úlohy VEGA 1/0218/16 „Model implementácie controllingu ako nástroja riadenia v skupine podnikov stredné podniky strojárského a elektrotechnického priemyslu“.

Autor:

doc. Ing. Jana Kajanová, PhD.

Fakulta managementu Univerzity Komenského v Bratislave

Odbojárov 10, 820 05 Bratislava

tel. 00 421 907 279 213

e-mail: jana.kajanova@fm.uniba.sk

VPLYV ODPISOVEJ POLITIKY NA PODNIKATEĽSKÉ SUBJEKTY NA SLOVENSKU

INFLUENCE OF DEPRECIATION POLICY ON ENTREPRENEURIAL SUBJECTS IN SLOVAKIA

Viera Ölvecká

Abstract

Purpose of the article Extended changes in depreciation of both tangible investment goods and intangible goods of companies affect entrepreneurs' costs and the amount of tax liability. Watching the use of investment goods needed for maintaining the company's production is connected to the need of exploring the strategies in depreciation, pricing and other areas related to the financial issues of the entrepreneurs in Slovakia.

Methodology/methods During preparation of the submitted article were used basic scientific methods such as analysis, synthesis, comparing, induction, graphic method.

Scientific aim The aim of the article is to implement the amended legislature about income tax, which as of January 2015 brought extended alterations in the area of tax deductible, mainly the tax depreciation and costs related to the usage of the goods. The changes in depreciation affect not only the newly acquired property, but also the property which has been obtained and depreciated since the end of 2014 in any business unit in Slovakia.

Findings The business units go through different periods of development during their existence. A lot of times their stability is disrupted not only by the national and international forces, natural and social phenomenons, but even by neverending changes to legislature, orders and regulations. The object of accounting is the recording and accounting the state and movement of the company's goods and property. All the economic agents obtained, used or produced by the company are considered to be its property, throughout the its operations. Those are the means the company manages.

Conclusions (limits, implications etc.) Depreciation of goods is directly connected to the costs of a company. The higher the value of depreciation, the higher the costs of the company. Therefore the depreciation of goods is the widest used instrument of tax optimization, which can affect the value of tax deductibles. However, there are some disadvantages about the newly amended legislature- the companies do not have "carte blanche" in decision about the method of depreciation they would use, as well as the reality of low expected existence of a company in current situation, e.g. 40 years. That is unimaginable these days. Consequently, the company will not be able to apply the total sum of depreciation of the goods. Hence the managers of the company need to be ready to react promptly to alterations in case of negative trends in the company's development.

Keywords: entrepreneurial environment, legislature, long-term assets, depreciaton, accounting

JEL Classification: G 32

ÚVOD

Zákon o účtovníctve 431/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov definuje majetok ako aktíva účtovnej jednotky, ktoré sú výsledkom minulých udalostí. Je takmer isté, že v budúcnosti zvýšia ekonomické úžitky účtovnej jednotky a dajú sa spoľahlivo oceniť podľa § 24 - 28; vykazujú sa v účtovnej závierke v súvahe alebo vo výkaze o majetkoch a záväzkoch. Aktíva sú v zákone definované ako ekonomické prostriedky, ktoré sú výsledkom minulých udalostí, od ktorých sa očakáva, že v budúcnosti povedú k zvýšeniu ekonomických úžitkov. Aktíva tvoria majetok a iné aktíva (Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov).

1 CIEĽ A METODIKA

Cieľom príspevku je zamerať sa na dlhodobý hmotný majetok, vybraného podnikateľského subjektu, hlavne na jeho evidenciu a porovnať spôsoby odpisovania majetku podniku od jeho nadobudnutia pred rokom 2015 a posúdenie zmien v odpisovaní od 1.1.2015 po ich uvedení v zákone 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

Pri spracovaní príspevku bol použitý materiál:

- z rôznych finančných, informačno-hospodárskych portálov a odbornej literatúry,
- legislatívnych predpisov, ktoré sú platné v Slovenskej republike,
- logické metódy ako analýza, syntéza, indukcia a dedukcia, komparácia,
- účtovné výkazy z účtovnej závierky – Súvaha, Výkaz ziskov a strát.

2 VÝSLEDKY A DISKUSIA

Dlhodobý majetok má pre každý podnikateľský subjekt veľký význam. Prispieva k zabezpečeniu funkčnosti predmetu podnikania, pomáha pri tvorbe nových produktov vytvára podmienky pre realizáciu transformačného procesu. Vplýva ako na efektívnu činnosť podniku a na jeho budúci vývoj. Je charakterizovaný ako majetok, ktorého doba použiteľnosti, dohodnutá doba splatnosti alebo vyrovnania iným spôsobom, pri vzniku účtovného prípadu je dlhšia ako jeden rok (Kajanová, J., 2016, s. 5).

Dlhodobý majetok je majetok, ktorý sa nespotrebuje jednorazovo, ale používaním sa postupne opotrebováva a jeho opotrebenie sa v účtovníctve eviduje vo forme odpisov.

Dlhodobý majetok sa člení na (Opatrenia MF SR č. 23054/2002-92 zo 16. decembra 2002 o postupoch účtovania):

- dlhodobý hmotný majetok,
- dlhodobý nehmotný majetok,
- dlhodobý finančný majetok,
- dlhodobé pohľadávky.

2.1 OBSTARANIE DLHODOBÉHO MAJETKU

Obstarávaním majetku si podnik zabezpečuje úplnú obnovu majetku, rozšírenie výroby alebo modernizáciu podniku. Podnikateľské subjekty si môžu dlhodobý majetok obstarat' viacerými spôsobmi:

- kúpou,
- vytvorením vlastnou činnosťou,
- bezodplatným nadobudnutím (darovaním),
- preradením z osobného užívania do podnikania.

Dlhodobým nehmotným majetkom a dlhodobým hmotným majetkom sa stávajú veci zaradením do užívania na základe dokladu - protokol o zaradení dlhodobého majetku do užívania, resp. zápis o zaradení dlhodobého majetku do užívania (Kajanová, J., 2016, s. 13).

2.2 OCEŇOVANIE DLHODOBÉHO MAJETKU

Účtovná jednotka je povinná oceňovať majetok a záväzky ku dňu ocenenia podľa § 24, ods. 1 zákona o účtovníctve, a to (Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve):

- ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu,
- ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka.

Podľa Zákona o účtovníctve sa dlhodobý majetok do 31.12.2014 oceňoval:

- v obstarávacej cene,
- v reprodukčnej obstarávacej cene,
- vo vlastných nákladoch,
- v zostatkovej cene.

Novelou zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov účinnou od 1.1.2016 bola zrušená reprodukčná obstarávacia cena a bola nahradená reálnou hodnotou.

2.3 OPOTREBENIE MAJETKU

Opotrebenie majetku súvisí so životnosťou majetku. Životnosť predstavuje čas od okamihu zaradenia majetku do podniku až po stratu svojich úžitkových vlastností, kedy nastáva už likvidácia majetku. Opotrebenie majetku predstavuje postupné znižovanie hodnoty dlhodobého majetku a môže byť:

1. fyzické
2. morálne

2.4 ODPISOVANIE DLHODOBÉHO MAJETKU

Odpismi vyjadrujeme mieru opotrebenia dlhodobého majetku. Odpisy patria medzi náklady, podniku sa však vracajú v cene predávaných výrobkov a služieb, a možno ich teda použiť ako finančné zdroje. Z toho dôvodu sú osobitnou finančnou kategóriou – sú nákladom a zdrojom zároveň (Baštincová, A, 2009, s. 49).

Podľa platných predpisov rozoznávame odpisy:

- účtovné odpisy,
- daňové odpisy.

Účtovné odpisy

Podľa zákona o účtovníctve § 28, ods. 4, účtovná jednotka odpisuje hmotný majetok okrem zásob a nehmotný majetok okrem pohľadávok počas predpokladanej doby používania zodpovedajúcej spotrebe budúcich ekonomických úžitkov z majetku. Nehmotný majetok, ktorým sú náklady na vývoj, musí účtovná jednotka odpísať najneskôr do piatich rokov od jeho obstarania (Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve).

Účtovné odpisy stanovuje podnikateľský subjekt v súlade s dobou upotrebitel'nosti dlhodobého majetku alebo vo vzťahu k výkonom. Pre účtovné odpisovanie platia nasledujúce všeobecné pravidlá (Kajanová, J., 2016, s. 26):

- účtovná jednotka začína odpisovať od prvého dňa mesiaca, ktorý nasleduje po mesiaci, v ktorom bola príslušná zložka dlhodobého nehmotného majetku a dlhodobého hmotného majetku uvedená do užívania a odpisovanie trvá do posledného dňa mesiaca, v ktorom sa majetok vyradil z užívania,
- odpisovať možno len do výšky vstupnej ceny alebo zvýšenej vstupnej ceny,
- odpisuje sa ako majetok v prevádzke, tak aj majetok v rezerve,
- majetok sa odpisuje vzhľadom na opotrebenie zodpovedajúce bežným podmienkam užívania,
- dlhodobý nehmotný majetok so vstupnou cenou 2 400 € a menej a dlhodobý hmotný majetok so vstupnou cenou 1 700 € a menej možno odpísať postupne aj jednorázovo po zaradení do užívania,
- postup odpisovania nesmie byť v priebehu odpisovania menený.

Dlhodobý nehmotný majetok a dlhodobý hmotný majetok sa odpisuje na základe odpisového plánu nepriamo prostredníctvom účtovných odpisov. Zostatková hodnota sa zisťuje pomocou oprávok k dlhodobému nehmotnému majetku a dlhodobému hmotnému majetku (Opatrenia MF SR č. 23054/2002-92 zo 16. decembra 2002 o postupoch účtovania).

Účtovné odpisy sa účtujú v prospech účtu účtovej skupiny 07 – Oprávky k dlhodobému nehmotnému majetku a účtovej skupiny 08 – Oprávky k dlhodobému hmotnému majetku a na ťarchu účtu 551 – Odpisy dlhodobého nehmotného majetku a dlhodobého hmotného majetku (Opatrenia MF SR č. 23054/2002-92 zo 16. decembra 2002 o postupoch účtovania).

Zmeny v uplatňovaní daňových odpisov hmotného majetku (financnasprava.sk)

Od 1. januára 2015 bol novelizovaný zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov a došlo k zmene v odpisovaní hmotného majetku, a to v týchto oblastiach:

- rozšírenie počtu odpisových skupín,
- obmedzenie možnosti zrýchleného odpisovania,
- zmena odpisovania majetku prenajatého formou finančného prenájmu,
- povinnosť prerušenia odpisovania hmotného majetku.

Daňové odpisy

Keďže odpisy ako náklad znižujú zdaňovaný zisk, štát musí stanoviť záväzné pravidlá na výpočet odpisov, ktoré podnik musí rešpektovať v daňovom priznaní. Daňové odpisy upravuje zákon o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Po zmene v zákone č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov platnej od 1.1.2015 sa majetok pri odpisovaní zatrieduje do 6 odpisových skupín s priradenou dobou odpisovania. Tieto odpisové skupiny sú zobrazené v nasledujúcej tabuľke:

Tabuľka 1: Odpisovanie DHM

odpisová skupina	doba odpisovania
1	4 roky
2	6 rokov
3	8 rokov
4	12 rokov
5	20 rokov
6	40 rokov

Zdroj: Zákon o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov § 26 ods. 1

Daňovník zaradi dlhodobý majetok do odpisových skupín v prvom roku odpisovania podľa klasifikácie uvedenej v prílohe zákona o dani z príjmov (Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov).

Pri odpisovaní možno použiť dve metódy odpisovania:

- rovnomernú,
- zrýchlenú.

Pri *rovnomernom* odpisovaní dlhodobého majetku sa ročný odpis určí ako podiel vstupnej ceny hmotného majetku a doby odpisovania stanovenej pre príslušnú odpisovú skupinu.

Tabuľka 2: Rovnomerné odpisovanie DHM

odpisová skupina	ročný odpis
1	1/4
2	1/6
3	1/8
4	1/12
5	1/20
6	1/40

Zdroj: Zákon o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov § 27 ods.1

Pri *zrýchlenom* odpisovaní dlhodobého majetku sa odpisovým skupinám priradujú koeficienty pre zrýchlené odpisovanie. Po uplatnených zmenách je možné zrýchlené odpisovanie použiť iba pre odpisové skupiny 2 a 3.

Tabuľka 3: Zrýchlené odpisovanie DHM

odpisová skupina	koeficient pre zrýchlené odpisovanie		
	v prvom roku odpisovania	v ďalších rokoch odpisovania	pre zvýšenú zostatkovú cenu
1	4	-	-
2	6	7	6
3	8	9	8
4	12	-	-
5	20	-	-
6	40	-	-

Zdroj: Zákon o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov § 28 ods.1

Legenda:

1.rok odpisovania

ďalšie roky

pri zvýšení ZC

$RO = VC : k$

$RO = (ZC \times 2) : (k - n)$

$RO = (ZZC \times 2) : (k - n)$

RO – ročná výška odpisu

VC – vstupná cena

k – koeficient

n – počet rokov, počas ktorých sa už majetok odpisoval

ZZC – zvýšená zostatková cena /po vykonaní technického zhodnotenia/

3 ODPISOVANIE VYBRANÝCH DRUHOV MAJETKU PODNIKU

Podľa § 28 zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov si účtovná jednotka zostaví odpisový plán, na základe ktorého vykonáva odpisovanie majetku.

Sledovaný podnik používa daňové a účtovné odpisy. Daňové odpisy uplatňuje podľa zákona o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov. Spoločnosť používala rovnomerné aj zrýchlené odpisovanie, ale od roku 2015 došlo okrem iných zmien aj k obmedzeniu používania zrýchleného odpisovania. Vybrané zmeny v zákone si priblížime na konkrétnych príkladoch v tejto kapitole.

V príspevku je uvedených niekoľko príkladov konkrétneho podnikateľského subjektu, ktorý z dôvodu ochrany údajov nie je bližšie charakterizovaný.

Dopravný prostriedok - nákladné auto.

Nákladné auto bolo obstarané kúpou v hodnote 15 400 € bez DPH. S kúpou nákladného auta sú spojené aj ďalšie poplatky, napr. za registráciu, kolky alebo poplatky, ktoré boli vo výške 15 960 €. Nákladné auto bolo zaradené do majetku podniku v novembri 2013, podľa daňových odpisov do 1. odpisovej skupiny, s dobou odpisovania 4 roky, bola použitá zrýchlená metóda odpisovania. Odpisovanie od zaradenia do užívania je zobrazené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 4: Odpisy nákladného auta

Rok	Spôsob odpisovania	Odpisová skupina	Vstupná cena	Uplatnený odpis	Zostatková cena
2013	Zrýchlené	1	15 960 €	665 €	15 295 €
2014	Zrýchlené	1	15 960 €	5 985 €	9 310 €
2015	Rovnomerné	1	15 960 €	3 990 €	5 320 €
2016	Rovnomerné	1	15 960 €	3 990 €	1 330 €

Zdroj: Spracované podľa interných materiálov podnikateľského subjektu

V roku 2013 bol uplatnený odpis vo výške 665 €, keďže nákladné auto bolo zaradené do užívania v novembri, odpis bol uplatnený len za mesiace november a december. Za rok 2014 bolo auto odpisované už po celý rok a výška uplatneného odpisu bola 5 985 €. V roku 2015 bolo auto odpisované už formou rovnomerného odpisovania, nakoľko od 1.1.2015 nastalo v zákone o dani z príjmov obmedzenie možnosti používania zrýchleného odpisovania. Nákladné auto je aj naďalej zaradené do prvej odpisovej skupiny s dobou odpisovania 4 roky, ale aj napriek tomu, že metóda odpisovania sa počas doby odpisovania nesmie meniť, podnik bude pokračovať v odpisovaní nákladného auta metódou rovnomerného odpisovania. Čiže za rok 2015 a 2016 sú odpisy v rovnakej výške, a to 3 990 €.

Uplatnením metódy zrýchleného odpisovania sa v prvých rokoch zvýšili náklady podniku, ale pri prechode na rovnomerné odpisovanie sa výška odpisov ustálila na rovnakú sumu, ktorá bola nižšia, čím sa náklady podniku výrazne znížili.

Výrobné zariadenie – stroj

Stroj bol obstaraný na výrobné účely, zaradený do používania v máji 2012, do 2 odpisovej skupiny s dobou odpisovania 6 rokov, bola použitá rovnomerná metóda odpisovania.

Tabuľka 5: Odpisy stroja

Rok	Spôsob odpisovania	Odpisová skupina	Vstupná cena	Uplatnený odpis	Zostatková cena
2012	Rovnomerné	2	25 530 €	2 837 €	22 693 €
2013	Rovnomerné	2	25 530 €	4 255 €	18 438 €
2014	Rovnomerné	2	25 530 €	4 255 €	14 183 €
2015	Rovnomerné	2	25 530 €	4 255 €	9 928 €
2016	Rovnomerné	2	25 530 €	4 255 €	5 673 €

Zdroj: Spracované podľa interných materiálov podnikateľského subjektu

Výrobné zariadenie bolo obstarané v máji 2012, čiže za rok 2012 bol uplatnený odpis len za 8 mesiacov. V ďalších rokoch už boli odpisy uplatnené za celý rok, keďže ide o rovnomerné odpisovanie boli v rovnakej výške, a to 4 255 €.

Pre uvedený stroj nenastali v odpisovaní žiadne zmeny, pretože patrí do rovnakej odpisovej skupiny a účtovná jednotka bude aj v ďalších rokoch uvedený majetok odpisovať rovnakou metódou. Keďže v odpisovaní nenastáva žiadna zmena, odpisy stroja budú v nezmenenej výške uplatnené aj v nákladoch podniku.

Administratívna budova

Budova, bola zakúpená na administratívne účely, v januári 2012. Do používania bola však zaradená vo februári 2012 z dôvodu stavebných úprav. Podľa daňových odpisov ju podnik zaradil do 4. odpisovej skupiny, s dobou odpisovania 20 rokov. Podnik uplatňoval od jej zaradenia metódu rovnomerného odpisovania.

Tabuľka 6: Odpisy administratívnej budovy

Rok	Spôsob odpisovania	Odpisová skupina	Vstupná cena	Uplatnený odpis	Zostatková cena
2012	Rovnomerné	4	23 360 €	1 071 €	22 289 €
2013	Rovnomerné	4	23 360 €	1 168 €	21 121 €
2014	Rovnomerné	4	23 360 €	1 168 €	19 953 €
2015	Rovnomerné	6	23 360 €	584 €	19 369 €
2016	Rovnomerné	6	23 360 €	584 €	18 785 €

Zdroj: Spracované podľa interných materiálov podnikateľského subjektu

Za rok 2012 bol uplatnený odpis za 11 mesiacov, keďže budova bola zaradená do užívania vo februári. V roku 2013 a 2014 boli uplatnené odpisy v rovnakej výške 1 168 €. Od 1.1.2015 boli budovy rozdelené do dvoch odpisových skupín, a to 5 a 6. V 5. odpisovej skupine je majetok aj naďalej odpisovaný 20 rokov, v 6. odpisovej skupine sa doba odpisovania predĺžila na 40 rokov. Do 6. odpisovej skupiny boli zaradené aj budovy slúžiace na administratívne účely, to znamená, že podnik musel uvedenú administratívnu budovu preradiť do 6. odpisovej skupiny s dobou odpisovania 40 rokov.

Týmto preradením sa predĺžila doba odpisovania, z čoho vyplýva, že výška odpisov sa znížila, keďže sú odpisy rozložené na viac rokov, to znamená, že sa náklady znížili, avšak zvýšilo sa daňové zaťaženie podniku.

ZÁVER

Súčasná doba prináša čoraz väčší nárast konkurencie a neustále sa meniace trhovú prostredie vytvára priestor pre finančných manažérov pre efektívnu alokáciu finančných prostriedkov.

Aby podnik fungoval úspešne, jedným z predpokladov je aj kvalifikovaná práca s informáciami o stave interného, ale aj externého prostredia na trhu, ktoré podáva účtovníctvo.

Cieľom každého podniku je maximalizácia zisku. Veľmi výhodné bolo používanie zrýchleného odpisovania majetku hlavne pre tie podniky, ktoré počítali v budúcnosti s vyšším ziskom, pretože použitím zrýchlenej metódy odpisovania si mohol podnik efektívne znížiť základ dane. Pri zrýchlenom odpisovaní sú odpisy na začiatku vyššie a v ďalších rokoch sa ich výška postupne znižuje.

Avšak zmenou zákona o dani z príjmov od 1.1.2015, je obmedzená možnosť používania metódy zrýchleného odpisovania v odpisových skupinách. Toto obmedzenie znížilo podniku výšku nákladov, čo malo negatívny dopad hlavne na malé a stredné podniky, pretože znížením nákladov sa zvýšil ich základ dane. Preto v súčasnej dobe cieľom týchto podnikov je hlavne udržanie sa na trhu, lebo neustále zmeny v zákonoch čoraz viac komplikujú ich životaschopnosť.

LITERATÚRA

- Baštincová, A.: Dlhodobý hmotný majetok z účtovného a daňového hľadiska. Bratislava: IURA EDITION, 2009, ISBN 978-80-8078-199-6
- Bondareva, I. – Zatrochová, M.: Podnikové financie. Teória a praktické aplikácie. Bratislava: Vydavateľstvo STU, 2011. ISBN 978-80-85659-69-6
- Cenigová, A.: Podvojný účtovníctvo podnikateľov. BRATISLAVA: CENIGA, 2015, ISBN: 9788096994663
- Finančné riaditeľstvo SR. odbor podpory a služieb pre verejnosť. január 2015. dostupné na internete: https://www.financnasprava.sk/_img/pfsedit/dokumenty_pfs/infoservis/aktualne_informacie/dp/2015/2015_01_08_zmeny_v_odpisovani_majetku.pdf
- Kajanová, J.: Podvojný účtovníctvo. 2. vyd. BRATISLAVA: KARTPRINT. 2016, ISBN: 978-80-89553-40-2
- Odpisy majetku, dostupné na internete: <http://www.finance.sk/podnikanie/informacie/odpisy-majetku/>
- Opatrenie ministerstva financií SR č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva.
- Rešetková, M.: Oceňovanie dlhodobého hmotného majetku v roku 2014, dostupné na internete: <http://www.uad.sk/33/ocenovanie-dlhodobeho-hmotneho-majetku-v-roku-2014-uniqueiduchxzasyznbapinphhx2-75qifv8-mzw/?reltype=2>
- Sedlák, M. a kol.: Podnikové hospodárstvo. BRATISLAVA: IURA EDITION, 2010, ISBN 978-80-8078-317-4
- Seneši, N.: 8 Významných zmien v odpisovaní majetku od roku 2015, dostupné na internete: <https://www.podnikajte.sk/dane-a-uctovnictvo/c/1737/category/odpisy/article/zmeny-v-odpisovani-2015.xhtml>
- Šubertová, E.: Slovenské podnikateľské prostredie a nové trendy v podnikaní. In: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Horizonty podnikateľského prostredia II“, 8. november 2013, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, s. 239 - 245, 2013. ISBN 978-80-223-3498-3
- Zákon č. 431/2002 z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 595/2003 z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

Afiliácia k projektu:

Tento príspevok je súčasťou výstupov projektu VEGA č. 1/0218/16 „Model implementácie controllingu ako nástroja riadenia v skupine podnikov stredné podniky strojárskeho a elektrotechnického priemyslu.“ Riešenie projektu (2016-2018)

Autor:

Ing. Viera Ölvecká, PhD.

Univerzita Komenského v Bratislave
Fakulta managementu
Odbojárov 10
820 05 Bratislava 25
Tel.: 00421 905 140 206
e-mail: viera.olvecká@fm.uniba.sk

ŠTÚDIUM NA TECHNICKEJ UNIVERZITE VERSUS POŽIADAVKY PRAXE – VÝSLEDKY VÝSKUMU NA VZORKE ABSOLVENTOV FCHPT STU

STUDY AT THE TECHNICAL UNIVERSITY VERSUS PRACTICAL REQUIREMENTS - THE RESULTS OF RESEARCH ON A SAMPLE OF GRADUATES FCHPT STU

Jana Plchová

Abstract

Purpose of the article The purpose of this article is to map the situation in the university student's preparation for their incorporation into real practice. The theoretical background work was utilized into the implementation of direct research on a sample of the student's university.

Methodology/methods We used the methods of primary and secondary research. The primary research was conducted by standard questionnaire method on a sample of 52 university students in Shanghai, China and 120 students of the Slovak University of Technology in Bratislava.

We used the standard methods of research work, such as abstraction, analysis and synthesis, induction, deduction, comparison, and standard statistics methods.

Scientific aim The main goal of this paper is to find out:

1. Whether students are interested in working in the field of their study.
2. What information students are searching the internet on their potential employers.
3. Which are the students' opinions about the quality of their training for future employment.

Findings Based on the research results it can be concluded that STU students interested in employment in the field of their study, but they show a relatively small initiative in gaining a practical experience. For 90% of Slovak students is a priority when seeking employment obtaining permanent employment and permanent income. 30 % of graduates STU do not consider its preparation for labour market conditions to be sufficient.

Conclusions (limits, implications etc.) In line with the objectives of article it can be said that the education system in Slovakia at the moment is marked by many difficulties and considerable disconnection from the real practice requirements.

Keywords: education on university, preparing students for labor market

JEL Classification: M20, M23

ÚVOD

Vysokoškolský diplom si na Slovensku každoročne prevezme viac ako 70 tisíc absolventov. Faktom však je, že len malé percento z nich spĺňa očakávania zamestnávateľov. Bez ohľadu na oblasť v ktorej pôsobia sa firmy zhodujú, že absolventom chýbajú praktické skúsenosti, mäkké zručnosti a jazykové znalosti. Podľa prieskumu, ktorý sa uskutočnil v rokoch 2013-14 a do ktorého bolo zapojených 165 zástupcov zamestnávateľov rôznych sektorov služieb, poradenstva, obchodu a výroby sú pre nich najdôležitejšími faktormi pri výbere budúcich zamestnancov ich sociálne a komunikačné kompetencie a vedomosti a zručnosti preukázané pri pracovnom pohovore (Brozmanová, Gregorová, Vlašičová, 2014).

Podľa prieskumu ARRA z roku 2010 viac ako 50 percent absolventov nikdy nepracovalo vo vednom odbore, ktorý vyštudovali. To znamená, že len menej ako 50 percent absolventov sa skutočne uplatní v profesiách, ktoré sa rozhodli študovať na jednotlivých vysokých školách (Považan, 2010).

Stále viac sa laická aj odborná verejnosť začína zamýšľať nad tým, ako realizovať štúdium na vysokých školách tak, aby absolventi boli pripravení nielen na plynulý prechod z vysokej školy do zamestnania, ale aby štúdium bolo adekvátnou prípravou pre uplatnenie absolventov v praxi. Splnenie týchto cieľov však nie je možné bez toho, aby sa akademické prostredie našich škôl nezačalo viac otvárať praxi.

Hoci naše školstvo malo v minulosti vysokú úroveň, čo uznávali aj medzinárodní experti, organizácie a podniky, v súčasnosti sa odborníci i všeobecná mienka stále viac prikláňajú k názoru, že systém vzdelávania na Slovensku, ako aj úroveň absolventov, sa stále zhoršuje. Dôvodov je samozrejme viacero, najpodstatnejšími sú ale pravdepodobne časté zmeny na poste ministra školstva a s tým súvisiace stále nové a nedokončené reformy celého systému vzdelávania. Niektoré reformy systému vzdelávania ovplyvnili formy vzdelávania, jeho obsah a tiež spôsob jeho financovania. Žiaľ jednotlivé pokusy o reformy systému školstva na seba navzájom nenadväzovali, takže reálnym výsledkom je, že starý fungujúci systém bol porušený a nový, moderný a efektívnejší nebol vytvorený (Haverlík, Haverlíková, 2015).

Každá organizácia musí mať eminentný záujem, aby do nej mali záujem prísť pracovať talentovaní jedinci, ktorí budú ochotní a schopní využiť svoj talent pri rozvíjaní firmy a budovaní jej jedinečného postavenia na trhu. Svoju atraktivitu na trhu práce môže organizácia podporiť aktívnym vytváraním pozitívneho a podporujúceho pracovného prostredia vo firme, čím rozvíja aj kultúru podpory talentov (Sirková, M., Ali, T. V., Ferencová, M., 2015). Je ale dôležité, aby v praxi existoval systém, ktorý bude podporovať spoluprácu medzi univerzitným prostredím a praxou a ktorý bude umožňovať talentovaným študentom a podnikom vzájomne výhodnú spoluprácu už počas štúdia.

Pred niekoľkými desaťročiami sa na vysokých školách využíval systém tzv. podnikových štipendií, ktorý mal mnoho výhod. Tento systém umožňoval podnikom financovať študenta počas jeho štúdia na vysokej škole mesačne určitou sumou. Na základe zmluvy sa študent potom zaviazal, že počas štúdií bude určitú časť prázdnin pracovať v podniku a po ukončení štúdia na vysokej škole odpracuje určitú dobu, spravidla najmenej päť rokov, v tomto podniku ako riadny zamestnanec. Táto forma financovania štúdia bola výhodná pre obidve zúčastnené strany. Študenti získali prax, finančné prostriedky aj istotu pracovného miesta po skončení štúdia. Podniky týmto spôsobom získali istotu, že absolvent nielenže bol zaškolený na niektoré činnosti, ale mal aj reálne skúsenosti s ich vykonávaním a spravidla bol oboznámený aj s celkovou situáciou v danom podniku. Už počas jeho štúdií mohlo byť jeho vzdelávanie usporiadané pre jeho budúce pracovisko (Haverlík, Haverlíková, 2015).

V súvislosti s uzákoneným duálnym vzdelávaním na odborných stredných školách a učilištiach vzniká prirodzená otázka, či by nebolo vhodné podobné riešenie aj pre vysoké školy. Takéto riešenie by pomohlo efektívne prepojiť požiadavky praxe a potreby trhu práce so systémom vzdelávania a súčasne by týmto spôsobom bolo možné aj zvyšovať lojalitu zamestnancov k firme a súčasne vyhľadávať na školách nových talentovaných budúcich zamestnancov žiadaných na trhu práce, podporovať ich záujem zotrvať v organizácii aj po skončení štúdia (Šúbertová, 2014).

1 CIEĽ A METODIKA

Cieľom predloženého príspevku je zmapovať situáciu v oblasti prípravy univerzitných študentov na ich začlenenie do reálnej praxe, pričom teoretické východiská práce boli využité pri realizácii priameho výskumu na vzorke univerzitných študentov. Cieľom tohto priameho výskumu bolo zistiť:

1. či majú študenti záujem zamestnať sa v odbore, ktorý vyštudovali a či už počas štúdia využili možnosť zamestnať sa obore, v ktorom sa chcú uplatniť po skončení štúdia,
2. aké informácie vyhľadávajú študenti na internete o svojom potenciálnom zamestnávateľovi a aké faktory sú pre študentov dôležité z hľadiska rozhodovania sa o výbere budúceho zamestnávateľa,
3. aký je názor študentov na to, či ich štúdium na univerzite dostatočne pripravilo pre trh práce resp. podnikateľskú kariéru po skončení školy.

Pri napĺňaní cieľov článku boli využité metódy sekundárneho a primárneho výskumu. Podkladové údaje a dáta pre sekundárny výskum boli čerpané z dostupných tlačových aj elektronických zdrojov zaoberajúcich sa problematikou systému vzdelávania na Slovensku s dôrazom na vysokoškolské vzdelávanie a jeho prepojenie na požiadavky praxe.

Primárny výskum pre všetky tri skúmané oblasti bol realizovaný štandardnou dotazníkovou metódou na vzorke 120 študentov – absolventov Fakulty chemickej a potravinárskej technológie STU v Bratislave. Respondenti boli muži aj ženy, návratnosť dotazníkov bola 100 %. Výskum bol realizovaný v júni 2016.

Pri vyhodnocovaní druhej skúmanej oblasti boli využité aj výsledky paralelného výskumu realizovaného v prvej polovici roka 2016 v čínskom Šanghaji (Plchová, Turáková, 2016).

Všetky materiály a dáta boli postupne analyzované a vyhodnotené. Pri spracovaní boli využité všeobecné metódy vedeckej práce ako je abstrakcia, indukcia, dedukcia, analýza, syntéza, ako aj štandardné štatistické metódy.

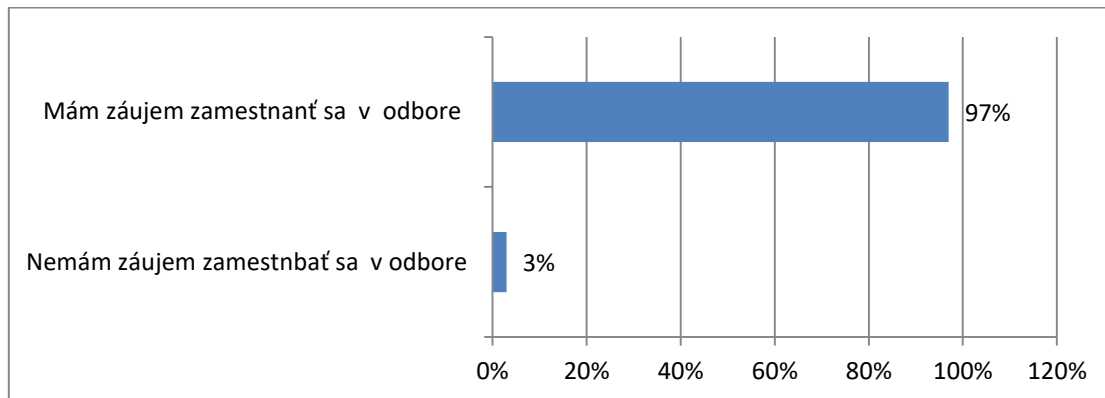
2 VÝSLEDKY A DISKUSIA

2.1 ZÁUJEM ŠTUDENTOV O ZAMESTNANIE SA VO VYŠTUDOVANOM ODBORE A ODBORNÁ PRAX POČAS ŠTÚDIA

V prvej časti výskumu odpovedali študenti na otázky:

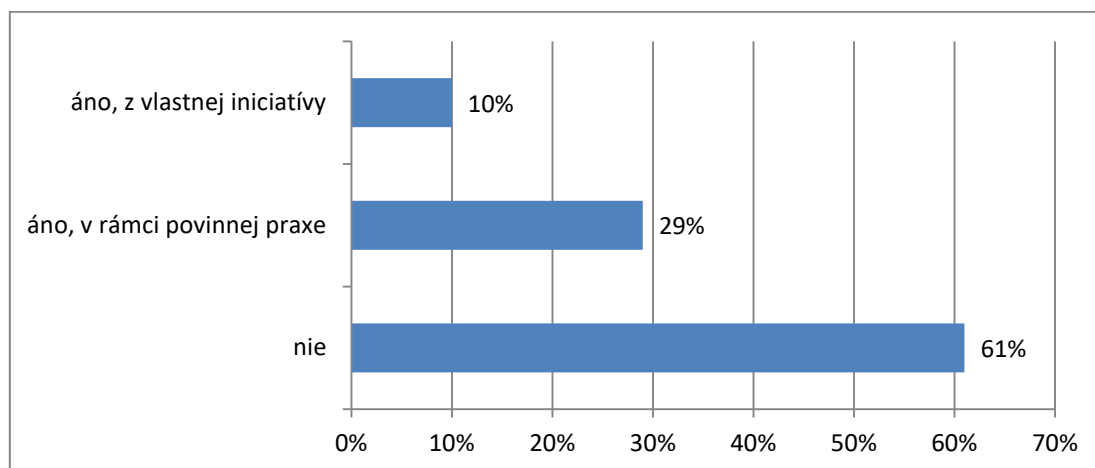
1. Máte záujem zamestnať sa odbore, ktorý ste vyštudovali?
2. Boli ste už počas štúdia zamestnaný v odbore, v ktorom sa chcete uplatniť po skončení školy?
3. Zaujímali ste sa aktívne o možnosti pracovného uplatnenia po skončení školy už počas štúdia?

Výsledky výskumu sú prehľadne zobrazené v nasledujúcich grafoch č. 1, 2 a 3.

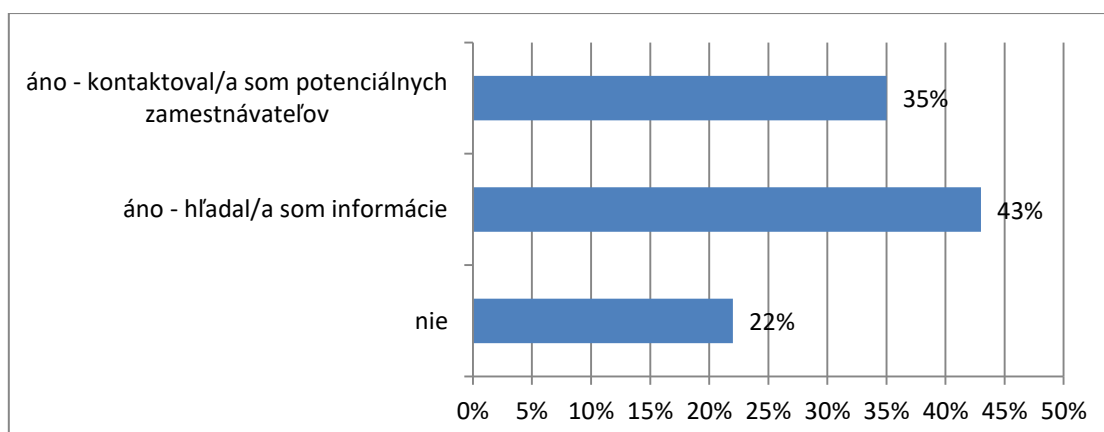
Graf 1: Záujem študentov o zamestnanie sa vo vyštudovanom odbore

Zdroj: Vlastné spracovanie, 2016

Graf 2: Prax v odbore počas štúdia

Zdroj: Vlastné spracovanie, 2016

Graf 3: Záujem študentov o pracovné uplatnenie už počas štúdia

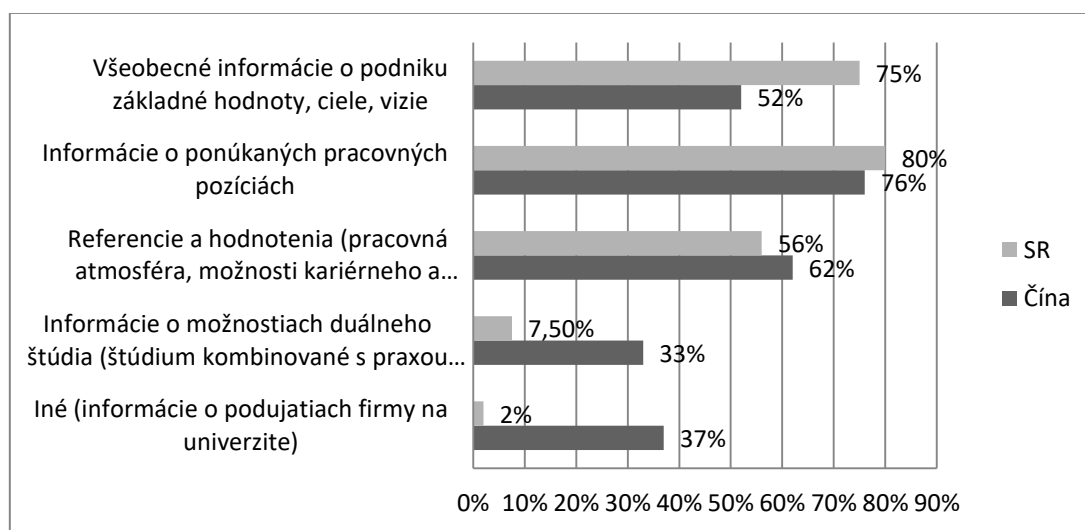
Zdroj: Vlastné spracovanie, 2016

Na základe týchto výsledkov možno konštatovať, aj keď takmer všetci študenti (97 %) deklarujú svoj záujem zamestnať sa po ukončení štúdia v odbore, ktorý vyštudovali (graf č.1), len 10 % z nich hľadalo už počas štúdia z vlastnej iniciatívy možnosti odbornej praxe v odbore. Pre ďalších 29 % respondentov bola jediným kontaktom s reálnym pracovným prostredím povinná prax počas štúdia (graf č.2). Je zaujímavé, že až 69 % respondentov konštatuje, že nemajú praktické skúsenosti s prácou v odbore napriek tomu, že povinná prax bola súčasťou ich štúdia.

V oblasti aktívneho záujmu študentov o pracovné uplatnenie (graf č. 3) deklarovalo 22 % študentov, že sa o túto problematiku počas štúdia nezaujímal, 43 % študentov prejavilo svoj záujem len hľadaním informácií a len zhruba tretina študentov (35 %) kontaktovala svojich potenciálnych zamestnávateľov už počas štúdia.

2.2 VYHLADÁVANIE INFORMÁCIÍ O PODNIKOCH A FAKTORY OVPLYVŇUJÚCE HĽADANIE A VÝBER ZAMESTNÁVATEĽA

Ďalšia časť výskumu bola zameraná na zisťovanie obsahu informácií, ktoré študenti vyhľadávajú na internete o svojom potenciálnom zamestnávateľovi. V tejto časti výskumu sú využité okrem výsledkov výskumu na vzorke študentov STU aj výsledky paralelného výskumu, ktorý prebiehal na vzorke 54 univerzitných študentov v čínskom Šanghaji (Plchová, Turáková, 2016). Výsledky výskumu sú zobrazené v grafe č. 4.

Graf 4: Vyhľadávanie informácií o zamestnávateľoch na internete v SR a v Číne

Zdroj: Vlastné spracovanie, 2016

Na základe týchto výsledkov možno konštatovať, že študenti v Číne aj na Slovensku venujú najväčšiu pozornosť informáciám o ponúkaných pracovných miestach (80 % respondentov v SR, 76 % v Číne).

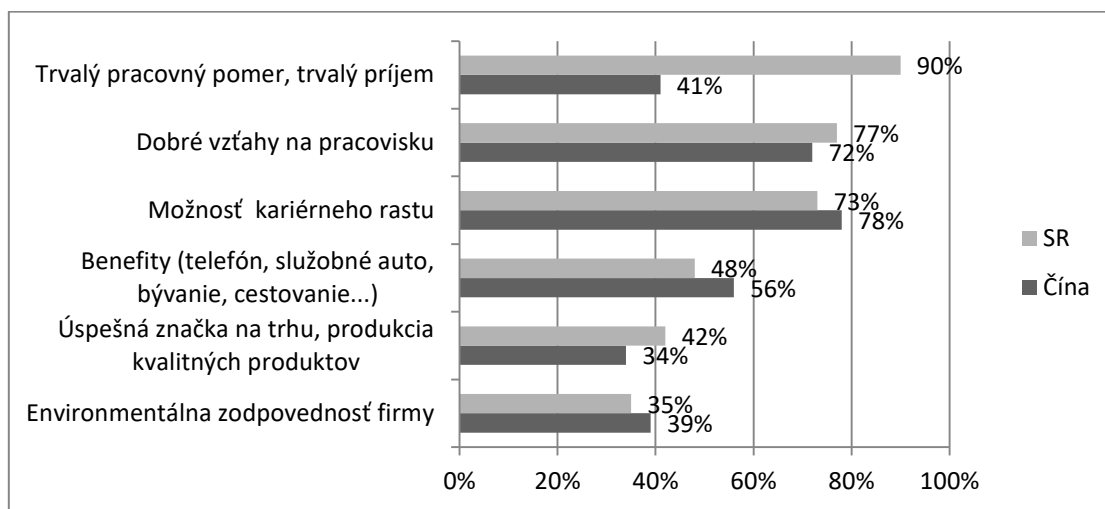
Ako vidno z výsledkov prieskumu, základné informácie o podniku, o jeho cieľoch, hodnotách a víziách sú mimoriadne dôležité najmä pre slovenských študentov (75 % respondentov v SR, 52 % v Číne). V porovnaní s webovými stránkami podniku majú študenti možnosť získať na sociálnych sieťach aj referencie o daných zamestnávateľoch, či rebríček hodnotenia postavenia podniku na trhu alebo hodnotenia konečných spotrebiteľov.

Pre študentov z oboch krajín sú okrem toho dôležité aj informácie o pracovnej atmosfére a možnostiach ďalšieho odborného a kariérneho rastu v podnikoch.

V Číne na rozdiel od Slovenska je bežné, že podniky často prezentujú svoju činnosť a produkty priamo v univerzitných kampusoch. Rozdiel v tomto prístupe možno pozorovať aj z výsledkov prieskumu, kde informácie o takýchto aktivitách podnikov vyhľadávajú na sociálnych sieťach až 37 % čínskych študentov, kým slovenskí študenti nemajú s informáciami o podobných akciách veľké skúsenosti (2 %).

Rovnako je z výskumu markantný rozdiel v počte študentov, ktorí na sociálnych sieťach vyhľadávajú informácie o duálnom vzdelávaní resp. o možnostiach kombinovania štúdia na univerzite s praxou vo firme. Podľa prieskumu vyhľadávajú tieto informácie 33 % čínskych študentov a len 7,5 % slovenských študentov.

Výsledky výskumu zameraného na skúmanie faktorov, ktoré ovplyvňujú študentov z oboch skúmaných krajín pri hľadaní práce a výbere zamestnávateľa sú znázornené v grafe č. 5.

Graf 5: Faktory ovplyvňujúce hľadanie a výber zamestnávateľa v SR a v Číne

Zdroj: Vlastné spracovanie, 2016

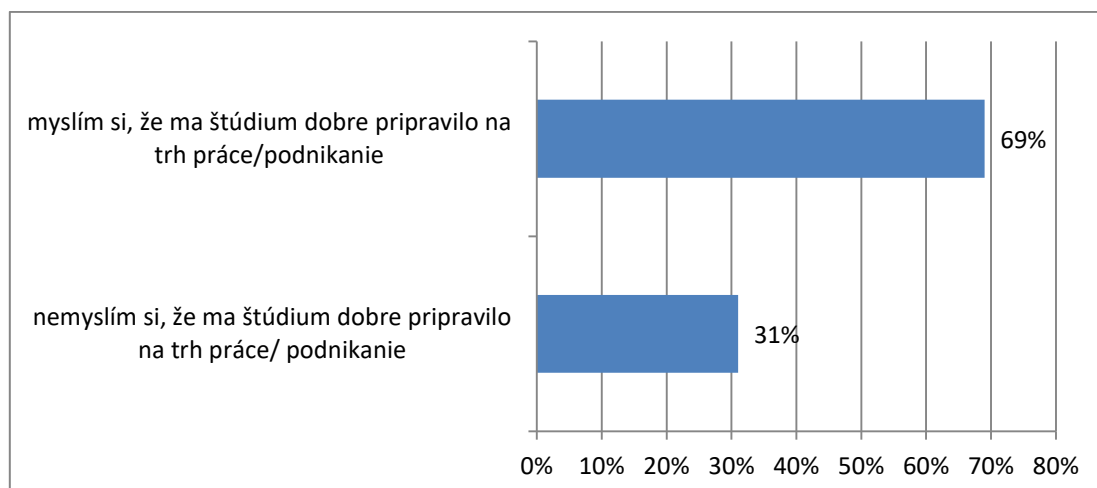
Na základe výsledkov prieskumu možno konštatovať, že pre slovenských študentov je najdôležitejším faktorom pri výbere zamestnávateľa trvalý pracovný pomer a trvalý príjem (90 % respondentov). Je potrebné poukázať na fakt, že faktor trvalého zamestnania a trvalého príjmu je významný len pre 41 % čínskych študentov, čo je menej ako polovica oproti výsledku Slovenska. Pre študentov v Číne je najdôležitejším faktorom možnosť kariérneho rastu (78 % respondentov).

Dobré vzťahy na pracovisku a dobrá pracovná atmosféra je veľmi dôležitých faktorom pre slovenských aj čínskych študentov. Mladí ľudia si uvedomujú, že čas strávený v zamestnaní výrazne ovplyvní aj kvalitu ich privátneho života a preto udelili tomuto faktoru veľký význam. (77 % respondentov v SR, 72 % respondentov v Číne).

Približne len pre tretinu študentov zo Slovenska aj z Číny sú dôležité aktivity podniku v oblasti životného prostredia a kvality jeho produkcie. Je zaujímavé, že podľa výsledkov tohto prieskumu má environmentálna zodpovednosť firmy pri hľadaní zamestnania o niečo väčšiu váhu o študentov z Číny ako zo Slovenska.

2.3 ŠTÚDIUM NA UNIVERZITE AKO PRÍPRAVA PRE TRH PRÁCE RESP. PODNIKANIE

Posledná časť výskumu umožnila slovenským študentom vyjadriť názor, či ich štúdium na univerzite dostatočne pripravilo pre trh práce resp. ich podnikateľskú kariéru. V tejto časti výskumu mali študenti aj možnosť napísať svoje pripomienky a názory na túto problematiku.

Graf 6: Štúdium na univerzite ako príprava na trh práce

Zdroj: Vlastné spracovanie, 2016

Z výsledkov výskumu vyplýva, že 31% respondentov nepovažuje svoju prípravu na uplatnenie sa na trhu práce resp. podnikateľskú kariéru počas štúdia na univerzite za dostatočnú. Vo vyjadreniach týchto študentov sa objavovali najmä tieto návrhy na zlepšenia:

Spolupráca s praxou počas štúdia

- škola by mala mať záujem spolupracovať so zamestnávateľmi a ponúknuť najlepších študentov do praxe,
- študenti požadujú oveľa väčší kontakt s realitou konkrétnych podnikov v podobe exkurzií a odborných praxí,
- súčasťou štúdia by malo byť riešenie reálnych problémov z praxe,
- študenti upozorňujú, že počas inžinierskeho štúdia je potrebné umožniť im pracovať čo najviac na moderných prístrojoch a zariadeniach v laboratóriách – veľakrát je to umožnené len doktorandom.

Oblasť jazykovej prípravy

- štúdium anglického jazyka by malo byť súčasťou výučby počas celého štúdia.

Oblasť ekonomickej a legislatívnej prípravy

- študenti požadujú počas štúdia praktické informácie o reálnom podnikateľskom prostredí, spôsobe založenia firmy resp. daňovej problematike.

ZÁVER

V súlade s cieľmi článku možno konštatovať, že systém vzdelávania na Slovensku v súčasnej dobe je poznačený mnohými problémami, počínajúc spôsobom financovania školstva ako aj jeho stále viac výrazným odpojením od požiadaviek reálnej praxe.

Na základe výsledkov výskumu možno konštatovať, že študenti FCHPT STU majú záujem zamestnať sa vo vyštudovanom odbore, ale prejavujú pomerne malú

iniciatívu v oblasti získavania praktických skúseností v študovanom odbore už počas štúdia ako aj vo vyhľadávaní potenciálnych zamestnávateľov.

Z porovnania výsledkov prieskumu na Slovensku a v Číne možno konštatovať, že v Číne existuje lepšie prepracovaný systém, ktorým podniky dokážu osloviť talentovaných študentov priamo na univerzitnej pôde a umožniť im možnosť aktívne spolupráce s podnikom už v čase štúdia.

Na Slovensku naproti tomu sa systém duálneho vzdelávania, ktorý predstavuje skĺbenie teórie s praxou, začína po dlhom období opäť len uvádzať do života. Zo strany zamestnávateľov ale aj samotných študentov zaznievajú pritom stále jasnejšie hlasy o potrebe väčšieho prepojenia praxe a vzdelávania. Podľa názoru autoriek tohto článku ide o systémový problém slovenského vzdelávacieho systému, ktorého zlepšenie musí nastať len v koordinácii spolupráce ministerstva školstva, podnikateľských subjektov a univerzít.

Ďalším pozoruhodným výsledkom nášho prieskumu je zarážajúci rozdiel medzi faktormi, ktoré študenti v oboch krajinách preferujú pri výbere zamestnávateľa. Zatiaľ čo pre 90% slovenských študentov je prioritou pri hľadaní zamestnania získanie trvalého pracovného pomeru a stáleho príjmu, je tento faktor dôležitý len pre 41 % študentov v Číne. Tí ako najdôležitejší faktor uviedli informácie o možnosti kariérneho rastu vo firme. Podľa nášho názoru tento výsledok korešponduje s nastavením systému vzdelávania na Slovensku ako systému vychovávajúceho zamestnancov, pre ktorých je najdôležitejším faktorom istota a ktorí nie sú počas štúdia dostatočne podporovaní vo využívaní svojej kreativity, podnikavosti a ochoty riskovať v záujme plného využitia svojho potenciálu.

Posledným podstatným výsledkom prieskumu je že asi 30 % respondentov – absolventov FCHPT STU nepovažuje počas štúdia za dostatočnú svoju prípravu na podmienky trhu práce a vo svojich komentároch požadujú najmä oveľa väčší kontakt s reálnymi problémami podnikov, podieľanie sa na ich riešení už počas štúdia, väčší objem exkurzií a najmä odborných praxí počas štúdia ako aj väčšiu snahu školy spolupracovať a ponúkať do praxe tých najlepších študentov. Absolventi upozorňujú aj na nie dostatočnú jazykovú prípravu počas štúdia a chýbajúce praktické informácie z legislatívnej a ekonomickej oblasti, ktoré by im umožnili ľahšiu orientáciu pri vstupe do praxe.

LITERATÚRA

- Brozmanová Gregorová, A., Vlašičová, J. 2014. Správa z prieskumu medzi zamestnávateľmi v rámci projektu Dobrovoľníctvo – cesta k zamestnaniu, 2014. [online], [30.09.2016]. Dostupné na: <http://www.dobrovolnickecentra.sk/subory/VOLWEM/sprava_prieskum_zamestnavatelja.pdf>
- Haverlík, I., Haverlíková, V., 2015 :Príprava vysokoškolákov pre prax už počas štúdia. CVTI SR Bratislava. [online], [2016-02-29]. Dostupné na: <https://vysokoskolacidopraxe.cvtisr.sk/files/prilohy/haverlik_haverlikova_priprava-vysokoskolakov-prax.pdf>
- Plchová, J., Turáková, A., 2016. Budovanie značky zamestnávateľa ako súčasť podnikovej kultúry –výskum trendov v Číne. In: *MANEKO Manažment a ekonomika podniku : Journal of Corporate Management and Economics* roč.8, č.1. zv. 1/2016, ISSN 1337-9488.

Považan, M. tlačová konferencia ARRA, 21.4.2010, , [online], [20.09.2016]. Dostupné na:
<<http://www.pluska.sk/slovensko/spolocnost/podlaprieskumu-su-vysokoskolaci-prax-pripraveni-dobre.html>>

Sirkova, M , Ali, T. V. Ferencova, M., 2015. -Talent management: focus on Slovak enterprises.*In: Економічний часопис-XXI*, ISSN 1728-6220

Šúbertová, E. 2014. Vzdelávanie budúcich podnikateľov ako nevyhnutná súčasť ich úspešnosti. In *Výchova k podnikateľstvu v SR : zborník vedeckých statí*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2014. ISBN 978-80-225-3966-1, s. 62-70

Autor:

Ing. Jana Plchová, PhD.

Slovenská Technická Univerzita v Bratislave

Ústav manažmentu

Vazovova 5, 812 43 Bratislava

tel.: 0908 625 240

e-mail: jana.plchova@stuba.sk

ASSESSMENT OF EXPENSES AND RESERVES OF THE ENTERPRISE FOR INCREASE IN EFFICIENCY OF ACTIVITY FROM POSITIONS OF RESERVE FUNDING

Elena Shibanova-Roenko

Abstract

In production activity of people proves more ordinary workman, than the seeker of sense. At the modern enterprise there are divisions exercising control of the organization in general, but at the same time they decision-making, instructions and sanctions are not given the right. Those are the accounts department, service of controlling, departments of audit, statistics, bureau of the economic analysis, the center of planning and forecasting and some more others. Already becomes fashionable to apply to such divisions definition "executing service functions". However the market economy assumes that expenses and results of activity of the enterprises will be defined entirely by management efficiency degree, volume and quality of work of each division and the member of labor collective. Therefore the reserve fund created by the enterprise from balance profit cannot yield negative financial and economic result because of allegedly reduction of quantity of money for ensuring turnover of goods and services, and on the contrary serves the purposes of harmonization of balance of financial and economic activities. Nevertheless, sceptics of reserve funding have a favourite example: "Safety cushion" in the form of Stabilization fund of \$156,8 billion in size did not help the Russian economy to avoid deep falling during world financial and economic crisis of 2007-2010. Art of economic management also consists in ability to predict an economic and selling situation and to determine the set cover amounts, to establish the reasons of deviations of the actual expenses from standard, in due time to correct these deviations and to optimize ratios of expenses and results. From logic told clearly: reserve funding not only does not deny and does not interfere with this art, but unambiguously is its part and correlationaly one is not thought without another.

The purpose of article consists in achieving change in perception and assessment of the well-known facts, such as: developments of stagnation in reserve funding, outdated approaches in formation of estimates of financial and economic activity, imbalances of preventive actions in correlation with jet. All this demands revision of the settled provisions of a number of institutes and institutions of system funding.

Methodologies/methods As the method is used the historical review, statistical approach, the economic analysis (in its descriptive part), methodology of moderation (description).

The scientific aim consists in the analysis of problem field of modern reserve funding both on micro-, and at the macrolevel, and also in representation to the interested users of a method of moderation as more effective in comparison with traditional production methods.

Finding K. Marx neatly noticed a general formula of the capital: The capital has "The money which is hatching out money". But it is not just the power belonging to the capital; this management of the happening changes of the capital.

Conclusions (limits, implications etc.) The market economy assumes that expenses and results of activity of the enterprises will be defined entirely by management efficiency degree, volume and quality of work of each division and the member of labor collective.

Keywords: reserve funds, gold and foreign exchange reserves, expenses and reserves, assessment, moderation

JEL Classification: C13, C81, D24, E63

INTRODUCTION

Acquaintance to last scientific theories and the ideas of scientific research of outstanding economists of various eras not for the first time undermines modern ideas of the nature of these or those scientific provisions. The reason of the aprioristic place of the separate points of view in a picture of the general scientific reliability is covered, according to the author, in inertia of obligation of following to historical heritage and only its possible technical ordering. As a result, according to scientists, the person proves more ordinary workman, than the seeker of sense [Gurevich P.]. However transfer of meanings of scientific ideas and provisions consists in their uniqueness, but not in apriority and obligation.

Confidence in importance of search of sense of activity is given, in fact, by a similar position of one of the most influential philosophers of science of the XX century of Thomas Kuhn concerning paradigms, i.e. "the scientific achievements recognized as all which during certain time give to scientific community model of statement of problems and their decision" [Kuhn, P. 2].

As a rule, ideas of a control system of achievement of financial results of activity of firm, the principles of financial and economic activity, of economic concepts or, especially, economic laws evolve from studying of the ready scientific provisions which are contained in works of classics and, further, in textbooks and education guidances according to which there is an available and convincing statement and assimilation of economic wells. It is important and, out of doubt, many scientists-theorists and experts experts brought a considerable contribution in systematization of scientific knowledge, availability of his statement to different levels of users, generalizations of weight and analytical, and descriptive aspects. However at the same time T. Kuhn about it specified that "Similar ideas of science take away from its main ways aside" because the way of synthesis of the education guidances which are in circulation fixes only a consecutive gain of knowledge and separate difficulties and obstacles. The new concept will not arise from an anti-stereotype; for it the researcher "has to describe and explain presence of mass of mistakes, myths and prejudices" [Kuhn, P. 2].

The purpose of the offered research consists not in mitigation of the restrictions imposed by economic laws or the instruction on shortcomings of questions of an economic science about terms and discrepancies of interpretation of economic concepts, but of achieving "change in perception and assessment of the well-known facts" [Kuhn, P. 3].

1 FOUR AXES OF THE EXPLORED PROBLEM AREA: RESERVES, EFFICIENCY, ORGANIZATION (COORDINATION), POWER

Creation of reserve funds is considered economically rational, socially justified and almost self-evident, habitual regulatory mechanism. Especially it is welcomed in economic dynamics of overcoming the crisis phenomena.

It is important to understand productive reflection of reserve funding in "mirror" of subjective-objective processes of active and passive monetary circulation, and also to define a role and the place of the structures operating process of monetary circulation on accounts of the enterprise and managing directors of its profit, operational planning and dividend policy, etc., and also corresponding to them institutions. At the modern enterprise there are divisions exercising control of the organization in general, but at the same time these divisions are not allocated with the right of decision-making, instructions and sanctions. Those are the accounts department, service of controlling, departments of audit, statistics, bureau of the economic analysis, the center of planning and forecasting and still a number of others. Already becomes fashionable to apply to such divisions definition "executing service functions"; moreover, more and more persistently and more often functions of the

specified services are transferred to outsourcers. At the same time in total functions of the specified divisions also decision-making function, to be exact – methodology of decision-making, connected with submission of information, and their subsequent coordination consists. In the rough sea of the market relations it is quite often buried in oblivion or delegated to security services, legal departments and executive coordinators from the board of directors.

Then that how many speak about matrix and design type of management, symphonic style and team building, moderation and critical thinking, the centralized administration hardy and surely sprouts.

However it is pertinent to remind: "The market economy assumes that expenses and results of activity of the enterprises will be defined entirely by management efficiency degree, volume and quality of work of each division and the member of labor collective" [Mann and Maier].

2 RESERVE FUNDING: PASSIVE SAVING OR ACTIVE WITHDRAWAL OF REVERSE MONEY

2.1 HARMONY OF THE BALANCE SHEET

Any student of economic faculty knows that the reserve fund "finds" in a passive part of the balance sheet, and reverse money – in its active part. Therefore the reserve fund created by the enterprise from balance profit cannot yield negative financial and economic result because of allegedly reduction of quantity of money for ensuring turnover of goods and services, and on the contrary serves the purposes of harmonization of balance of financial and economic activities.

However processes of concentration and saving of money on accounts of the enterprise as active working capital and in its reserve fund as a passive source of formation of own means differ among themselves the happening changes and results, but the main thing – they differ appreciably. We will address the last position in the following paragraphs of this section, and we will try to make it as much as possible precisely according to Kuhn, i.e. to achieve "change in perception and assessment of the well-known facts".

With the same message in this paragraph we will note: if reverse money by means of indicators of turnover, liquidity is active in relation to profitability indicators, and both those, and others directly treat indicators of efficiency of activity, then reservation indicators already at a stage of the profit and loss report so to speak "are active" only in relation to profit - gross. Formation of obligatory reserve fund is provided by accounting policies of the enterprise, the order on the statement and which change, as a rule, is the order number one in the next come year. This normative legal act reflects the purpose and possibilities of use of reserve fund for a covering of a number of contingencies and, especially, at emergence of debt obligations with consequences, crisis for existence of the enterprise.

Feature of obligatory reserve fund of the enterprise is the fact that it is formed only of own sources, by allocation of money from profit. Therefore the indirect influence on the shared profit regarding reduction of its general size nevertheless plays reserve funding. Therefore such indirect influence on a bigger measure is frequent it is mythologized for a manipulation by public opinion on the "price of formation of reserves is much higher than damage caused by withdrawal of money from real production" type, and at times it is even

demonized by certain pseudoscientific researchers¹. Also the management of the separate large and successful companies does not see rationality in removal of own money from a turn as the profitability received as a result of realization of own means in the market exceeds several times the paid percent on the credit of borrowed funds. However the specified companies require the same considerable volume of loans and credits that in total with a size of obligatory reserves corresponds to a risk condition and an orientation of financial discipline. But unless elimination and potential leaving from the market in a type of emergence of temporarily absolute obstacles (for initiation of insolvency proceedings enough 3 months of a non-return of a debt) and absence of sufficient reserve fund, or its existence together with the plan of anti-recessionary actions and, for example, optimization of the nomenclature VIP- and MASS-production for the purposes and due to synchronization of commodity and cash flows are comparable for the enterprise? Besides management of liabilities of the debtor and creditor (and any enterprise exists in these two forms) has many lawful ways of receiving additional profit (for example, exchange of receivables for actions, sale of receivables to bank for realization of factoring operations).

For the organizations and institutions of the bank sphere special reserves are created without fail and controlled by special techniques by the considerable arch of indicators and settlement indicators; separate instructions offer full or partial restriction of separate operations for their carrying out by credit institutions, and in case of violations administrative and criminal prosecution of perpetrators and their heads is conducted. Such drastic measures speak not only the special status of borrowed funds from the population and the enterprises, but also special social function of credit institutions and the importance of the bank sphere in general for economy of any country.

In general reserves at the enterprises for this purpose are also created that in special conditions their passive role found the status of the financial buffer or even an accelerator, for example, in force majeure circumstances under the executed contracts, in cases of the taken effect judgments or threats of bankruptcy, sharp changes of a country situation, etc. Being figuratively expressed: that after "the part of the score which is temporarily sleeping" the important chord was played. Nevertheless, sceptics of reserve funding have a favourite example: "safety cushion" in the form of Stabilization fund of \$156,8 billion in size did not help the Russian economy to avoid deep falling during world financial and economic crisis of 2007-2010.

At this stage of disclosure of the declared subject it is necessary to move from microlevel to disclosure of a role and the place of reserve funds at the level of national economy.

2.2 "THE MONEY WHICH IS HATCHING OUT MONEY"

Today Reserve funds with the special status are founded by many countries which economies depend on the world prices for raw materials. It is Norway, Venezuela, Nigeria, Azerbaijan, Oman. According to the Ministry of Finance of the Russian Federation the volume of Reserve fund of the Russian Federation for May 01, 2015 made 3 950.49 billion rubles.

¹ In particular, Skoblikov E. considers that the back of creation of reserves is reduction of the outputs on all chain of the made goods – from consumer goods to means of production. He directly specifies: "Is accepted by default that withdrawal and accumulation of money in various reserve funds it is very good and represents the mechanism for overcoming the crisis phenomena in economy. However formation of reserve funds yields exactly return result as reduces quantity of money for ensuring turnover of goods and services" [The personal website of Skoblikov. – URL: <http://ffi-eas.ru/articles/>]. The answer of the author of article is given in the first paragraph §2.1.

Even opponents in principle of reserve funding and in general creation of any off-budget funds answer the question "Whether Reserve (Spare) Funding Is Necessary in Principle?": "Yes, it is unconditional, reserves are necessary. For example, for elimination of elemental disasters the state reserves of material resources are created and filled. Reserves and in cash are necessary". However, on their deep belief, the reserve size has to be 10 times less the size which is observed now. Semantics of rhetorical arguments former: reserve funding is economically irrational; it is inefficient, the having weak result and poor adjustable state mechanism; the obligatory order of formation of funds generates the negative phenomena in society and microeconomics.

During already mentioned financial and economic crisis of 2007-2010 and even till present negative rates of a gain of GDP of Russia gave the soil to considerable number of special publications about inefficient use of the Stabilization Fund created in previous years according to anti-recessionary programs of the government: in particular, about support not of a banking system, but commercial banks from the list top-20; about lack of protectionism concerning producers of real production sector (the processing sector, branches of processing). The criticism quite often was important, but also quite often it was for the sake of the criticism because did not contain constructive synthetic conclusions and offers.

Moreover, respectable sceptics of an expenditure of public funds "not according to that scenario what was necessary" in intricate reasonings quite often bring theoretical base from the arsenals of "the excellent student of student's years", i.e. attract in "assistants" to classics of an economic thought and outstanding economists of various eras. Provisions of the labor theory of value of K. Marx are most often broadcast. But, as a rule, just for beauty and without coordination with an author's context its "Capital" is quoted.

The essence of theorization comes down to below to the presented algorithm. Let's call it a *Centaur Algorithm* how dexterously and it is externally transparent parts from different constructs are connected.

Entrance to an algorithm. Economic activity of the enterprise is carried out within a manufacturing lead time and in the form of the following grocery model:

$$D \rightarrow T \rightarrow T' \rightarrow D', \text{ where } D' = D + \Delta D$$

So the productive capital works. But the banking capital works within financial model:

$$D \rightarrow D'$$

Further. So arises, neatly noticed by Marx, general "the formula of the capital reduced to the senseless summary: the money which is hatching out money" [Marx K., 1936].

Important intermediate conclusion as algorithm condition block: in the capitalist state the power belongs to the capital.

And it is not just the power as the determined result; it is the instruction how to operate by means of powers of authority, it – via connecting blocks and blocks of a conclusion – management of the happening changes of the capital. Both the result, and the happening changes at the same time and are appreciably displayed, and is detailed are opened (and, it is applicable to the whole class of tasks and it is clear) by K. Marx in his well-known words: "Provide to the capital 10% of profit, and the capital agrees to any application; at 20% it becomes brisk; at 50% it is positively ready to break to himself the head; at 100% it violates all human laws; at 300% there is no such crime on which he would not risk, at least on pain of the gallows" [Marx K., 1936].

We go on structure of an algorithm further. The system of compulsory reserves is entered by government officials, affiliated with banking capital, and in its interests because the system of reservation of money wrongly conceals in itself a credit resource. Capitalists bankers quickly acquired the veiled logic of a source of money, rather simple on the device, for receiving a margin even not from them "the sat-out money" and, moreover, for use of which other bears responsibility, than bank, structure. The algorithm is closed.

As a first approximation, the argument in the form of two the Marx's postulates looks unshakable. However, in the author's opinion articles, the centaur's logic of creation of an algorithm on the Marx's theoretical base of influence of the financial capital on everyone and everything is based not on labor exploitation of the worker by the capitalist, but on the combinatory model of corporate management which actively extended the last 20 years worldwide and, we will notice, considerably more than 100 years after issue of "Capital" of Karl Marx.

The most accurately intrinsic perversity of modern model of corporate management was expressed by the French economist Zh. Sapir: "Economic systems of the western countries function not according to market logic and as combinations of the market, the organization, networks and administration which are differently combined in specific geographical and historical conditions" [Sapir]. Also we will add to a Sapir's formula. In 1923 Mr. Charles Lindberg, the American statesman, told literally the following: "The financial system ... is the private corporation created only for extraction of the maximum profit on use of someone else's money" [What to do in crisis].

2.3 "REEFS" OF RESERVE FUNDING: DANGER OF CONCENTRATION OF WEALTH AND POWER

Speaking about reserve funding, it is impossible to avoid one of the most ancient types of reserves – gold and exchange reservation. Especially, gold and foreign exchange reserves are available for all countries.

To exclude a discrepancy between the author and the reader in interpretation, we will give a basic definition: "Gold and foreign exchange reserves are the state reserves of gold and foreign currency, and also the gold and foreign currency belonging to the state in the international currency credit institutions. These highly liquid assets are at the disposal of National Bank of the country and its Government" [Rayzberg, etc.]. We will address this interpretation still more than once.

And as first of all it is about stocks of the state, institutional aspects are the most important for publicizing of country reservation, and the role and the place of institutions is especially important. It is also quite clear that gold and foreign exchange reserves are the active tool of national external economic policy. But in this research other public – political and, the main thing, economic aspects are of interest.

The realization of gold and foreign exchange reserves is enabled at the relevant exchanges; the strike price can differ from the price of their acquisition considerably; realization currency in 4/5 world transactions is the US dollar. Respectively, further, for example, in Russia it will demand attraction of a number of intermediaries for achievement of an ultimate goal of sale, i.e. obtaining necessary ruble weight for its application to destination.

Even without filling of the given algorithm data and figures represented the considerable size of transactional expenses. If in this way to return to a basic definition of gold and foreign exchange reserves, then inefficiency of their attraction and a turn for maintenance of stability of economy, social programs and, not less important, actually the funding mechanism is seen. The

modern economy uses a number of other mechanisms and ways: dumping, national debt, monetary policy (so-called "press"), even bank pledges of valuable grades of cheese.

The USA possessing the largest economy of the world has insignificant gold and foreign exchange reserves, but the world's largest national debt. Perhaps, on the example of the USA it is most convex the special campaign to creation modern state is reflected (gold) of currency reserves. A little further we will return to it.

In addition researchers note: "Gold and foreign exchange reserves of the Bank of Russia of Russia do not belong" [Starikov]. This serious statement, and in relation to the Russian Federation it has a considerable layer of rhetorical exclamation. However there are countries (Great Britain, Canada) where the capital of the Central Bank of the country completely belongs to the state. In a number of the countries the capital of the Central Bank is a shareholder from shares of the state in it (Belgium, Japan). But the United States of America are just that country concerning which reserve system the mentioned statement about not accessory of its capital to the state is fully applicable.

For relevance of analogy we will address history, and also the promised argument.

In 1907 in the USA there was financial (bank) panic which got a celebrity which sources in general are foggy, but there are bases to believe about participation of bankers in its escalation. Bank crisis was the cause for creation of the Federal Reserve System of the USA (FRS) – the so-called Federal Reserve. The institution was based on December 23, 1913. The modern American federal reserve is the private joint stock company consisting of 12 reserve banks which stocks, in turn, 2672 smaller banks own. Regional federal reserve banks are fiscal agents of the U.S. Treasury. They receive the inalienable fixed profitability (~ 6%) in exchange for the brought reserve capital. FRS incorporates numerous consulting councils.

It is not the military block. It is not political party. But today it is the most powerful organization in the world.

Let's emphasize, fiscal agents of the U.S. Treasury are banks which carry out for the client of operation on issue of securities, payment of percent and dividends, to placement of loans and other financial services. "Client" is the U.S. Treasury. It turns out that independence of FRS of the state is explained by the aspiration to provide balance between taxpayers banks FRS and the Government of the country. Logical question: whose aspiration is protected? If mutual, then the meaning of existence of the Federal Reserve System is lost. Actually there is no correct answer because any option "forbids" the U.S. Government most to print money. Also we will emphasize that on a banknote of US dollar "Federal Reserve Note", i.e. "a banknote of the Federal Reserve" is written. In total there is a paradox: the U.S. Government has no money. And here we suggest to return to basic interpretation by economists (gold) again - currency reservation.

Actually the scheme of work of this so-called reserve fund is more remarkable, than reading inscriptions on notes. In the beginning the U.S. Government issues the state bonds; then FRS satisfies debts on them, and banks owners receive the bank percent. Let's remind: they "make" US dollars (at the price of 10 cents for printing of the hundred-dollar note).

The Federal Reserve of the USA is not for nothing called "system", and numerous schemes of work of this system are noted unanimously as very tangled. One is obvious: for bankers of the Federal Reserve System of the USA money almost costs nothing; borrowers give the credits at the expense of the real goods. And though the exact device and dynamics of reserve funding again, as well as everywhere, it is hidden, it is extremely important. Because for today the American model of reserve funding and directly the related gold and exchange reservation found global scales therefore any traders are doomed to adapt to it only. Therefore numerous "plans of rescue" in harbors of other currencies did not show the consistent horizon yet and have short-term character. At the same time U.S. FRS successfully uses both macroeconomic stability, and instability, only in the interests.

Danger of concentration of wealth and the power in banks is brightly expressed in historical words of Thomas Jefferson (A meeting of colony for change of the Charter of confederation, Philadelphia, 1787): "I sincerely believe that the bank organizations constitute big danger, than enemy armies. The right for currency issue has to be taken away from banks and is transferred to the people to which this property belongs by right" [What to do in crisis]. Napoleon Bonaparte who is a good judge of what war – the best generator of debts, told: "Money has no fatherland. Financiers have no patriotism and honesty". James Madison (the author of the Constitution of the USA) seriously criticized bankers: "The history proves that moneychangers use any ways of abuses, plots, deception and violence to keep control over the government, operating cash flows and money issue of the country ...". The U.S. President James Garfield well understood who manipulates economy (1881): "The one who controls money supply of any country is the full lord of its industry and trade".

The criticism of the Federal Reserve System of the USA began almost right after its basis. It corresponded also to asociality of the idea, and regulations of untouchability of this private company, and to monopoly of creation of currency of the USA (and now and the whole world), and many direct facts of corruption, a certain underground activity, a non-obligation before the people of the USA, etc. Thomas Edison was solidary with the fact that if the U.S. Government can produce a little "one million bonds, then why it is not able to issue as much a banknote? Both financial instruments are payment obligations; however one is favorable to usurers, and the second helps people" [What to do in crisis]. The Federal Reserve of the USA "possesses big the power, than the president, the Congress and courts combined" [What to do in crisis].

It is represented to the author that the last remark indicates to us the true reason of appeal to capitalists of all countries created, approved and the working model of reservation in the United States of America and its replications on other levels besides in the interests (for example, in off-budget funding).

3 MODERATION AS METHOD OF ASSESSMENT OF EFFICIENCY OF EXPENSES OF THE ENTERPRISE AND ITS RESERVES AND AS UNIVERSAL REMEDY OF THE HELP TO OPPORTUNITIES OF HIS WORKERS

In the beginning we need to return to a question of a possibility of influence of reservation, the events by accounting profit, on decrease in reverse money.

The habitual, spread-around indicators of efficiency of activity of the enterprise are reflected indicators of turnover and profitability. And though their list is not small, on such information base, besides assessment of efficiency of expenses, to make assessment of opportunities of the enterprise, to correlate efficiency of expenses and reserves, and also moderations will be able to resort to the tool unless third-party experts in the field of the economic analysis or in the field of crisis management, and the having very high qualification, experience and the similar price of the work. Thus, the mass choice of professionals is almost absent. In the independent mode the head should be limited to very general assessment by the settled and quite often outdated techniques in the recommended ranges of standards. By means of method of calculation of indicators of turnover and profitability not to carry out assessment of achievement of the intermediate purposes (a market gain, elimination of the competitor, sufficiency of reserves for acyclic work) at all.

Moderation is more capacious, than standard method of calculation and estimates of indicators of efficiency; it is more various on the tasks facing it and the purposes, functions; moderation as newer system is based on the principles of already known systems of assessment and is open for methods of planning, the account and analysis, the growing extent of use of information. Moderation allows to generalize experience and creative potential of various experts for the solution

of a common problem of the enterprise or achievement of an overall objective of activity. To set application of moderation as the purpose association of various people on actions in one team for development in the shortest possible time of the concrete and realized offers directed to the solution of the formulated problem. Such group of people discusses and at the same time studies open exchange of the ideas, their assessment, tolerance to others opinion; at the same time the initiative of the participating workers develops. The author wrote many articles about creative opportunities of workers on the basis of which the moderation method is used. Also the author of article has considerable the moderate archive of questionnaires, instructions and other methodical materials.

So, moderation will allow us to carry out: a) assessment of opportunities of the enterprise; b) assessment of efficiency of expenses; c) correlation of expenses and reserves.

Further we have to understand that assessment of opportunities of the enterprise will carry us to an active part of activity, i.e. to its expenses and expenses.

Economists know that the group and classification of expenses is conducted by the separate types or complexes generalized on the nature of dependence: constant and variable costs, accounting of full prime cost and the estimate of costs of production, group of expenses for the indicators characterizing extent of use of production capacities, cost of their influence on indicators of management of the cost of the company, etc. Different groups demand essential change of methodology of their rationing (including formular calculations), planning and the account. And, quite often in general forget about the account, except the accountants conducting calculation of the actual size of expenses. The sum of the direct costs estimated in them specifies the lower limit of the price of production manufactured on which the enterprise can go to receive heavy losses without risk. Two other main goals of the account consist in identification of deviations from standards (the so-called balance commissions) and, the basic, in determination of size of a covering proceeds (turn) from realization of two groups of expenses – the direct costs which are directly depending on the output (1), both expenses on preparation and the organization of production (2).

"Art of economic management also consists in ability to predict an economic and selling situation and to determine the set cover amounts, to establish the reasons of deviations of the actual expenses from standard, in due time to correct these deviations and to optimize ratios of expenses and results" [Mann and Maier]. From logic told clear: the reserve funding not only does not deny and does not interfere with this art, but unambiguously is its part and mutual one is not thought without another.

Therefore the moderator, solving one problem, mentions other, being on a joint of several areas of financial and economic activity, i.e. the cross-disciplinary format so urgent today in the scientific world, is also popular also in the moderate actions. It is important to emphasize that traditional production methods (production meetings, polls, so-called five-minutes and planning meetings, etc.) in comparison with rather new methodology of moderation already seldom are effective: when it is deficiency of a factor of time when there are indistinct or extremely specific problems when spatially there are no several experts of the necessary and multidirectional competence. As a result routine discussions by means of moderate approach become repeatedly more effective, is more competitive by versions of decisions, is more high-quality on study, more productively. The moderator does not put pressure upon group the status. If the moderator already has an experience of moderation and enough specially acquired knowledge, then work will be organized by it even more surely.

For optimum regulation of a moderate action the following indicators of each cycle which number depends on complexity, the level of a problem, time for preparation of offers and decisions, experience of participants are recommended: 1. Formulation of a problem, 10-20 min.; 2. Discussion of the agenda of a discussion, 15-20min.; 3. Assessment, 20-40 min.; 4. Formation of small groups, 10-15 min.; 5. Work in groups, 1-2 hours; 6. Acquaintance with group results, 20-30 min.; 7. Statement of the following questions, 1-2 hour.

And, at last, we will formulate conditions of updating of a moderate method:

- need of combination of professional knowledge of staff of different departments;
- the increased complexity directed by a problem or its decision;
- a difference in opinions of experts;
- need of drawing up new plans of collaboration of experts of different sites;
- need of publication of plans of work of the site, division, enterprise;
- alternativeness of the solution of a specific problem;
- offer on elimination of "bottleneck";
- existence of a complex problem against the background of the proposed simple solutions, and vice versa;
- future meetings at the level of all enterprise have to yield effective results.

CONCLUSION

Developments of stagnation in reserve funding, outdated approaches in formation of estimates of financial and economic activity, imbalances of preventive actions in correlation with jet – all this demands revision of the settled provisions of a number of institutes and institutions of system funding.

LITERATURE

- Gurevich P. S. Life philosophy: The XX century // Philosophical sciences. 1998. No. 2. P.39-49.
- Kuhn T.S. The Structure of Scientific Revolutions. Chicago, 1962. – URL: <http://www.ligis.ru/psylib/090417/books/kunts01/txt14.htm>
- Mann R., Maier E. Controlling for beginners: The lane with it. Yu. G. Zhukova / V. B. Ivashkevich. – Izd.2-e, reslave. and additional. – Moscow: Finance and statistics, 1995. – 304 p.
- Marx K. Capital. V.1; V.2; V.3. Edition eighth. It is printed from the Russian edition revised by I. Stepanov – Moscow.: Partizdat of the Central Committee of the All-Union Communist Party (bolsheviks). 1936.
- Rayzberg V. A., Lozovsky L. Sh., Starodubtsev E. V. Modern economic dictionary. 6th prod., reslave. and additional – Moscow: INFRA-M, 2010. –145 p.
- Sapir Zh. To the economic theory of non-uniform systems: Experience of a research of the decentralized economy. Moscow, 2001. P.14.
- Starikov N. V. Nationalization of ruble – a way to freedom of Russia. – St. Petersburg: Piter, 2011. P.29.
- What to do in crisis. – URL: www.dengy-vsem.ru/prokrizis_vid.php?id=1

Author:

Ph.d. in Economic, Elena Shibanova-Roenko

Body of the certif. system "Euro-Register" "Center of Indep. Expert Evaluations"

Tel.: +7(495)4332029 (Moscow, Russia); +7(4822)444177 (Tver, Russia)

roenfo@mail.ru

POKYNY PRE AUTOROV

1. Články predložené k publikovaniu musia byť zamerané na ekonomickú a manažérsku problematiku.
2. Príspevky sa uverejňujú v slovenskom, českom, ruskom a anglickom jazyku.
3. Podmienkou uverejnenia príspevku je jeho originálnosť (pôvodnosť). Odovzdaním príspevku autor prehlasuje, že príspevok nebol doteraz publikovaný alebo ponúknutý k publikácii inému vydavateľovi.
4. V časopise sa uplatňuje systém anonymného recenzovania (peer-review) pre overenie vedeckej kvalifikácie článkov, každý príspevok je posudzovaný dvoma nezávislými recenzentami. Príspevky boli schválené na publikovanie Vedeckou radou časopisu.
5. Vedecká rada a Redakčná rada časopisu rozhodujú o prijatí príspevku na uverejnenie na základe recenzných posudkov. Vydavateľ si vyhradzuje právo príspevok odmietnuť.
6. Príspevky nie sú honorované. Redakcia si vyhradzuje právo požadovať od autora, po rozhodnutí o prijatí jeho príspevku na uverejnenie, participáciu na nákladoch spojených s realizáciu tlačenej formy časopisu v sume 40,- €.
7. **Autori posielajú príspevky upravené po formálnej stránke podľa „Konceptu príspevku do časopisu“.** Za jazykovú úpravu príspevkov zodpovedajú autori. Tlač časopisu je čiernobiela. Autori uvádzajú v príspevku obrázky, grafy, diagramy v čiernobielych prevedení.
8. Poznámky, ktoré patria pod čiaru sa číslujú podľa poradia v texte. Tabuľky a ilustrácie (obrázky, schémy, grafy, diagramy) sa číslujú samostatnými číselnými radmi podľa poradia v texte. Pod každou tabuľkou alebo ilustráciou je potrebné uviesť zdroj, z ktorého autor čerpal údaje. Na tabuľky a ilustrácie musia byť odkazy v texte príspevku.
9. Citácie literatúry sa uvádzajú podľa Metódy prvého údaje a dátumu (ISO 690) v nasledovnom formáte:
Jeden zdroj, jeden autor: (Autor, 2000)
Jeden zdroj, viac autorov: (Autor a kol., 2005)
Viac zdrojov: (Autor1, 2009; Autor2, 2010)
10. V zozname literatúry na konci príspevku sa jednotlivé položky uvádzajú v abecednom poradí (nečíslujú sa). Pre on-line dokumenty je povinný dátum citovania a dostupnosť.
11. Maximálny rozsah príspevku je 15 strán, vrátane príloh a zoznamu literatúry. Formát stránky A4 (210 x 297 mm), okraje: pravý 2,5 cm, ľavý 2,5 cm, horný 3 cm, dolný 2,5 cm. Riadkovanie je jednoduché. Stránky sa nečíslujú.
12. Štruktúra príspevku je uvedená v tabuľke č. 1.

Tabuľka 1: Štruktúra príspevku

Štruktúra	Písmo
NÁZOV PRÍSPEVKU V PÔVODNOM A ANGLICKOM JAZYKU	Times New Roman, veľ. 16 Zarovnanie na stred
Meno a priezvisko autora (ov) – bez titulov	Times New Roman, veľ. 12 Zarovnanie na stred
<i>Abstrakt v anglickom jazyku</i>	Text - Times New Roman, veľ. 10, Italic
<i>Kľúčové slová v anglickom jazyku (5-6 slov)</i>	Times New Roman, veľ. 10, Italic
JEL Classification	Times New Roman, veľ. 10, zarovnanie doľava, Italic. Vid' napr.: https://www.aeaweb.org/econlit/jelCodes.php?view=econlit
ÚVOD CIEĽ A METODIKA VÝSLEDKY A DISKUSIA ZÁVER	Times New Roman, veľ. 14, Bold, všetky písmená veľké Kapitoly číslojte arabskými číslicami
Text príspevku	Times New Roman, veľ. 12 Odsadenie prvého riadku v odseku tabulátorom 1,25 cm
Tabuľka 1: Názov tabuľky Graf 1: Názov grafu Obrázok 1: Názov obrázku	Times New Roman, veľ. 12, Bold Umiestniť nadpis nad tabuľkou, zarovnať vľavo Umiestniť nadpis pod graf, centrovať Umiestniť nadpis pod obrázok, centrovať Zdroj umiestniť pod tabuľku, zarovnať vľavo Zdroj umiestniť pod graf, obrázok, centrovať (Times New Roman, veľ. 10, Italic)
LITERATÚRA	Times New Roman, veľ. 14, Bold, všetky písmená veľké Radiť v abecednom poradí, nečíslovať
Autor: Titul, meno a priezvisko Názov pracoviska Adresa pracoviska Tel.: 0000000000000 e-mail: some@who.com	Times New Roman, veľ. 12 Zarovnať doľava

Autori posielajú príspevky upravené po formálnej stránke podľa „Konceptu príspevku do časopisu“ uverejnenom na internetovej stránke časopisu www.maneko.sk.

Príspevky do čísla 1/2017 prijíma redakcia časopisu do 15. apríla 2017

MANEKO

časopis o ekonomike a manažmente priemyselných podnikov

MANEKO prináša vedecké články, diskusné príspevky a recenzie odborných prác zaoberajúce sa problematikou ekonomiky a manažmentu priemyselných podnikov z oblastí všeobecného manažmentu, finančného manažmentu, manažmentu kvality, environmentálneho manažmentu, manažmentu ľudských zdrojov, manažmentu malých a stredných podnikov, marketingu, controllingu, logistiky, strategického manažmentu podnikov a podobne. Umožňuje publikovanie vedeckých a odborných prác pre cieľovú skupinu vysokoškolských pedagógov a vedeckých pracovníkov, ale zároveň dáva príležitosť pre publikovanie príspevkov aj doktorandom a odborným pracovníkom z podnikovej praxe, verejnej správy a pod.

Vedecký časopis MANEKO (Manažment a ekonomika podniku) vydáva Oddelenie manažmentu chemických a potravinárskych technológií Ústavu manažmentu STU v Bratislave v Nakladateľstve STU Bratislava

Vychádza dvakrát do roka, ročník 8, 2016, č.2

Tlač: Nakladateľstvo STU Bratislava, IČO 00 397 687

Adresa redakcie: Oddelenie manažmentu chemických a potravinárskych technológií

ÚM STU, Vazovova 5, 812 43 Bratislava

Za jazykovú úpravu príspevkov zodpovedajú autori

Registračné číslo MK SR EV 2908/09

Dátum vydania periodickej tlače: december 2016

© Oddelenie manažmentu chemických a potravinárskych technológií Ústavu manažmentu
STU v Bratislave, Bratislava 2016

ISSN 1337-9488 (tlačené vydanie)
ISSN 1338-5127 (elektronické vydanie)